

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

MUSIIKKIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Musiikkikasvatuksen kehittäminen Päiväkotinä Nuppuhalla

TE -

Outi Pappi

KIJÄ:

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala			
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma			
Työn tekijä(t) Outi Pappi			
Työn nimi Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa			
Päiväys	8.12.2016	Sivumäärä/Liitteet	110/5
Ohjaaja(t) Anne-Leena Juntunen			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Vieremän kunta/ Varhaiskasvatus			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Musiikkikasvatuksen suunnittelu varhaiskasvatuksessa on haastavaa, koska toimintakauden aikana tulee käsitellä kaikki musiikkikasvatukseen liittyvät perusasiat. Opinnäytetyössä etsitään vastauksia siihen, miten musiikkikasvatusta voidaan kehittää niin, että musiikkikasvatukselle asetetut tavoitteet tulevat saavutetuksi. Tärkeää on myös tukea lapsen osallisuutta musiikkikasvatuksessa. Tutkimustehtävänä opinnäytetyössä on kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta Päiväkoti Nuppulassa. Musiikkikasvatusta kehitetään laatimalla musiikkikasvatuskansio. Tavoitteena on tuottaa tietoa musiikkikasvatuksesta, johon sisältyvät teoria-tieto, valmiit tuokiosuunnitelmat sekä materiaalit niihin. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittava, jossa etsitään ja kehitetään uusia keinoja toteuttaa musiikkikasvatusta Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on myös helpottaa musiikkituokioiden suunnittelua laatimalla valmiita musiikkituokiosuunnitelmia, joissa on uutta materiaalia, erilaisia variaatioita tuokioihin sekä musiikkikasvatuksen keskeisten aiheiden käsittelyä toimintakauden aikana.</p> <p>Opinnäytetyö on toimintatutkimus, johon kuuluvat kehittämisprosessi, kirjallinen raportti sekä tuotteena musiikkikasvatuskansio. Tutkimus etenee toimintatutkimuksen vaiheiden mukaisesti: suunnittelu, toiminta, havainnointi, reflektointi. Suunnitteluvaiheessa musiikkituokioiden suunniteltiin kerätyn teoria-aineiston pohjalta. Toimintavaiheessa testattiin viisi musiikkituokiota. Havainnointivaiheessa lapsia havainnoitiin tuokioilla. Reflektointivaiheessa tarkasteltiin saatuja palautteita ja tehtiin muutoksia tuokioihin palautteiden pohjalta. Pääasiassa tuokioiden saivat positiivista palautetta sisällöstä sekä rakenteesta. Sisällöt koettiin monipuolisiksi, kuvien tuki auttaa lapsia sekä tuokioilla on sopivasti materiaalia. Jonkin verran löytyi myös kehitettävää. Toimintoihin voisi lisätä enemmän soitinten käyttöä sekä huomioida enemmän lasten ehdotuksia. Kehitysehdotukset huomioitiin lopullisissa musiikkituokioissa.</p> <p>Musiikkikasvatuskansion avulla musiikkituokioiden suunnittelu on helpompaa, koska tuokioiden suunnittelu on valmiiksi ja yhdestä kansioista löytyy tarvittavat materiaalit. Tuokioiden suunnittelussa on otettu huomioon musiikkikasvatukseen liittyvät perusasiat sekä niiden käsittely toimintakauden aikana. Suunnitelluilla musiikkituokioilla pyritään tukemaan lasten kasvua, kehitystä sekä oppimista. Keskeistä on myös lapsilähtöisyys, sosiaalisuus, lasten oppiminen sekä osallisuus musiikkituokioilla. Jatkotutkimuksessa voidaan tutkia, millaisia kokemuksia kansion käytöstä on.</p>			
Avainsanat varhaiskasvatus, osallisuus, musiikkikasvatus, musiikkituokio			

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Management and Development Education programme for Healthcare professionals			
Author(s) Outi Pappi			
Title of Thesis Music education in early childhood education			
Date	8.12.2016	Pages/Appendices	110/5
Supervisor(s) Anne-Leena Juntunen			
Client Organisation /Partners Vieremä/ Early childhood education			
<p>Abstract</p> <p>Planning early childhood music education is challenging, because during the operational phase all the basics of music education have to deal with. The thesis sought answers to the question how music education can be developed so that the objectives set will be achieved in music education. It is also important to support the child's inclusion in music education. The aim of the thesis was to develop early childhood music education in the municipality of Vieremä, in nursery called Nuppula. Music education was being developed by establishing a music education folder. The aim was to produce information on music education, including theoretical knowledge, ready-made session plans and materials for them. The purpose of the thesis was a survey, which identifies and develops new ways to carry out music education in early childhood education in the municipality of Vieremä. The aim was also to facilitate planning of music sessions by developing ready plans for music sessions with new material, different variations of sessions and processing of music education key topics during the operational phase.</p> <p>The thesis is a functional research, including the development process, a written report and a folder of music education. This research is progressing in accordance with the functional research phases: planning, action, observation, reflection. At the planning stage a musical sessions were designed on the basis of collected theoretical material. At the action stage five of the music sessions were tested. At the observation stage children were observed during the sessions. At the reflection stage, the feedback received was reviewed and changes were made to the sessions on the basis of that feedback. The sessions received mainly positive feedback on the content and structure. The contents were considered versatile, the images supported the children and the sessions had suitable material. There was also something to develop. The sessions could include more use of musical instruments and take children's suggestions more into account. Development proposals were taken into account in the final version of the music sessions.</p> <p>Planning of music sessions is easier with a music education folder, because the sessions are designed and completed and this one folder includes the materials needed. The basics of music education and their processing during the operational phase are taken into account in the session planning. The planned music sessions aim to support the children's growth, development and learning. It is also important to advance child-orientation, sociability, learning and inclusion of children in music sessions. Further study could examine what kind of experiences there are about the use of the folder.</p>			
<p>Keywords early childhood education, inclusion, music education, music sessions</p>			

ESIPUHE

Musiikkikasvatus on erittäin tärkeä osa varhaiskasvatusta. Lapset pitävät laulamisesta, soittamisesta, liikkumisesta sekä musiikin kuuntelusta. Musiikkikasvatuksen ja musiikkituokioiden suunnittelu on kuitenkin aikaa vievää arjen kiireissä. Varhaiskasvatustilanne asettaa tavoitteita, joiden mukaan toiminnot on suunniteltava ja varhaiskasvatussuunnitelmat ohjaavat toiminnan järjestämistä.

Tässä opinnäytetyössä käsitellään varhaiskasvatusta sekä musiikkikasvatusta. Raportin lisäksi opinnäytetyö sisältää musiikkikasvatuskansion, joka sisältää valmiita musiikkituokiosuunnitelmia materiaaleineen. Kiitän niitä lapsia, jotka osallistuivat musiikkituokioiden testaukseen, aikuisia, jotka antoivat palautetta musiikkituokioista ja musiikkikasvatuskansiosta sekä työkaveriani Henna Rivinojaa, joka piirsi tuokioihin todella hienoja kuvituksia. Toivottavasti opinnäytetyöstä on hyötyä jatkossa musiikkikasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa.

”Laulu ilon tuottaa,
laulu yhdistää.
Tulkaa kaikki mukaan,
kukaan pois ei jää.
Kaikki, kaikki nyt laulamaan,
jokainen taas laulaa nyt saa.
Päiväkaudet lauleskellaan,
joka päivä lauletaan vaan.”

– Thord Gummesson, Suom. Pirkko Partanen -

Iisalmessa 8.12.2016

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	VARHAISKASVATUS	7
2.1	Lasten oppiminen varhaiskasvatuksessa	8
2.2	Varhaiskasvatustilanne	9
2.3	Lasten osallisuus ja lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa	11
2.4	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	14
2.5	Varhaiskasvatus Vieremän kunnassa	21
3	MUSIIKKIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	23
3.1	Taidekasvatuksen integrointitasot	23
3.2	Mitä musiikkikasvatus on?	24
3.3	Lapsen musiikillinen kehitys	27
3.4	Musiikkituokiot varhaiskasvatuksessa	30
3.5	Musiikkikasvatus Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa	35
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	36
4.1	Musiikkituokioiden suunnittelu	37
4.2	Toiminta, musiikkituokioiden testaus	38
4.3	Havainnointi musiikkituokioilla	41
4.4	Reflektointi testauksessa ja sen jälkeen	41
5	TUTKIMUKSEN ARVIOINTI/TULOKSET	43
5.1	Tuokioiden suunnittelemisen arviointi	43
5.2	Tuokioiden toteutuksen arviointi	43
5.3	Tuokioiden havainnoinnin ja reflektoinnin arviointi	48
5.4	Luotettavuus ja eettisyys	49
6	POHDINTA	51
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	56
	LIITE 1 TUTKIMUSLUPA	60
	LIITE 2 MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA	61
	LIITE 3 LUPA OSALLISTUA MUSIIKKITUOKIOILLE	62
	LIITE 4 PALAUTELOMAKE MUSIIKKITUOKIOSTA	63
	LIITE 5 MUSIIKKIKASVATUSKANSIO	65

1 JOHDANTO

Varhaisiän musiikkikasvatus sekä musiikillisten tietojen ja taitojen kehittäminen vaikuttavat yksilön persoonallisuuden muotoutumiseen. Musiikkikasvatus on elinikäinen prosessi, johon vaikuttavat lapsen ensimmäiset musiikilliset virikkeet ja kokemukset. Varhaisiässä musiikkikasvatuksen tarkoituksena on musiikinrakkauden herättäminen lapsille soveltuvia toimintatapoja käyttämällä ja edistämällä oppimista sekä kasvamista musiikin avulla. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 9.)

Musiikkikasvatuksen suunnittelu varhaiskasvatuksessa on haastavaa, koska toimintakauden aikana tulisi käsitellä kaikki musiikkikasvatukseen liittyvät perusasiat lapsille mielekkäällä tavalla. Suunnittelu sekä uusien laulujen opettelu on aikaa vievää, ja suunnittelu-aikaa ei ole paljoa. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on musiikkikasvatuksen kehittäminen Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa päiväkotikieliryhmässä. Tutkimuskysymyksiä opinnäytetyössä ovat: miten musiikkikasvatusta voidaan kehittää niin, että musiikkikasvatukselle asetetut tavoitteet tulevat saavutettua sekä miten lapsen osallisuutta tuetaan musiikkikasvatuksessa. Tavoitteena opinnäytetyössä on kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta. Musiikkikasvatusta kehitetään laatimalla musiikkikasvatuskansio. Tavoitteena kansiossa on tuottaa tietoa musiikkikasvatuksesta, johon sisältyvät teoretieto, valmiit tuokiosuunnitelmat sekä materiaalit niihin. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoitettava, jossa etsitään ja kehitetään uusia keinoja toteuttaa musiikkikasvatusta Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa sekä helpotetaan musiikkituokioiden suunnittelua.

Opinnäytetyö on toimintatutkimus, joka koostuu kirjallisesta raportista sekä tuotteesta eli musiikkikasvatuskansiosta. Tutkimus etenee toimintatutkimuksen vaiheiden mukaisesti: suunnittelu, toiminta, havainnointi, reflektointi. Tutkimuksessa etsittiin teoretietoa, johon pohjaten suunniteltiin lapsilähtöiset musiikkituokit. Lasten vanhemmilta pyydettiin kirjallinen lupa lasten osallistumisesta tutkimukseen. Osa tuokiosta testattiin lapsiryhmässä, jossa lapsia havainnoi minun lisäksi myös toinen aikuinen. Tuokion jälkeen lapsilta pyydettiin suullinen ja aikuisilta kirjallinen palaute. Tuokioiden tehtiin tarvittavia muutoksia ja palautteet huomioitiin seuraavien tuokioiden suunnittelussa. Valmiit tuokit liitettiin kansioon sekä opinnäytetyöraporttiin.

Opinnäytetyön kansio tulee Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa päiväkotiryhmien käyttöön. Työ rajataan Vieremän kunnan päiväkodin ryhmiin, koska kansioon käytettävyyden on silloin helpompaa. Vieremällä on tällä hetkellä Päiväkotikieli Nuppula, jossa toimii kolme ryhmää: Kaislat 3-5 -vuotiaiden ryhmä sekä Lumpeet 2-4 -vuotiaiden ryhmä. Muksulan vuorohoitto on myös päiväkodin ryhmä, joka sijaitsee fyysisesti eri paikassa. Muksulassa hoidetaan 1-5 -vuotiaita lapsia, joilla on vuorohoidon tarvetta. Suunnitelluilla musiikkituokioilla pyritään tukemaan lasten kasvua, kehitystä sekä oppimista. Keskeistä työssä on lapsilähtöisyys, lasten oppiminen sekä osallisuus musiikkituokioilla. Musiikkikasvatuskansio on tuote, jota voidaan hyödyntää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatuksella voidaan ymmärtää lasten vanhempien antama hoiva ja kasvatusta. Varhaiskasvatusta on myös ammattihenkilöiden toteuttamaa kasvatusta ja opettamista. Varhaiskasvatusta opetetaan ammattikorkeakouluissa sekä yliopistoissa, ja se on kasvatustieteen osa-alue. Lapsen kronologinen ikä vaikuttaa varhaiskasvatukseen. Yläikäraja on yleisesti kuusi, koska siinä vaiheessa lapsi on esioetusikäinen. Varhaiskasvattajat ovat lasten vanhempia tai alan ammattihenkilöitä, oheiskasvattajia. (Mahkonen 2015, 15–17.)

Varhaiskasvatus on pienten lasten kasvatuksellista vuorovaikutusta, jossa tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksessa keskeistä on vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteistyö eli kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, ja se on suunnitelmallista, tavoitteellista sekä yhteistoinnillista. Lapsen omaehtoisella leikillä on tärkeä merkitys. Lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on kasvatustiede sekä pedagoginen menetelmien hallinta. Jokaisella kasvattajalla tulisi olla vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoitossa sekä avoimissa toiminnoissa ja palveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat sekä seurakunnat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Tavoitteena varhaiskasvatuksessa on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoivalla lapsella on hyvät edellytykset kasvuun, oppimiseen ja kehittymiseen. Lapsen terveyttä ja toimintakykyä vaalitaan, perustarpeista huolehditaan ja lasta arvostetaan omana itsenään. Lapset ovat tasa-arvoisia sukupuolesta, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustasta tai etnisestä alkuperästä riippumatta. Hyvinvointia edistävät pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet vanhempiin, kasvattajiin sekä muihin lapsiin. Ihmissuhteita hoidetaan, jolloin lapsi kokee kuuluvansa vertaisryhmään. Laadukas varhaiskasvatus edellyttää yhteistyötä eri tahojen kanssa: opetus-, sosiaali-, terveys-, kulttuuri- ja liikuntatoimi, yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat, järjestöt ja oppilaitokset. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 10, 15.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa koulutuksellista ja yhteiskunnallista tasa-arvoa ja elinikäistä oppimista, sekä lapsen hyvinvointi, kehitys ja oppimispolku rakentuvat varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus ehkäisee lapsen oppimisvaikeuksia sekä syrjäytymistä ja korjaa varhaisessa vaiheessa syntyneitä ongelmia. Varhaiskasvatuksella on myös avainasema lasten sosiaalisten taitojen kehityksessä. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua opettajan suunnittelemaan ja ohjaamaan pedagogiseen toimintaan. Lapsia ohjataan ja rohkaistaan yksilöllisesti sekä ryhmänä kokemaan elämyksiä, innostumaan, ihmettelemään ja oppimaan. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja kehittämään taitojaan esimerkiksi leikissä, musiikissa, liikunnassa, kädentaidoissa, äidinkielessä sekä matematiikan parissa. (Opetusalan ammattijärjestö 2016.)

Poliitikot, tutkijat, vanhemmat, ammattilaiset ja oppilaitokset ovat eri mieltä siitä, mitä opetuksen sisällön pitäisi olla alle kouluikäisillä lapsilla. Ranskassa ja Iso-Britanniassa on perinteisesti tutustuttu

lukuaineisiin jo esikoulussa. Skandinaviassa korostetaan lasten kehitystä vapaiksi yksilöiksi. Tanskassa, Ruotsissa ja Suomessa koulu aloitetaan seitsemän vuoden ikäisenä, suurin osa lapsista aloittaa kuusi vuotiaana esikoulun. Norjassa ja Islannissa koulu aloitetaan kuuden ikäisenä. Skandinaviassa yli 50 % alle kolmevuotiaista lapsista on päivähoidossa ja yli 90 % 3-6 -vuotiaista on päiväkodissa. Tanskalaiset lapset viettävät eniten aikaa päivähoidossa koko maailmassa. Jopa kuuden kuukauden ikäiset viettävät monta tuntia päivähoidossa joka päivä. Näiden tietojen pohjalta pedagogiikka on tärkeämpää kuin koskaan ennen ja on tärkeää miettiä päivähoidon opetusmenetelmiä. (Holgersen 2008, 48.)

Tanskassa, Ruotsissa ja Norjassa kunnat ovat vastuussa päivähoidosta ja tukevat sitä taloudellisesti. Tyypillisiä ryhmiä ovat päivähoitoryhmät, lastentarhat ja pienten lasten hoitopaikat. Päivähoidossa voidaan erikoistua johonkin tiettyyn pedagogiikkaan esimerkiksi Montessoripedagogiikka tai painottaa toiminnoissa esimerkiksi luontokasvatusta, taidekasvatusta tai musiikkia. (Holgersen 2008, 48.)

2.1 Lasten oppiminen varhaiskasvatuksessa

Lapsen oppiminen on jatkuva prosessi, joka ilmenee jokapäiväisissä toiminnoissa eikä edellytä välttämättä erillisiä opetustuokioita tai kirjallisia tehtäviä. Opetustuokiotkin ovat merkittäviä. Esimerkiksi erityistä tukea tarvitsevien lasten tulee saada ohjattua opetusta sekä tukea suunnitelluissa ja strukturoiduissa ryhmätuokioissa. Lapsi oppii parhaiten taitoja, jotka kiinnostavat häntä eniten ja hän on motivoitunut oppimaan. Aikuisen tulee antaa lapselle vastuuta omasta oppimisestaan, mahdollisuus yrittää, erehtyä sekä korjata virheitä. Aikuisen tehtävänä on tukea ja ohjata lapsen tarpeiden mukaisesti sekä mahdollistaa lapsen omaehtoisen oppimisprosessin toteutuminen: omaehtoinen tutkiminen, kokeilu ja oivaltaminen. Lapsen kasvun ja oppimisen tukeminen perustuu aikuisen tietoisuuteen lapsen oppimisprosessin vaiheista. Aikuisen tulee havainnoida, dokumentoida ja arvioida koko ajan lapsen oppimisen edistymistä, että voi tukea lasta mielekkäällä tavalla. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 56, Koivunen 2009, 42.)

Oppiminen perustuu lapsen vuorovaikutukseen aikuisen ja vertaisryhmän kanssa. Lisäksi oppimisympäristö on merkittävässä asemassa. Oppimisympäristön tulee sisältää monipuolisia materiaaleja ja välineitä, joiden avulla lapsi voi havainnoida, tutkia ja ratkaista arkipäivässä esiin tulevia ongelmia. Välineiden ja materiaalien tulee olla helposti lasten saatavilla ja käytettävissä. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 57–59.) Aikuisen tehtävänä on luoda lapsille oppimisympäristö, jossa huomioidaan oppimista vahvistavat sekä heikentävät tekijät (Koivunen 2009, 42).

Pienet lapset oppivat vanhempien, sisarusten, varhaiskasvatuksen aikuisten sekä muiden lasten mallin mukaan. Mallioppimisen vaikutukset lapsen käyttäytymiseen voivat olla myönteisiä tai kielteisiä ja ei toivottuja. Oppimisessa on huomioitava lapsen ikä, valmiudet sekä herkkyyskaudet. Herkkyyskaudet ovat ajanjaksoja, jolloin lapsella on herkkyys oppia jäsentämään ja ymmärtämään ympäristöään. Herkkyys auttaa lasta saavuttamaan kehitykselle ja kasvulle merkityksellisiä taitoja. (Koivunen 2009, 42, 44.)

Kasvatuksessa on kysymys lapsen ja aikuisen välisestä valtasuhteesta, jota määrittävät kasvattajan henkilökohtaiset näkemykset, kulttuurin käsitykset lapsen perusolemuksesta, asemasta sekä oppimisen ja kehityksen luonteesta. Pedagoginen ote on varhaiskasvatuksessa vahvistunut ja valtasuhde on ollut muutospaineessa. Lapsi halutaan pitää aktiivisena, aloitteellisena toimijana, joka rakentaa omaa ymmärrystään vuorovaikutuksessa fyysisen ja sosiaalisen ympäristönsä kanssa. Muutos kytkeytyy konstruktivistiseen näkemykseen lapsen oppimisesta ja kehittämisestä. (Turja 2011, 42–43.)

Konstruktivismissa oppiminen on tiedon konstruointiprosessi eli tietoa rakennetaan prosessina. Keskeisenä ajatuksena on, että tieto ei siirry, vaan oppija rakentaa eli konstruoi sen uudelleen. Omat aikaisemmat tiedot, käsitykset ja kokemukset vaikuttavat hyvin paljon siihen, mitä yksilö asiasta havaitsee ja miten hän asiaa tulkitsee. Keskeistä konstruktivismissa on, että oppijassa herää omiksi koetut kysymykset, oma kokeilu, ongelmanratkaisu sekä ymmärtäminen. Oppiminen on oman toiminnan tulosta, tilannesidonnaista sekä vuorovaikutuksen tulosta. Subjektiivisista kokemuksista kehittyy objektiivista tietoa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä yhteistoiminnassa. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2016.)

Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä käsitellään yksilön tapaa oppia. Yhteiskunnassamme osa opiskelusta ja oppimisesta tapahtuu koulussa, jossa oppimisen tavoitteita asetetaan yksilön ulkopuolelta. Konstruktivistisessa oppimisessä oppiminen nähdään tietojen monipuolisena konstruktiona sekä samalla korostetaan ajattelutaitojen oppimista. Opettajan tehtävänä on pyrkiä tuntemaan oppilaiden ajatuksia, aikaisempia tietoja, taitoja ja tapoja toimia. Oppimisympäristöä järjestelemällä opettaja voi tarjota tilaa työtavoille, jotka auttavat oppilaiden aktiivisuutta sekä yhteistoimintaa. (Järvinen 2011, 60, 68.)

2.2 Varhaiskasvatuslaki

Elokuussa 2015 tuli voimaan uuden varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe, jossa säädetään lapsen oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatusta annetaan päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai muuna varhaiskasvatuksena. Varhaiskasvatus on lapsen suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Varhaiskasvatuslain mukaan päivähoitoa voivat saada lapset, jotka eivät ole oppivelvollisuusikäisiä sekä jos erityiset olosuhteet sitä vaativat ja hoitoa ei ole muulla tavoin järjestetty. Päivähoitopaikka on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle sekä kasvatukselle sopivan paikan ja hoidon sinä vuorokauden aikana, kun sitä tarvitaan. (Varhaiskasvatuslaki 2015, § 1 ja § 2.)

Varhaiskasvatuslain yli neljässäkymmenessä pykälässä säädetään yleiset säännökset, hallinto, yksityinen lasten päivähoito sekä erinäiset säännökset. Yleisten säännösten mukaan laissa keskitytään ammatilliseen varhaiskasvatukseen ja sen yleistavoitteisiin. Laissa korostetaan päivähoiton toimintaympäristön kehitettävyyttä, terveellisyttä ja turvallisuutta. Laissa määritellään kunnan velvollisuudet sekä henkilöstön kelpoisuusvaatimukset. Jokaiselle lapselle on tehtävä lapsikohtainen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten osallisuus on huomioitava. Hallintosäännökset koskevat opetus- ja

kulttuuriministeriölle/ aluehallintovirastolle kuuluvia tehtäviä, opetushallituksen roolia asiantuntijavirastona sekä valtiosuuden sääntely. Hallintosäännöksiin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan ja toimitilojen tarkastaminen, asiakasturvallisuuden takaaminen ja vaihtoehdot päivähoiton järjestämiseen. Kuntien velvollisuutena on edistää päivähoiton alueellista saatavuutta. Laissa määritellään lasten vanhempien subjektiivinen sekä vanhempien ja lasten kielelliset oikeudet. Laista löytyvät myös viittaukset asiakasmaksujen määräytymiseen. (Mahkonen 2015, 19–20.)

Yksityisen lasten päivähoiton säännöksissä määritellään yksityinen päivähoito sekä yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain soveltuvuus. Laissa määrättyvät valvontaviranomaisten piiri sekä heidän oikeus saada salassa pidettäviä ja muita tietoja. Erinäisissä säännöksissä säädetään täydennyskoulutusten järjestäminen päivähoiton henkilöstölle, päivähoitopaikan ja toiminnan sopimattomaksi toteaminen ja sanktioiminen sekä oikeusturvakeinojen täsmennys. Laissa huomioidaan asetuksen antamisen mahdollisuus sekä voimaantulo ja siirtymäsäännökset. (Mahkonen 2015, 20–21.)

Varhaiskasvatustalain (2015, § 2 a) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvu, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Pedagoginen toiminta sekä myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen on myös tärkeää. Lapselle on varmistettava kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatustyöympäristö. Lain mukaan lapselle tulee turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet varhaiskasvatustiloihin. Jokaiselle lapselle tulee antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä toisia kulttuureja, uskontoja ja kieliä.

Varhaiskasvattajien tulee tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestettävä tukea tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Lain mukaan varhaiskasvatuksen tulee kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa omiin asioihin. Varhaiskasvattajien tulee toimia yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa lapsen tasapainoisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea huoltajia kasvatustyössä. Kuntien on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa tarpeen edellyttämällä tavalla. (Varhaiskasvatustalain 2015, § 2 a, § 4.)

Opetushallitus on varhaiskasvatusta ohjaava asiantuntijavirasto, jonka tehtävänä on muun muassa laatia valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Niiden pohjalta paikallisella tasolla on tehtävä omat varhaiskasvatussuunnitelmat sekä jokaiselle lapselle on laadittava henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma lapsen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toteuttamiseksi. Suunnitelman laatimisesta vastaa lastentarhanopettajakelpoinen henkilö. Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulevat vuoden 2016 syksyllä ja paikalliset suunnitelmat tulee ottaa käyttöön viimeistään elokuussa 2017. (Opetusalan ammattijärjestö 2016.)

Varhaiskasvatustalain määrittää lapsiryhmälle enimmäiskoon. Elokuun 2016 alusta alkaen yli kolmevuotiaita lapsia saa olla kahdeksan yhtä hoito- ja kasvatustehtävässä olevaa aikuista kohden. Alle

kolmevuotiaita lapsia saa olla neljä yhtä hoito- ja kasvatustehtävissä olevaa aikuista kohden. Varhaiskasvatusoikeutta rajataan 20 tuntiin viikossa. Laajempaan varhaiskasvatukseen on lakisääteinen oikeus, jos siihen on perusteet huoltajien työ- tai opiskelutilanteen vuoksi tai jos lapsella tai huoltajilla on erityistarpeita. Kunnat saavat itse päättää, missä laajuudessa lapsiryhmien kokoja kasvatetaan ja rajataan lasten varhaiskasvatusoikeutta. (Opetusalan ammattijärjestö 2016.)

2.3 Lasten osallisuus ja lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Lapsilla on oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä ja oikeus kokea elämänsä mielekkääksi. Kasvatusajattelua määrittävät lapsi- ja oppimiskäsitykset sekä YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka velvoittaa edistämään lasten osallisuutta. Lapsitutkimuksissa on nostettu esille lapsen ja lapsuuden itseisarvo. Lapsuuden tehtävänä ei ole valmistaa lasta aikuisuuteen vaan lapsuus on itsessään ainutkertainen vaihe, jolloin lapsi vaikuttaa ympäristöönsä ja muuttaa sitä kehitysvaiheissaan aktiivisuudellaan sekä osallisuudellaan. Osallisuus on tunne ja kokemus siitä, että lapsi hyväksytään ja hän tuntee kuuluvansa omaan yhteisöönsä. Osallisuus on subjektiivista, jolloin lapsen oma tunne osallisuudesta on ratkaisevaa. Uudessa varhaiskasvatuslaissa korostetaan lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen ja osallisuuteen. Osallisuuden ja vaikuttavuuden tavoitteena on vahvistaa lapsen ja perheen mielipiteiden ja toiveiden kuulemistä. (Järvinen & Mikkola 2015, 13, Kaskela & Kronqvist 2007, 19.)

Varhaiskasvatuslain (2015, § 7 b) mukaan lasten varhaiskasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa on otettava huomioon lasten mielipide ja toivomukset huomioiden lapsen ikä ja kehityksen taso. Lasten vanhemmilla tai huoltajilla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsille ja vanhemmille on järjestettävä säännöllisesti mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun sekä arviointiin.

Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostetaan lasten kuulemistä ja osallisuutta yhteiskunnan eri palveluissa myös päiväkodeissa. Osallisuus liittyy yhteisöllisyyteen, jossa painopisteenä on ryhmän jäsenyys sekä yhteinen toiminta lapsiryhmässä ja aikuisten sekä lasten kesken. Pienten lasten osallisuus alkaa vuorovaikutustilanteista, joissa he saavat konkreettisia kokemuksia kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisesta heille itselle läheisissä asioissa. Päiväkodeissa lapset voivat kokea osallisuutta yhteisöön sekä olla oman elämänsä toimijoita, mutta samalla myös riippuvaisia muista. Lapset voivat rakentaa tietoa, kulttuuria ja omaa identiteettiä yhdessä muiden kanssa ja samalla kokea olevansa arvokas lapsena, ei vaan tulevana aikuisena. (Turja 2011, 46–48.)

Järvinen ja Mikkola (2015, 14) ovat kirjanneet lapsen osallisuuden tavoitteita. Osallisuuden tavoitteena ovat lapsen itsetunnon vahvistaminen sekä elämänhallinnan ja mielekkyyden lisääminen. Osallisuudella pyritään syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn ja vastuuseen kasvamiseen. Tavoitteena on myös lasten elämässä mielekkäiden ratkaisujen toteutuminen. Osallisuudella tavoitellaan yhteisöllisyyden ja yhteisöön kuulumisen tunteen lisääntymistä.

Lasten osallisuuden luominen osoittaa luottamusta heitä kohtaan ja lapset voivat kehittää omaa osaamistaan ja osoittaa taitojaan yhteisössään. Kun lapsi pohtii omia kokemuksiaan, näkemyksiään ja arvostuksiaan yhdessä toisten kanssa, metakognitiiviset taidot eli kyky ajatella lisääntyy, käsitys itsestä selkiytyy, itseluottamus kasvaa ja yhteistyötaidot kehittyvät. Lasten näkemysten kuuleminen mahdollistaa aikuisia näkemään lapset osaavina toimijoina sekä antaa kasvattajille palautetta. (Turja 2011, 52.)

Lasten osallisuus päivähoitossa rakentuu vuorovaikutuksessa toisiin lapsiin ja aikuisiin. Kun lapsi kokee tulevaisuutensa kuulluksi ja ymmärretyksi, osallisuus toteutuu. Osallisuudessa lapsen aloitteisiin ja ideoihin suhtaudutaan myönteisesti ja kannustavasti. Lapsi saa tehdä valintoja ja osallistua päätöksentekoon. Hyvinvointi riippuu siitä, onko lapsi aktiivinen toimija omassa elämässään. Lasten osallisuuden vaikutusta kasvattajien lapsikäsitteisiin. Tietoa on paljon, mutta uusien työmenetelmien oppiminen vie aikaa, ymmärrystä ja yhteistä keskustelua siitä, mitä osallisuus tarkoittaa. Lasten osallisuuden huomiointi suunnittelussa vaatii uusia toimintatapoja ja rutiineja. Aikuisilla olisi oltava aikaa lasten aloitteiden ja ehdotusten kuuntelemiseen. Osallisuudesta on kyse lasten ja aikuisten kohtaamisesta ja limittymisestä toisiinsa. Aikuisten on oltava kiinnostuneita ja kyvykkäitä olemaan yhteydessä lapsiin. Osallisuus tulee esille erilaisissa työtavoissa (kuvio 1). (Järvinen & Mikkola 2015, 17–18.)

TOIMINNALLISIA TAVOITTEITA	VUOROVAIKUTUSTA
TUKEVAT	TUKEVAT
<ul style="list-style-type: none"> • lasten mukaan ottaminen suunnitteluun • lasten mukaan ottaminen tekemiseen • ryhmän turvallisuuden varmistaminen • kiusaamiseen puuttuminen • ystävyyssuhteiden tukeminen • oppimisympäristön muokkaaminen • pienryhmätoiminta • leikkipedagogiikan vahvistaminen • päiväjärjestyksen joustavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • leikki • keskustelu • kuuntelu • kannustus • rohkaisu • innostus • lohdutus • ilmeet ja eleet • katse ja kosketus

KUVIO 1. Lapsen osallisuus työtapoina (Järvinen & Mikkola 2015, 19.)

Päivi Virkin (2015, 6-7) tutkimuksessa Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää lasten toimijuutta sekä osallisuutta. Tutkimuksessa kehitetään varhaiskasvatuksen suunnittelumallia lasten osallisuutta edistäväksi. Tutkimus on tapaustutkimus. Tutkimusongelmien kautta etsittiin vastausta kysymykseen millaisia ovat lasten ja kasvattajien kokemukset lasten toimijuudesta ja osallisuudesta päiväkodin toiminnassa. Aineistoja kerättiin haastatteleamalla lapsia ja aikuisia, saduttamalla lasten kertomuksia sekä hyödyntämällä valmiita tekstidokumentteja. Aineistot analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä. Lasten osallisuus riippuu tulosten mukaan siitä, millaiseksi heidän toimijuutensa päiväkodin toiminnassa mahdollistuu. Toimijuus sai neljä

ulottuvuutta: 1. lapset kasvattajien toiminnan kohteina, 2. lapset ympäristöstä ohjautuvina toimijoina, 3. lapset yhdenvertaisina toimijoina toistensa ja kasvattajiensa kanssa sekä 4. lapset omaehtoisina toimijoina. Ulottuvuudet eivät poissulje vaan täydentävät toisiaan. Lasten osallisuus ja osallisuuden aste määrittyivät erilaisiksi joka ulottuvuudessa. Lasten omaehtoinen suunnittelu ja toiminnan muovautuminen rajautuivat leikkiin, ulkoiluun sekä vapaisiin tilanteisiin opetuksessa. Aikuisten tulisi tiedostaa lasten osallisuus laajemmin ja oppia osallistamaan myös perustoiminnoissa.

Varhaiskasvatuksessa on keskeistä lapsilähtöisyys sekä lapsen aktiivinen rooli oppijana. Lapsilähtöisyydessä lapsi on aktiivinen oppija sekä oman oppimisensa subjekti. Aikuisen tehtävänä on antaa tilaa lapsen oman oppimisprosessin muotoutumiselle ja lapsi on itse oman oppimisen säätelijä. Kasvatuskäytännöt tulisi rakentaa siten, että ne vastaisivat lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Kasvatuksessa tavoitteet, sisällöt sekä menetelmät ovat lapsilähtöisiä. Aikuisten on havainnoitava, kuunneltava sekä tutustuttava lapsen elämään kokonaisuudessaan. Lapsen yksilöllisyyden ymmärtäminen on mahdollista ainoastaan yhteistyössä lapsen vanhempien sekä hänen läheisten kanssa. (Hujala, Puroila, Parvila & Nivala 2007, 55–56.)

Lapsilähtöisessä kasvatuksessa lapsi tarvitsee rakastavaa huolenpitoa, valvontaa, onnistumisen kokemuksia, kiitosta ja turvallisia rajoja. Lasta tulisi pitää yksilöllisenä persoonana, jonka tarpeet ja mielipiteet otetaan huomioon. Lapsilähtöinen kasvatusta voi edistää lapsen sopeutumista yhteiskuntaan, tukee itsetuntoa ja edistää suoriutumista koulussa. Lapsilähtöisyys tarkoittaa myös tietoisesti kasvattamista, lapselle opetetaan tapa-, normi- ja moraalikasvatusta. Tärkeää on, että lapsen kasvatukseen osallistuvat aikuiset toimivat suunnilleen samojen periaatteiden mukaisesti sekä johdonmukaisesti. Tärkeää on myös, että kaikilla on mahdollisuus ilmaista tunteitaan, mutta henkinen ja fyysinen vahingoittaminen ei ole sallittua. Kun lapsi kokee, että aikuiset kestävät hänen tuntemuksensa, voi lapsi itsekin kestää omat tunteensa. (Hermanson 2012.)

Eeva Kaukoluodon (2010, 8-9) tutkimuksessa Onko varhaisen tuen päiväkotit mahdollinen tavoitteena on kehittää päiväkodin kasvatusyhteistyön käytäntöjä. Aikuisten lähityö sekä hallinnollisten toimijoiden ratkaisut vaikuttavat lasten kasvuun ja kehitykseen sekä samalla yhteisöjen rakentumiseen. Tutkimus toteutettiin käytäntötutkimuksena, joka käynnistyi kyselytutkimuksella. Kyselyn mukaan yhteistyö tuottaa lapsille, perheille ja työntekijöille hyötyä, mutta päiväkodin on vaikea toteuttaa sitä ja hyödyntää tuloksia työssään. Kyselytutkimuksen tulokset vaativat tutkimusprosessin syventämistä perehtymällä historiaan sekä kokeiluihin kahdessa päiväkodissa. Tulosten mukaan lasten hyötymistä määrää päiväkodin yhteisöpoliittinen rakenne ja vanhempien voimavaraisuus. Kokeilut päiväkodeissa osoittivat, että aikuisyhteistyön uudelleen muotoilun ja rikastamisen avulla lapset, perheet ja työntekijät hyötyivät ja päiväkodin yhteiskunnallinen vaikuttavuus kohentui. Tutkimuksen päätuloksena muodostui varhaisen tuen päiväkodin toimintakonsepti.

2.4 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on edistää yhdenvertaista varhaiskasvatusta koko maassa, ohjata kehittymistä ja luoda edellytyksiä laadun kehittämiseksi. Tavoitteena on myös lisätä henkilöstön ammatillista tietoisuutta sekä vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuspalveluissa. Perustana varhaiskasvatussuunnitelmassa on lapsen oikeuksien sopimus. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon kokonaiskehitys. Vanhempien kanssa laaditaan yhteistyössä lapsen kehitystä tukeva suunnitelma, joka on joustava ja lapsen erityistarpeet huomioiva. (Kaskela & Kronqvist 2007, 10–11.)

Varhaiskasvatuslaki velvoittaa kuntien tai palveluntuottajien laatimaan paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman. Paikallisissa suunnitelmissa on otettava huomioon toimintaympäristön asettamat vaatimukset ja erityispiirteet. Paikallinen suunnitelma voi kattaa myös useamman kunnan alueen. Opetushallitus valmistelelee tällä hetkellä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, jonka arvioitu valmistuminen on lokakuussa 2016. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat otetaan käyttöön 1.8.2017. (Mahkonen 2015, 136, Opetushallitus 2016.) Vieremän kunnassa on tällä hetkellä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Toiminnoissa hyödynnetään myös Ylä-Savon yhteistä varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Jokaiselle päivähoitossa olevalle lapselle on laadittava oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa on suunnitelma lapsen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen toteuttamisesta. Tärkeimmät periaatteet varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ovat lapsen yksilöllisyyden, taitojen, osaamisen ja valmiuksien havainnointi ja huomioiminen, kasvatuskumppanuuden rakentaminen ja pedagogisen toiminnan suunnittelu ja arviointi. Varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää psyykkiseen kasvuun liittyviä näkökohtia sekä kasvatuksen, opettamisen ja oppimisen jokapäiväisiä kysymyksiä. Vastuuta jaetaan kodin ja päiväkodin välillä sekä ammattihenkilöiden kesken. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat tarkistetaan toistuvien väliajoin. Mikäli tavoitteita ei saavuteta, niitä voidaan muokata tai jatkaa entisiin perustein. (Järvinen & Mikkola 2015, 16, Mahkonen 2015, 102–103.)

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä vanhempien tai huoltajien ja ammattihenkilöiden välillä. Suunnitelman laatimisesta vastaa lastentarhanopettaja. Lapsen mielipide on selvitettävä ja huomioitava suunnitelmaa laatiessa. Laatimiseen voivat osallistua lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat sekä muut tarvittavat tahot. (Varhaiskasvatuslaki 2015, § 7 a.)

Varhaiskasvatussuunnitelman keskusteluissa arvioidaan usein lasten taitoja ja osaamista. Lapsesta voidaan etsiä kehityksellisiä haasteita vahvuuksien sijaan, joka onkin saanut kritiikkiä. Varhaiskasvatussuunnitelmassa laaditut tavoitteet ovat hyviä, mutta tavoitteisiin pääseminen lapsen yksilöllistä kasvuprosessia ymmärtämällä ja tukemalla vanhempien kanssa, jää usein toteutumatta. Kasvattajien vaihtuminen vaikuttaa vanhempien kanssa syntyvään luottamukselliseen yhteyteen. Vanhempien palautteen mukaan keskustelut voivat olla lämminhenkisiä ja luottamuksellisia kohtaamisia, joissa

saa jakaa ajatuksiaan lapsesta tutun, ammattitaitoisen työntekijän kanssa. Pahimmillaan vanhemmille voi jäädä syyllinen ja lannistettu olo, kun keskustelussa on käsitelty vain lapsen aiheuttamaa harmia ja huolta. Vanhempien on helpompi puhua aikuiselle, jonka hän tuntee ja jonka ammattiosaamiseen hän luottaa. (Järvinen & Mikkola 2015, 16.)

Varhaiskasvatussuunnitelma liittyy kasvattajien ja pedagogisen toiminnan arviointiin ja toteuttamiseen. Keskustelut lasten ja vanhempien kanssa ovat osana toiminnan suunnittelua. Lasten ja vanhempien ehdotuksia ja toiveita tulisi kysellä useasti. Lapsen yksilöllisyyden ja ainutlaatuisuuden kohtaaminen ja ymmärtäminen on prosessi. Tärkeintä ei ole lomakkeiden täyttäminen. Kasvun kansion avulla voidaan tehdä näkyväksi kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lapselle tärkeitä asioita, ja se voi toimia lapsen varhaiskasvatussuunnitelmana. (Järvinen & Mikkola 2015, 16–17.)

Uusissa varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisissa perusteissa lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Varhaiskasvatussuunnitelma on kolmitahoinen, joka koostuu valtakunnallisesta, paikallisesta sekä lapsen henkilökohtaisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta. Uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista sekä kehittämistä ja edistää laadukkaan, yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista. ”Varhaiskasvatus on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään keskeiset sisällöt, tavoitteet, yhteistyö sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisältö. Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa sekä tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että lapset, huoltajat sekä henkilöstö voivat osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8-9.)

Varhaiskasvatuksessa lapsella on oikeus saada suunnitelmallista sekä tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka lähtökohtana ovat lapsen etu ja tarpeet. Lastentarhanopettaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta, ja suunnitelman laatimiseen osallistuvat tarvittaessa lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10.)

Lapselle ominaiset tavat toimia

Tällä hetkellä voimassa olevaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu lapselle ominaiset tavat toimia ja ajatella, jotka ovat leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen sekä tutkiminen. Lapselle ominaisten toimintatapojen mukaan nähdään laajasti ja tasa-arvoisesti erilaiset tavat, joilla lapset jäsentävät kokemaansa. Ne ovat lapselle oleellisia tapoja jäsentää ajattelua, oppimista ja suhdetta toisiin ihmisiin, johon liittyvät myös kieli ja vuorovaikutus. Kaikissa toiminnoissa tarvitaan kieltä, joka kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen

kautta. Kielen käyttöä tulee tarkkailla ja tukea kaikissa lapselle ominaisissa tavoissa toimia. Kielen avulla leikkeihin tulee tarkoitus, leikki etenee ja sen avulla voidaan säädellä suhteita. Kielen hallinnan valmiudet ovat perustana oppimisvalmiuksille, kun lapsi oppii kuuntelemaan, kysymään ja vastaamaan. (Välimäki 2011, 17.)

Luonteva toiminta vahvistaa lapsen hyvinvointia ja käsitystä itsestään sekä lisää hänen osallistumismahdollisuuksia. Mielekkäällä tavalla toimiessa lapsi myös ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. Lapselle ominaiset tavat toimia huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksen muodoissa. Ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa, ja niissä toteutuvat kielen merkitys, sisällölliset orientaatiot ja lapsen oppiminen. Varhaiskasvatuksen kehittämisessä arvioidaan kokonaisvaltaisesti lapsen ja kasvattajayhteisön toimintaa sekä varhaiskasvatusympäristöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.)

Lapset leikkivät leikkimisen vuoksi, se tuottaa heille syvää tyydytystä ja lapset oppivat leikkiessään. Leikki on enemmänkin asenne kuin toimintaa. Sama toiminta voi olla toiselle lapselle leikkiä, toiselle ei. Leikki on luonteeltaan sosiaalista, joten vertaisryhmä vaikuttaa leikin etenemiseen. Pienten lasten leikki toteutuu vuorovaikutuksessa aikuisen tai toisen isomman lapsen kanssa. Leikki on riippuvainen kasvattajien toiminnasta, koska leikin tukeminen vaatii huolellista havainnointia ja kykyä eritellä leikkitalanteita. Onnistunut leikki vaatii usein myös suoraa ja epäsuoraa ohjausta. Kasvattajan tehtävään vaikuttavat lasten ikä, leikkimisen taito, leikin laji sekä muut tilannetekijät. Kasvattajan tehtävänä voi olla osallistuminen leikkiin tai vaan ulkopuolinen havainnointi. Olennaista varhaiskasvatuksessa on leikkiympäristön tietoinen luominen, ylläpitäminen ja uudistaminen. Hyvän leikkiympäristön luominen perustuu kasvattajien asiantuntemukseen lasten leikin kehitysvaiheista ja leikkikulttuurista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–22.) Opinnäytetyössä jokaisella suunnitellulla musiikkituokiolla lapset saavat leikkiä laululeikkejä sekä lorutella.

Liikkuminen päivittäin on lapsen hyvinvoinnin ja terveen kasvun perusta, koska liikkeessaan lapsi ajattelee, kokee iloa, ilmaisee tunteitaan ja oppii uutta. Liikkeessa lapsi kokee vauhtia ja elämyksiä, hikeä ja hengästyksiä. Liikunnallisen elämäntavan kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa, joka on lapselle luonnollinen tapa tutustua itseensä, toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lapsen terveelle itsetunnolle luo pohjaa tietoisuus omasta kehosta sekä sen hallinnasta. Kasvattajayhteisön toiminnassa on tärkeää, että lapsille annetaan mahdollisuus päivittäiseen liikkumiseen. Kasvattajien tehtävänä on luoda liikuntaan virittävä ympäristö, poistaa esteitä ja opettaa turvallista liikkumista lapsen toimintaympäristössä. Ohjatut liikuntatuokiot ovat tärkeitä lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Varhaiskasvatusympäristön tulee vahvistaa lapsen luonnollista liikkumisen halua, herättää lapsessa halun oppia uusia asioita ja innostaa kehittämään omia taitojaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22–23.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön koordinoiman Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjausten 2020 (TEHYLI) on laatinut uudet lasten liikuntasuosituksat. Liikuntasuositusten mukaan alle 8-vuotiaiden lasten tulisi liikkua päivittäin vähintään kolme tuntia.

Liikkumiseen kuuluu kevyt liikunta, reipas ulkoilu sekä erittäin vauhdikas fyysinen aktiivisuus. Fyysinen aktiivisuus on edellytys normaalille kasvulle ja kehitykselle, joka tukee oppimisen edellytyksiä, kehittää motoriikkaa ja fyysistä toimintakykyä sekä ennaltaehkäisee elintasosairauksia. Pitkiä istumajaksoja tulisi välttää. Suosituksissa korostetaan kuitenkin riittävää lepoa, unta ja terveellistä ravintoa. Liikunnan tulisi toteutua varhaiskasvatuksessa sekä lapsen kotona, jolloin vanhempien tuki on tärkeää osa suositusten toteutumisessa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016.) Liikkuminen kuuluu myös opinnäytetyön musiikkituokioille. Tuokioilla liikutaan ja leikitään musiikin mukaisesti.

Taiteellisiin kokemuksiin kuuluvat musiikki, kuvallinen, tanssillinen ja draamallinen toiminta, käden taidot sekä lasten kirjallisuus. Lapset nauttivat taiteesta, taidoista ja ilmaisusta yksin ja erilaisissa ryhmissä, jolloin lapsi kehittyy yksilönä sekä ryhmän jäsenenä. Varhaislapsuuden taiteellisten peruskokemusten varaan rakentuvat lapsen taidemieltymykset, valinnat sekä kulttuuriset arvostukset. Kasvattajayhteisö antaa mahdollisuuksia lapsen taiteellisen kokemiseen ja ilmaisemiseen lapsen omia persoonallisia valintoja ja havaintoja kunnioittaen. Kasvattaja mahdollistaa tilan, aikaa ja rauhaa lapsen omalle mielikuvitukselle ja luovuudelle. Lapselle tulee antaa mahdollisuus maalata, piirtää, soittaa, laulaa, rakentaa, näytellä, tanssia, nikkaroida, askarrella, ommella, kuunnella tai keksiä satuja ja runoja. Varhaiskasvatuksen ympäristössä lapsella on hyvä kokea taiteellisia elämyksiä sekä tilaa ja aikaa tutkia vapaasti erilaisia materiaaleja, ideoita ja harjoitella monipuolisesti taitojaan. Kasvattajan oma innostus taiteesta luo innostavan ilmapiirin ja antaa samalla esimerkin lapsille taiteeseen suhtautumisen tavoista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23–24.) Kaikki opinnäytetyön musiikkituokiot sisältävät taiteellista kokemista, johon kuuluvat laulaminen, soittaminen, tanssiminen ja musiikillinen draama.

Tutkiminen on lapselle syntymästä saakka luontaista ja siinä hän tyydyttää uteliaisuuttaan ja kokee osallisuutta ympärillään olevaan maailmaan ja yhteisöön. Lapsen omat kokemukset sekä vuorovaikutus muiden lasten ja aikuisten kanssa toimivat lasten tutkimisen innoittajina. Lapsi saa kokemuksen, että hänen tutkiva ihmettely, kysymykset, pohdinta ja toiminta ovat merkityksellisiä. Hän voi yksin sekä toisten lasten kanssa kokeilla tutkia uusia asioita yrityksen, erehdyksen ja oivalluksen kautta, jotka vahvistavat lapsen oppimisen iloa. Kasvattajat luovat omilla asenteillaan ja toiminnallaan tutkimiselle innostavan, avoimen ja kannustavan ilmapiirin sekä mahdollistavat monipuolisia, mielenkiintoa ylläpitäviä kokemuksia ja antavat aikaa tutkimiselle ja ihmettelylelle. Kasvattajat ohjaavat ja kannustavat lapsia erilaisissa hoito-, kasvatus- ja opetustilanteissa kokeilemaan ja etsimään selityksiä maailman ilmiöihin. Varhaiskasvatusympäristön tulisi olla monipuolinen, joka tarjoaa lasten käyttöön runsaasti erilaisia lasten mielenkiintoa herättäviä materiaaleja ja välineitä. Myönteinen ja kannustava ympäristö tukee lapsen toimintaa ja lähiympäristö ja luonto ovat tärkeä osa tutkimisen ympäristöä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 25.) Tutkiminen liittyy myös opinnäytetyön musiikkituokioihin, koska tutustumme soittimiin ja erilaisiin musiikin toteutustapoihin.

Varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot

Tämän hetkiseen valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan on sisällytetty eri sisältöalueita, mutta toiminta ei kuitenkaan ole oppiainetyyppistä. Suunnitelmaan on kirjattu kuusi toisistaan eroavaa suuntautumisen ja suhtautumisen tapaa ilmiöihin ja asioihin. Sisällölliset orientaatiot ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Jokaisella orientaatiolla on oma kriittinen ajattelutapa, oma luovuuden ilmentäminen, oma mielikuvituksen harjaannuttamisen menetelmä sekä oma ratkaisumalli tunteiden jalostamiseen ja toiminnan suuntaamiseen. Orientaatioilla on jatkumo esiopetuksessa sekä perusopetuksessa. Orientaatioiden yhdistäminen toimintoihin vaatii pohdintaa, pysähtymistä ja oivalluksia. (Välimäki 2011, 14–16.)

Orientaatiot muodostuvat suuntautumis- ja suhtautumistavoista ilmiöihin ja asioihin. Lapset oppivat erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa, jolloin lapset käsittelevät ja jäsentävät tietoja olemassa olevien tietojen pohjalta. Kasvattaminen edellyttää arvovalintoja kasvattajalta, joka näkyy esimerkiksi varhaiskasvatusympäristön rakentamisessa tehdyissä valinnoissa. Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt rakentuvat orientaatioiden muodostaman kokonaisuuden varaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26.)

Orientaatioissa tarkoituksena on välineiden ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. Jokaisella orientaatiolla on omat ajattelutavat, omat luovuuden ilmentämisen keinot, omat mielikuvituksen harjaannuttamisen menetelmät sekä omat ratkaisumallit tunteiden jalostamiseen ja toiminnan suuntaamiseen. Orientaatioiden sisältöjen valinta ja muokkaaminen ovat ympäristö- ja tilannesidonnaisia. Kasvattajan tulee tuntee lapsen kehitysvaiheet, lapsiryhmä sekä toimintaympäristö ja -olosuhteet. Orientaatiot muodostavat kasvattajille kuvan siitä, millaisia kokemuksia, tilanteita ja ympäristöjä kasvattajan tulee etsiä, muokata ja tarjota lasten ja ryhmien toimintaa ja oppimista varten. Kieli on kommunikaation ja vuorovaikutuksen väline, ja on tärkeää kaikissa hoito-, kasvat- ja opetustilanteissa käyttää mahdollisimman hyvää ja tarkkaa kieltä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26–27.)

Matemaattinen orientaatio perustuu vertaamiseen, päättelämiseen ja laskemiseen, joka tapahtuu arkielämän tilanteissa leikinomaisesti lapsille tuttuun ja heitä kiinnostavien materiaalien, esineiden ja välineiden avulla. Luonnontieteellisessä orientaatioissa havainnoidaan, tutkitaan ja kokeillaan elollisen luonnon ilmiöitä, jotka ovat lapsen lähiympäristössä sisällä ja ulkona. Siinä käytetään kokeellisia menetelmiä, joissa perehdytään syy-seuraustyyppiin vaikutussuhteisiin. Niiden avulla luonnon ilmiöt ja niihin vaikuttavat tekijät avautuvat lapsille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27–28.) Matemaattinen orientaatio näkyy tuokioilla siten, että esimerkiksi laskemme lauluissa. Luonnontieteellinen orientaatio käy esille esimerkiksi vuodenaikojen vaihteluista sekä niihin liittyvistä lauluista.

Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatioissa rakennetaan kuvaa menneisyydestä ja nykyisyydestä esineiden ja dokumenttien avulla. Menneistä tapahtumista voivat kertoa vanhemmat ihmiset sekä lasten vanhemmat. Esteettinen orientaatio avautuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen, luomisen, kuvittelun ja intuition avulla. Esteettisen orientaation kohteista lapsille syntyy kauneuden, harmonian, melodian, rytmin, tyylin, jännityksen ja ilon sekä niiden vastakohtien kautta omakohtaisia aistimuksia, tuntemuksia ja kokemuksia. Esteettisessä orientaatioissa lapsen arvostukset, asennoituminen, näkemykset sekä samastuminen alkavat hahmottua. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28.) Historiallis-yhteiskunnallinen orientaatiota käsitellään esimerkiksi kansanlauluissa sekä perinteistä kertovista lauluissa. Esteettinen orientaatio näkyy kaikissa musiikkituokioissa, joissa lauletaan, leikitään ja kuunnellaan musiikkia.

Eettisessä orientaatioissa käsitellään arvo- ja normimaailman kysymyksiä, jossa voidaan pohtia oikean ja väärän, hyvän ja pahan, totuuden ja valheen näkökulmia. Myös oikeudenmukaisuuden, tasa-arvon, kunnioituksen ja vapauden kysymyksiä voidaan pohtia päivittäisten tapahtumien yhteydessä. Tärkeää on huomioida lasten kehitystaso. Pelot, ahdistus ja syyllisyys kuuluvat elämään, mutta niitä käsitellään niin, että lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi. Uskonnollis-katsomuksellisen orientaation muodostavat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat sekä ilmiöt, jossa lapsen uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin perehdytään. Lapselle annetaan mahdollisuus hiljaisuuteen, ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Myös erilaisiin uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustutaan. Lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sovi- taan vanhempien kanssa uskonnollis-katsomuksellisen orientaation sisällöstä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28–29.) Eettinen orientaatio näkyy musiikkikasvatuksessa siten, että osaamme esimerkiksi kunnioittaa toista tuokioilla, odottaa omaa vuoroa ja voimme laulaa hyviin tapoihin liittyviä lauluja. Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio tulee esille hengellisissä lauluissa. Näitä lauluja lauletaan enimmäkseen kuukausittain pyhäkoulussa, joiden ohjauksesta vastaa seurakunnan työntekijä.

Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa

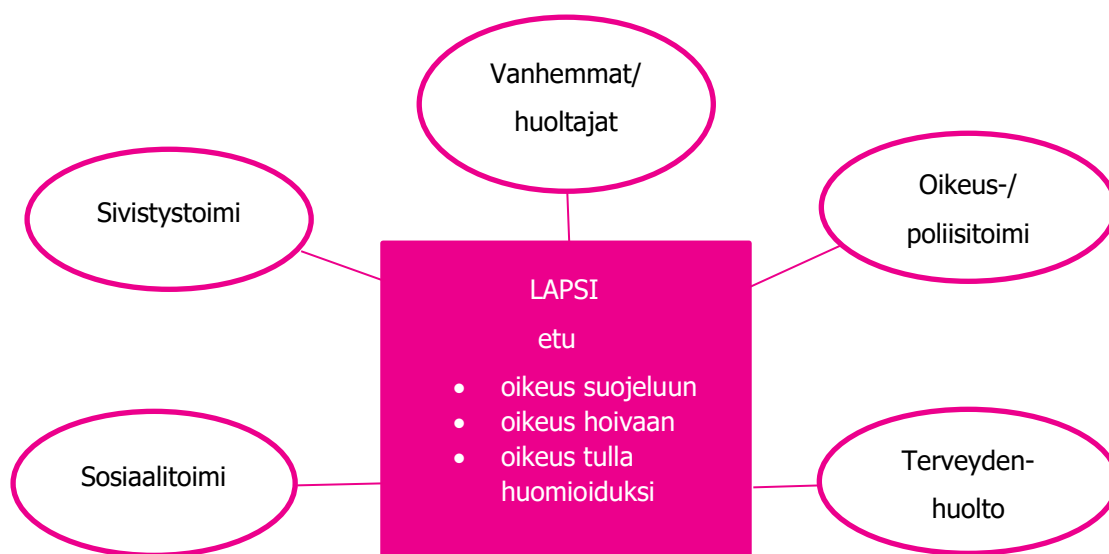
Varhaiskasvatuksessa lasten erilaiset kehitykselliset tuen tarpeet tulevat esille monipuolisen toiminnan myötä. Kasvattajien tehtävänä on tuen tarpeen arviointi varhaiskasvatusympäristössä ja päivähoidon kasvatuksellisissa tilanteissa yhdessä vanhempien kanssa. Arvioinnissa on huomioitava lapsen toimintakyky ja mahdollisuudet toimia erilaisissa ympäristöissä sekä tilanteissa. Tukea tarvitseva lapsi on ensisijaisesti lapsi, vaikka hänellä on vamma, sairaus tai muu peruste erityisen tuen tarpeeseen. Tuen tarpeen arviointi edellyttää kokonaiskuvan luomista lapsesta, mielenkiinnon kohteista, vahvuuksista ja tuen tarpeista. (Heinämäki 2004, 22–23.)

Varhaiskasvatuksessa lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla eripituisia aikoja. Tuen tarve voi muodostua myös, jos lapsen kasvuolot vaarantuvat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Tuen tarpeen arvioinnissa on tärkeää tunnistaa ja määritellä lapsen yksilölliset toimintamahdollisuudet eri ympäristöissä, erilaisissa

kasvatuksellisissa tilanteissa sekä tuen ja ohjauksen tarve. Arvioinnin tueksi voidaan hankkia asiantuntijan lausunto ja tukitoimet voidaan aloittaa heti tuen tarpeen havainnoinnin jälkeen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 35.)

Tuki järjestetään lapselle yleisten varhaiskasvatustalvelujen yhteyteen siten, että lapsi toimii ryhmän jäsenenä toisten lasten kanssa ja hänen sosiaalisia kontakteja tuetaan ryhmässä. Tuki aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ja lapsen fyysistä, psyykkistä ja kognitiivista ympäristöä muutetaan lapselle sopivaksi. Kasvatustoiminnoissa voidaan eriyttää, harjaannuttaa perustaitoja sekä vahvistaa lapsen itsetuntoa. Varhaiskasvatuksen kuntouttavia elementtejä pyritään vahvistamaan, joita ovat hyvä vuorovaikutus, strukturointi, lapsen oman toiminnan ohjaus sekä ryhmätoiminta. Varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyy lapsen tuen tarpeen määrittely sekä tuen järjestäminen. Suunnitelmaan kirjataan, miten lapsen yksilöllinen ohjaus ja varhaiskasvatus sovitetaan yhteen ja millaisia muutoksia kasvatuksellisessa toiminnassa ja ympäristössä toteutetaan. Varhaiskasvatukseen voi liittyä myös muita tukipalveluja kuten terapiat ja kuntoutusohjaus. Kasvatuksellinen ja lääketieteellinen kuntoutus muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka edellyttää viranomaisten yhteistyötä, riittävää ja osaavaa henkilöstöä, lapsen tarpeita vastaavia tiloja sekä välineitä ja materiaaleja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 36–37.) Opinnäytetyön musiikkituokiolla tukea tarvitsevat lapset huomioidaan siten, että jokaiselle musiikkituokiolle on laadittu kuvastrukturi helpottamaan tuokion etenemisen seuraamista.

Päivähoidossa työskenteleviä velvoitetaan tekemään yhteistyötä eri asiantuntijoiden kanssa, mikäli se on lapsen edun mukaista. Lapsen etu muodostuu (kuvio 2.) oikeudesta suojeluun, oikeudesta hoivaan sekä oikeudesta osallistumiseen. Päivähoidossa voidaan tehdä monialaista yhteistyötä, joka käsittää eri toimialojen yhteistyön. Varhaiskasvatustalvelun mukaan kunnan on järjestettävässä varhaiskasvatusta toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta, kulttuurista, lastensuojelusta, sosiaalihuollosta, neuvolatoiminnasta sekä terveydenhuollosta vastaavien kanssa. (Mahkonen 2015, 151–152.)

KUVIO 2. Monialainen yhteistyö (mukaillen Mahkonen 2015, 152.)

Struktuuri on toiminnan rakenne, jonka sisällä toiminta tapahtuu. Se on myös syvempää toiminnan suunnittelua ja toteutusta. Struktuuri suunnitellaan ohjattuun toimintaan huolellisesti etukäteen. Varhaiskasvatuksessa struktuuri on yleensä säännöllinen päiväjärjestys, jossa toistuvat samanlaiset tapahtumat. Säännöllisen päiväjärjestyksen lisäksi yksittäisille toimintahetkille ja siirtymille voidaan laatia omat struktuurit. Struktuuri sisältää rakenteiltaan samanlaisina toistuvia vaiheita, jotka lisäävät lasten turvallisuutta sekä vähentävät levottomuutta. Struktuurin määrää voidaan vaihdella lasten tarpeiden mukaan, kuntouttavassa toiminnassa struktuuri on välttämätön ja kaikille lapsille hyödyllistä. Kuvien käyttö strukturoinnissa on hyvä apuväline, koska kuvat auttavat hahmottamaan struktuuria. Kuvat voivat olla itse piirrettyjä tai kuvaohjelmalla tulostettuja. Kuvat kiinnitetään seinälle lukusuunnan mukaisesti ja kuvien määrä riippuu lasten tarpeista. (Koivunen 2009, 62–64.) Opinnäytetyön musiikkituokioilla on käytössä kuvastruktuuri, joka helpottaa lasten seuraamista tuokioilla. Kuvissa on alkulaulu, loppulaulu sekä erilaiset toiminnot niiden välissä. Kuvat on laadittu Symbolikirjoitus 2000 -ohjelmalla, jota käytetään päiväkodin muussakin strukturoinnissa.

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa varhaiskasvatuksen tavoitteena on tunnistaa lapsen yksilöllinen tuen tarve, järjestää tukea tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä sekä kehittää varhaiskasvatusta inklusion periaatteen mukaisesti. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet. Tuen tarpeen havaitsemisessa, suunnittelussa ja toteuttamisessa tehdään yhteistyötä huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsema tuki, kehityksen ja oppimisen tukeen liittyvät vastuut sekä työnjako, tukitoimenpiteet, niiden toteuttaminen ja arviointi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 52.)

2.5 Varhaiskasvatus Vieremän kunnassa

Päivähoito on varhaiskasvatuspalvelua, jossa yhdistyy lapsen oikeus varhaiskasvatukseen sekä vanhempien oikeus saada lapselleen hoitopaikka. Vieremän kunnassa varhaiskasvatuspalvelut tuotetaan osana sivistystointia kunnan omana toimintana. Vieremän kunnassa varhaiskasvatuspalveluita järjestetään päiväkodissa, perhepäivähoidossa hoitajan kotona sekä ryhmäperhepäivähoidossa. Päiväkoti Nuppulassa on 28 paikkaa, jossa on koko- ja osapäivähoitoa, kasvatusta ja opetusta yli kolmevuotiaille lapsille. (Vieremän kunta 2011.) Ryhmäkokojen suurentumisen myötä 3-5 – vuotiaiden Kaislat ryhmässä on 24 paikkaa ja 2-4 – vuotiaiden Lumpeet ryhmässä on 17 paikkaa. Nuppulassa on hoidossa myös alle kolmevuotiaita lapsia. Päiväkodin vuorohoitoryhmässä Muksulassa (24 paikkaa) tarjotaan varhaisaamu-, ilta- ja viikonloppuhoitoa. Muksula on päiväkodin satelliittiryhmä ja se sijaitsee fyysisesti eri tiloissa.

Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa päämäärinä ovat lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, sosiaalisten toimintatapojen ja tunnetaitojen vahvistaminen sekä asteittainen itsenäisyyden lisääminen. Lapsen henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistämiseksi jokaisen lapsen yksilöllisyyttä kunnioitetaan ja luodaan perusta ainutlaatuisen persoonan kehittymiseen. Lapsen sosiaalisia toimintatapoja ja tunnetaitoja vahvistetaan opettamalla sosiaalisissa tilanteissa tarvittavia käytännön taitoja,

suhtautumista myönteisesti muita ihmisiä ja kulttuureita kohtaan sekä edistämällä toisten hyvinvointia. Lapsen asteittaisen itsenäisyyden lisäämisessä itsenäistymisen perusvalmiuksia vahvistetaan, omatoimisuutta lisätään sekä luodaan edellytyksiä ohjata ja osallistua oman elämän päätöksiin sekä valintoihin tulevaisuudessa. (Vieremän kunta 2011.)

Varhaiskasvatuksen arvoja ovat kunnioitus, ilo, luottamus ja turvallisuus. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan lapsuutta ja yksilöllisyyttä, perhettä sekä ympäristöä. Toiminnoissa pyritään luomaan myönteinen, avoin, kiireetön ilmapiiri ja lapselle innostumisen, onnistumisen ja oppimisen kokemuksia. Lapsi voi luottaa aikuisiin sekä vaitiolovelvollisuuden ja rehellisyyden tiedostaminen on tärkeää. Lapselle tarjotaan turvallinen kasvu-ympäristö sekä ihmisenä kasvamista tuetaan. (Vieremän kunta 2011.)

Keskeinen toiminta-ajatus Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa on: ” tukea ja kannustaa lasta elämään tätä hetkeä eli lapsuuden iloista aikaa ja samalla saada kehittyä kasvussaan sekä saada valmiuksia kohdata tulevien vuosien uusia haasteita innokkaana ja uteliaana” (Vieremän kunta 2016). Lapsen kasvua tuetaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuus mahdollistaa yhteisen kasvatustehtävän. Lapsen arkeen kuuluu leikkiä, jossa on vapautta, iloa ja mielikuvitusta. (Vieremän kunta 2011.)

Vieremän kunnan taloussuunnitelmassa vuosille 2016–2018 painopisteinä ja tavoitteena on perheiden tukeminen heidän kasvatustehtävässään. Toisena tavoitteena on Titania-työaika-suunnittelu ja Efficca-varhaiskasvatusohjelman käyttö. Kolmas tavoite on tietotekniikan aktiivinen opetuskäyttö lapsiryhmässä. Vuoden 2015 taloussuunnitelman mukaan varhaiskasvatuksessa kokopäivähoidossa on ollut 102 lasta. Vuosien 2016 ja 2017 vastaavat luvut ovat 111 lasta ja 119 lasta eli pienoista väkiluvun kasvua on ennustettavissa. (Vieremän kunta, Talousarvio 2016.)

Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa työskentelee 29 henkilöä. Varhaiskasvatuksen esimiehenä toimii varhaiskasvatuksen johtaja. Päiväkoti Nuppulan työntekijöiden esimiehenä työskentelee vastaava lastentarhanopettaja. Työntekijöinä toimii lastentarhanopettajia, erityislastentarhanopettaja, lastenhoitajia, erityislastenhoitaja, ryhmäavustajia sekä perhepäivähoitajia. Opinnäytetyön tutkimuslupa on anottu Vieremän kunnan sivistystoimen osastopäälliköltä Matti Pasaselta (liite 1).

3 MUSIIKKIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Musiikki on yksilön kokonaisvaltaisen kehityksen edistäjä sekä persoonallisuuden rikastuttaja. Musiikki integroituu kaikkeen toimintaan perushoitotilanteista juhlahetkiin. Musiikkia voidaan liittää kaiken toimintaan spontaanisti tai suunnitellusti. Lapsella voi olla päivän aikana turhautumisen hetkiä, joissa musiikki voi toimia helpottavana tekijänä ja keinona, jolla lapsi saadaan mukaan yhteistyöhön ja huomio kiinnittyy muualle. Kuuntelu, laulaminen, soittaminen ja liikkuminen musiikin mukaan tuottavat iloa, ja ne ovat merkittäviä arvoja lapsen kasvulle ja kehitykselle. Musiikki on keskeisenä osana leikki-ikäisen lapsen päivässä. Musiikkikasvatus kehittää lasta kokonaisvaltaisesti kehittämällä kognitiivisia, sosioemotionaalisia sekä psykomotorisia valmiuksia. (Ruokonen 2000, 73, 81.)

3.1 Taidekasvatuksen integrointitasot

Taito- ja taideaineet kulkevat rinnakkain samaan suuntaan, mutta eri polkuja. Eri aineita ei ole tarkoitus sulauttaa toisiinsa. Kun lapsi oppii tuntemaan jokaisen alueen peruselementit ja sisällöt, voidaan tehdä tietoista yhteistyötä. Kasvattajan tehtävänä on liikkua eri sisältöalueiden välillä ja ottaa käyttöön tutkittaessa erilaisia teemoja moniaistisesti ja kokonaisvaltaisesti. Tämä toteutuu esimerkiksi siinä, että syksyllä tutkitaan luontoa, tehdään metsäretkiä, maalataan, lauletaan ja leikitään syksyyn liittyviä leikkejä. Taidekasvatuksen integraatiotasoa (kuvio 3.) voidaan käyttää vaiheittain, jolloin niihin sisältyvät aikaisemmat tasot. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12–13.)

KUVIO 3. Taidekasvatuksen integraatiotasot (mukaellen Ruokonen & Rusanen 2009, 13.)

Ensimmäisen tason periaatteena on taiteen käyttö arjen spontaaneissa tilanteissa, jolloin kasvattaja on tiedostanut taiteen roolin jokapäiväisissä tilanteissa. Kasvattaja osaa käyttää taiteen keinoja arkisissa hoito- ja kasvatustilanteissa esimerkiksi laulamalla unilauluja, pukemisloruissa, hyräilyt ja kei-
nuttamiset lasta lohduttaessa ja vuorovaikutukselliset lorutteluleikit. Ulkoillessa voidaan kiinnittää huomiota vaikka varjojen muotoihin tai valon suuntaan. (Ruokonen & Rusanen 2009, 13.)

Toisen tason periaate on lapsen aktiivinen toimijan ja tutkijan rooli. Toiminnan idea voi nousta lapsiryhmästä ja sen kiinnostuksen kohteista. Opetuksen tavoitteisiin sisältyy kokonaisvaltainen oppiminen osatekijöinä tunteet ja yhteisöllisyys. Toisella tasolla lapsesta lähtevien taiteellisten toimintojen merkitys korostuu ja integraatio monipuolistuu, kun otetaan huomioon lapsen kokonaisvaltainen tapa hahmottaa ympäröivää todellisuutta. Toiminta on laulamista, tanssimista, piirtämistä tai muuta taiteellista toimintaa lasten ehdoilla ja lasten ideoista lähtien pyrkien toimintojen monipuolistamiseen. Esimerkiksi, kun lapsi aloittaa spontaanin tanssin, aikuinen lähtee mukaan ideoimaan koreografiaa, musiikkia ja puvustusta. (Ruokonen & Rusanen 2009, 13.)

Kolmannella tasolla periaatteena on tiedostaminen, jolloin kasvattajan tehtävänä on suunnitella, ohjata ja innostaa lasta taiteelliseen ilmaisuun. Lapsella kehittyvät sosiaaliset, fyysiset, motoriset ja havaitsemiseen liittyvät taidot. Lapsi tarvitsee taitavia käsiä, valppaita silmiä, kuuntelevia korvia, liikumisen hallintaa sekä suullista ilmaisua toiminnoissaan. Taiteen avulla opetellaan varhaiskasvatuksen sisältöalueita monipuolisesti. Esimerkiksi luonnon havainnointi liittyy taiteeseen, ympäristökasvatukseen ja liikuntaan tai uutta kieltä voi opettaa laulujen ja lorujen avulla. (Ruokonen & Rusanen 2009, 13–14.)

Taiteellisesti eheyttävän kasvatus- ja opetussuunnitelman luominen ja toteuttaminen paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on neljäs taso taidekasvatuksen integroinnissa. Kasvattajan tehtävänä on suunnitella, toteuttaa ja arvioida taidekasvatusta ryhmäkohtaisesti ja koko päiväkodin toiminnassa. Taidekasvatussuunnitelmassa on jokaisen taideaineen tavoitteellinen ja sisällöllinen eteneminen sekä miten integraatio toteutetaan. Lapsi saa toiminnoissaan soveltaa eri taidelajien ilmaisu- ja toimintatapoja. (Ruokonen & Rusanen 2009, 14.)

3.2 Mitä musiikkikasvatus on?

Musiikkikasvatuksen tavoitteena on tarjota lapsille musiikillisia elämyksiä, valmiuksia, taitoja sekä antaa virikkeitä myöhemmän musiikin harrastuksen syntymiseen. Musiikkikasvatus tukee lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymistä sekä emotionaalista, sosiaalista, kognitiivista ja motorista kehitystä. (Musiikinopetus Suomessa 2007.) Varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatuksen tavoitteena on myönteisen asenteen herättäminen musiikkia kohtaan. Musiikkikasvatuksella pyritään luomaan ja kehittämään musiikin tiedollisia ja taidollisia valmiuksia sekä säilyttämään ja kehittämään luovaa toimintaa. Tavoitteena on myös yksilön kokonaispersoonallisuuden tasapainoinen kehittäminen ja sosiaalinen kasvu. Suomalaisen kansanperinteen elvytys ja säilyttäminen ovat myös tärkeitä. (Hongisto-

Åberg ym. 1994, 176.) Tässä työssä käytetään termiä musiikkikasvatus ja musiikkikasvattaja. Musiikkipedagogi koulutuksen omaavat työskentelevät enemmän soiton- tai laulunopettajana tai varhaisiän musiikinopettajana.

Musiikki on osa varhaiskasvatusta, joka lapsikeskeisenä ja eheyttävänä edellyttää kasvattajalta kasvatustieteen ja psykologian tietämystä. Musiikkia voidaan käyttää kasvatuksessa kolmitahoisesti: kasvamiseen musiikillisessa ilmaisussa, musiikin tietämyksessä ja musiikin avulla. Musiikki avautuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen, luomisen, kuvittelun ja intuition avulla. Lapsen kokonaisvaltaisella toiminnalla on merkitystä lapsen musiikillisen ilmaisun ja kokemusmaailman rikastumiselle. Suomessa varhaisiän musiikkikasvatuksen kehitykseen ovat vaikuttaneet Koda'ly, Jaques-Dalcroze, Orff ja Suzuki (kuvio 4). Jokainen heistä on tuonut omana aikanaan uutta suomalaiseen varhaisiän musiikkikasvatukseen: laulamisen, soittamisen, kuuntelemisen ja liikkumisen. (Ruokonen 2011, 123, 127.)

<p>KODA'LY</p> <ul style="list-style-type: none"> • laulaminen • äänileikit • helposti opittavat laulut • laululeikit • kuuntelu- ja tunnelmalaulut 	<p>ORFF</p> <ul style="list-style-type: none"> • soittaminen • keho-soittimet • rytmisoittimet • melodiasoittimet
<p>SUZUKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuuntelu • elävä musiikki • äänitetty musiikki 	<p>JAQUES-DALCROZE</p> <ul style="list-style-type: none"> • liikkuminen • vapaa musiikkiliikunta: improvisaatiot • ohjattu musiikkiliikunta: liikuntaleikit, perinneleikit, tanssit

KUVIO 4. Varhaisiän musiikkikasvatuksen eheyttävät toimintatavat ja pedagogiset vaikuttajat. (muokattu Ruokonen 2011, 129.)

Musiikkikasvatuksen kautta luodaan oppimisympäristö, jossa lapsilla on mahdollisuus musiikillisiin elämyksiin ja onnistumisen sekä oppimisen kokemuksiin. Musiikkikasvatus tukee kotien kasvatustehävää ja jokainen lapsi saa samanlaisia kokemuksia. Lapsille musiikki antaa tilaa erilaisille tunnekokemuksille sekä ajatteluprosesseille. Musiikillinen oppimisympäristö auttaa lasta kuunteluun ja rohkaistaa laulamaan, soittamaan, liikkumaan, tanssimaan, maalaamaan ja dramatisoimaan. Musiikkikasvatuksella tuetaan lapsen kokonaiskehitystä ja edistetään oppimisedellytyksiä. (Ruokonen 2009, 22.)

Kasvattajan asenne musiikkiin heijastuu kaikkeen toimintaan. Musiikkikasvatus antaa jatkuvasti haasteita niin omien musiikillisten asenteiden tarkistamiseen kuin lapsituntemuksen laajentamiseen. Yhden tietyn metodin avulla opettaminen ei riitä, vaan tarvitaan uteliasta otetta ja alituista tiedon hankintaa ja omien kasvatusnäkemysten ja arvojen jatkuvaa punnitsemista. Lasten kanssa toimiessa

on otettava huomioon kehitystaso, musiikilliset valmiudet kehittyvät yksilöllisesti omassa aikataulussaan. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 9.)

Musiikkikasvatus on osana lapsen kasvua ja kehitystä. Kasvattajan tehtävänä on aktivoida ja innostaa lasta jättämällä kuitenkin tilaa lapsen omalle pohdinnalle ja luoville oivalluksille. Musiikkia voidaan hyödyntää erilaista yksilöllistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten ryhmissä ja integroiduissa ryhmissä. Musiikkikasvatukseen voi osallistua jokainen yksilöllisellä tavallaan. Musiikin avulla voidaan tutustua myös uskontokasvatukseen. (Ruokonen 2009, 28–29.)

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma perustuu oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ja lapset ovat aktiivisia toimijoita. Lapset oppivat leikkiessä, liikkuesssa, tutkiessa, erilaisia työtehtäviä tehdessä, ilmaisemisessa sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea musiikillista, kuvallista, sanallista ja kehollista ilmaisua. Ilmaisua mahdollistaa maailman hahmottamisen ja tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden sekä luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20, 40–41.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tuottaa musiikillisen ilmaisun kokemuksia opettelemalla lauluja, loruja, soittimia soittamalla, kuuntelemalla ja liikkumalla. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin sekä ohjata ääniympäristön kuuntelemiseen ja havainnointiin. Lapset oppivat perussykkeen, sanarytmin sekä keho-soittimilla soittamisen. Huomiota kiinnitetään musiikkiin sekä äänen keston, tasoon, sointiväriin ja äänten voimakkuuteen leikinomaisen toiminnan kautta. Musiikkia tehdään yksin ja yhdessä, ja lapsia rohkaistaan improvisoimaan, esiintymään yhdessä sekä ilmaisemaan tunteitaan esimerkiksi tanssien. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42.)

Monikulttuurisuus sekä kansainvälisyys

Monikulttuurisuus on nykypäivää varhaiskasvatuksessa. Musiikki avartaa lapsen maailmankuvaa ja tutustuttaa lapset eri kulttuureihin. Musiikkikasvatuksessa tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin, mutta myös lapsen lähipiiriin kuuluviin etnisiin kulttuureihin sekä Suomen etnisten vähemmistöjen kulttuuriin ja musiikkiin. Maailman musiikkiin voidaan tutustua kokonaisvaltaisesti tutustumalla kulttuuriin muutenkin, kuten kuviin, tekstiileihin, tansseihin ja tarinoihin. Musiikki auttaa jäsentämään muuta maailmaa ja antaa samalla musiikillista identiteettiä omaan kulttuuriin. Kulttuureihin tutustuminen vaatii kasvatuskumppanuutta kotien ja varhaiskasvatuksen välillä. Lapsen identiteettiä, itsetunnon kehittymistä ja kasvamista oman kulttuurinsa jäseneksi on tuettava varhaisessa vaiheessa. (Ruokonen 2000, 82, Ruokonen 2009, 28.)

Lasten vanhemmilta voi saada perheen alkuperäiskulttuuriin liittyvää musiikkimateriaalia. Näiden hyödyntäminen helpottaa lapsen sopeutumista ja auttaa toisia lapsia ymmärtämään eri kulttuureja sekä musiikin moninaisuutta. Musiikillinen ja taiteellinen ilmaisu toimivat yhteistyönmuotoina esimerkiksi erilaisissa juhlissa. Vanhempien laulamia lauluja kannattaa hyödyntää varhaiskasvatuksessa,

koska niiden avulla voidaan hoitaa ja lohduttaa lasta. Laulu- ja leikkiohjelmiston jakaminen, vanhempien rohkaiseminen laulamaan ja leikkimään lastensa kanssa sekä dokumentoitu toiminta ovat keskeisiä yhteistyömuotoja kotien ja varhaiskasvatuksen välillä. (Ruokonen 2000, 82–83.)

Yhdysvalloissa varhaiskasvatusta tarjotaan lapsille erilaisissa ympäristöissä. Lapsilla on erilaisia taustoja, kokemuksia ja erityistarpeita. Julkiset koulut sponsoroivat esikouluja, ja liittovaltio, osavaltio sekä paikalliset rahoittajat tukevat varhaisen puuttumisen ohjelmia. Musiikki on sisällytetty näihin ohjelmiin. Musiikkikasvattajien tulisi verkostoitua vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa ja laatia sopivia materiaaleja ja toimintatapoja opetussuunnitelmaan. Musiikki on tärkeä ja luonnollinen osa lasten kasvua ja kehitystä. Lapsuudessa saadut musiikilliset kokemukset vaikuttavat positiivisesti lapsen elämän laatuun sekä luovat pohjan musiikille elämässä. Musiikin erilaisten toimintojen pitäisi olla osana jokapäiväisissä rutiineissa. Musiikkikasvatukseen kuuluu lapsuudessa laulaminen, liikkuminen, kuuntelu, luominen ja soittaminen. Musiikin sisältöinä ovat kansanlaulut, perinteiset lastenlaulut, klassinen musiikki ja musiikki erilaisista kulttuureista. Sisällöt on suhteutettava vallitsevaan kulttuuriin. Musiikkituokiot tulee suunnitella huolella, niiden tulee liittyä muihin käsiteltyihin aiheisiin ja niitä tulisi hyödyntää myös isoille lapsiryhmille. (National Association for Music Education 2016.)

New Jersey'n yliopiston musiikkikasvatuksen professori Levinowitz (1998) on kirjoittanut artikkelissaan musiikkikasvatuksen merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Kokonaisvaltaiseen oppimiseen kuuluu musiikin sisällyttäminen varhaiskasvatukseen. Levinowitz vertaa musiikin oppimista varhaislapsuudessa kaapelitelevision katsomiseen tarvittavaan boksiin. Varhaislapsuudessa luodaan musiikin ”boksi”, joka on pohjana myöhemmälle musiikin opiskelulle. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöt ovat lapselle merkittäviä, koska rikas oppimisympäristö saa lapsen alttiiksi ja kokeilemaan uusia musiikin elementtejä. Jo pienillä lapsilla on kyky oppia puhumaan ja ymmärtämään omaa äidinkieltään. Samalla kehittyy kyky oppia ymmärtämään ja esittämään oman kulttuurin musiikkia. Lasten pitää oppia ensin rytmi kehossa, ennen kuin se on lapsen mielessä. Varhaislapsuudessa tulee oppia käyttämään kehosoitimia ja vasta myöhemmin erilaisia instrumentteja.

3.3 Lapsen musiikillinen kehitys

Musiikillinen ajattelu kehittyy lapsella musiikillisiin kokemuksiin liittyvien leikkien ja keksimisen kautta. Lapsen ongelmaratkaisukykyä ja luovuutta kehittävät musiikilliset havaintoleikit ja itseilmaisu, kuten omien sävellysten ja äänikokeilujen tekeminen. Lapsi oppii leikin kautta musiikillisia ja äänellisiä viestintätaitoja sekä pääsee tutustumaan ääneen viestinnän välineenä. (Ruokonen 2009, 23.)

Yksivuotiailla lapsilla on suurimmat erot kehityksessä ja taidoissa. Osa lapsista kävelee, kiipeää ja osa on oppinut seisomaan. Osa lapsista sanoo sanoja, osa ei puhu vielä ollenkaan. Keskittymiskyky on vielä vähäistä. Taputtaminen on vielä vaikeaa, mutta tömistykset sujuvat paremmin. Tömistely

kehittää tasapainoa, tuntoaistia ja rytmikykyä. Soittaminen onnistuu varrellisilla rytmimunilla, kapuloilla, malleiteilla sekä minitamburiineilla. Yksivuotiaat lapset pitävät hieronnasta ja keinuttelusta loppurentoutuksessa. (Kivelä-Taskinen 2012, 70–71.)

Yksivuotiaalle voidaan vastata melodisesti lapsen sanalliseen ilmaisuun, jolloin luodaan aktiivinen vuorovaikutustilanne. Aikuisen tulee kuunnella lasta ja iloita lapsen äänestä. Kuuntelun opettelu on tärkeää, aikuinen ja lapsi voivat kuunnella erilaista musiikkia yhdessä. Laulua voidaan liittää päivittäisiin toimintoihin ja laulu voi olla osa leikkiä. Soittimiin tutustumista voi aloittaa pikkuhiljaa esimerkiksi nimeämällä päivittäin jonkin soittimen ja näyttämällä miten sitä käytetään. Lapsille voi antaa pieniä rytmisoittimia ja harjoitella vuorotellen soittamista. Päivittäiset loruttelut ja sormileikit aikuisen kanssa luovat turvallisuutta ja pysyvyyttä lapsen maailmaan. Lasten kanssa voi aloitella piirileikkien leikkimistä, jolloin lapset ovat piirissä, kuuntelevat ja osallistuvat aikuisen ohjeen mukaan. Leikkejä kannattaa toistaa monta kertaa, jolloin lapset tottuvat uuteen tapaan liikkua yhdessä. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 62–66.)

Kaksivuotiaana musiikillinen ilmaisu monipuolistuu, kun lapsi voi toistaa aikuisen laulua melodisesti ja rytmisesti. Lapset oppivat matkimalla eli ohjaajan esimerkki on tärkeää. Lapsi on kiinnostunut äänistä, ja musiikkia ilmaistaan liikkeen kautta monipuolisesti. Kaksivuotiaat osaavat kävellä, juosta ja puhetta tulee jo paljon. Liikuntaleikeissä voidaan kontata, ryömiä, pyöriä, hiipiä, hyppiä ja tömistellä. Hienomotoriikka kehittyy, ja soitinten sekä välineiden käsittely on sujuvampaa. Sosiaalinen kanssakäyminen ja spontaani laulu lisääntyvät. Laulut ovat vielä yksinkertaisia. Tuokion lopussa kaksivuotiaat pitävät keinuttelusta, silittelystä, hieronnasta ja lepäilystä. (Kivelä-Taskinen 2012, 72–73, Ruokonen 2001, 125.)

Kaksivuotiaalle on järjestettävä laulu- ja soitinmusiikkiesitysten seuraamista, jolloin lapsi oppii kuuntelemaan ja odottamaan esityksiä. Lasten kanssa voi rakennella yhdessä omatekoisia soittimia. Laulujen sisältöjä kuvataan liikkeillä, jolloin laulut hahmottuvat kertomusten, kuvien ja liikunnan avulla. Kehon avulla lapsi eläytyy musiikkiin kokonaisvaltaisesti ja opettelee ilmaisemaan itseään. Lasten kanssa voi tutustua perusrytmiin sekä tasa- ja kolmijakoiseen rytmiin. Käytettäviä soittimia on vain muutama yksinkertainen. Kaksivuotiaana hienomotoriikka ja koordinaatiokyky kehittyvät. Äänen voimakkuuden vaihteluita voidaan harjoitella liikkumalla, taputtamalla ja koputtamalla ja myöhemmin myös rytmisoittimilla. Lapsi osaa yhdistää äänen tuottamiseen tarvittavat valmiudet: melodiataju, rytmitaju, motoriikka ja laulaminen. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 68–70.)

Kolmevuotias osaa jo valita tekemisiään, mieluisia asioita toistetaan enemmän, vähemmän mieluisia tehdään vähän tai ei ollenkaan. Ryhmätilanteissa lapsi voi olla vetäytynyt, mutta seuraa sivusta muiden tekemistä. Tässä vaiheessa vanhat leikit toimivat parhaiten. Lasta rohkaistaan laulamaan ja loruttelemaan, koska nämä kehittävät puhetaitoja. Kolmevuotias lapsi laulaa jo enemmän ja pidempään. Spontaanit laulut ovat myös pidempiä. Lauluista voi tulla lasten omia versioita yhdistelemällä sanoja, melodiaa sekä rytmiä. Lapset osallistuvat laululeikkeihin ja he voivat opetella laulamaan piirissä tai ketjussa kulkien. Liikkeet musiikin tahdissa ovat koordinoitumpia ja koko tilan käyttö sekä

haltuunotto ovat merkityksellisiä. Lapset ottavat kontakteja toisiin lapsiin, vaikka leikki on vielä rinnakkaisleikkiä. Lapset oppivat edelleen matkimalla, mutta lapsi osaa myös kehittää omia liikkeitä. Lapset ovat kiinnostuneita tuottamaan ja tutkimaan kotoa löytyvien tavaroiden ja astioiden ääniä. Lapset osaavat soittaa yksinkertaisia rytmisoittimia sekä toistaa kaikurytmejä. Soitinten käsittely sujuu jo paremmin ja tekniikka kehittyy koko ajan. Musiikista hahmotetaan jo musiikin muotoa ja tunnistetaan kohdat, jolloin saa ja ei saa soittaa. Kolmevuotiaiden musiikkituokio voi päättyä loppuleikkiin. (Kivelä-Taskinen 2012, 74–76, Ruokonen 2001, 125–126, Ruokonen 2009, 25.)

Kolmevuotiaita lapsia tulee rohkaista oman äänen käyttöön, aikuisen malli on tärkeää. Lapsille tulee antaa mahdollisuus laulaa yksin, yhdessä toisten kanssa, säestyksen kanssa ja ilman säestystä. Lapsi oppii hahmottamaan laulun melodisia piirteitä ja musiikillisia muotoja selkeärakenteisissa lauluissa. Soittimista valitaan ne, joiden käyttö hallitaan. Säestyksellä soitetaan perusrytmiä, mutta voidaan kokeilla myös sanarytmin mukaan säestystä. Uusiin soittimiin tutustutaan yksi kerrallaan, ja tutustutaan myös orkesterisoittimiin. Musiikkiliikunnassa käytetään erilaisia liikkumismuotoja, koetaan äänen ja hiljaisuuden välinen ero, dynaamiset vaihtelut sekä temponvaihtelut. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 72–75.) Aikuinen voi ohjata lapsia yhteislauluun antamalla selkeitä ohjeita. Yhteislauluja aletaan harjoittelemaan kolmen vuoden iässä. Laulut ovat lyhyitä, ja niissä liikutaan suppealla äänialalla. Aikuisten äänialue on matalampi kuin lasten. Lapsi ei pysty laulamaan matalalta, koska äänihuulet ovat pienemmät. Lapselle paras äänialue on yksiviivaisen oktaavin d-a -sävelten välillä. (Ruokonen 2009, 25.)

4-5 -vuotiaana lapset oppivat kuuntelemaan mitä lauletaan ja miten lauletaan. Lauluja voidaan jo tulkita ja laulaa eri tavoin: hiljaa, voimakkaasti, iloisesti, surullisesti, hitaasti, nopeasti. Lastenlaulujen lisäksi voidaan laulaa helppoja kehtolauluja, rytmikkäitä lauluja sekä suomalaisia ja ulkomaisia kansanlauluja. Lauluja voidaan opetella rytmisenä loruna kaikuperiaatteella ja äänen dynamiikkaa vaihtamalla. Lauluja voidaan säestää kehosoittimilla sekä rytmisoittimilla korostamalla ensin perusrytmiä ja myöhemmin sanarytmiä. Kun molemmat sujuvat hyvin, voidaan jakaa ryhmä kahtia, jolloin toinen ryhmä soittaa perusrytmiä ja toinen sanarytmiä. Tässä ikävaiheessa lapsen sointiväritaju, musiikillinen muisti, hienomotoriikka ja koordinaatiokyky kehittyvät. Tasa- ja kolmijakoinen rytmi hahmottuvat keho- ja rytmisoittimilla. Yhteissoitto ja soolo -osuudet edistävät sosiaalista kehitystä, itsenäisyyttä, keskittymistä sekä lapsi oppii hyväksymään yhteisiä sääntöjä. Lasten kanssa voi kuunnella musiikinäytteitä ja tunnistaa niistä, mitä soittimia kuulee. Musiikkiliikunnassa voidaan opetella musiikin muodon hahmottamista liikkeen avulla esimerkiksi musiikin A- ja B -osassa on erilaiset liikkeet. Musiikkiliikunnassa voidaan harjoitella myös yhtäaikaista liikkeitä, esimerkiksi taputetaan samalla kun kävellään. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 75–80.)

4-5 -vuotiaana lapset alkavat ajoittamaan liikkeitään tarkemmin. Suosikkiliikunta on juoksu, mutta se ei vielä suju musiikin tahdissa. Laukkaaminen, varshyppy ja vuorohyppely sujuvat musiikin tahdissa. Tässä vaiheessa lapsen luovuus tulee esille, enää ei tarvitse matkia aikuisen mallin mukaan. Harjoituksiin voidaan yhdistää näköä, kuuloa, tasapainoa ja koordinaatiota sisältäviä osia. Lapset ottavat leikeissään huomioon toiset lapset ja he nauttivat yhdessä leikkimisestä. Motoriset taidot ja tasapaino ovat kehittyneet huomasti. Silmä-käsi -koordinaatio on kehittynyt ja soittaminen sujuu jo

paremmin. Tässä vaiheessa voidaan aloittaa jo rytmien soittaminen, josta on myöhemmin hyötyä lukemisessa ja kirjoittamisessa. Musiikkituokion päätteeksi voidaan lepillä selinmakuulla kuunnella musiikkia. Tuokio päättyy loppulauluun tai -leikkiin. (Kivelä-Taskinen 2012, 77–80.)

3.4 Musiikkituokiot varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksessa käytettäviä toimintatapoja ovat lorut, laulaminen, liikkuminen, soittaminen, kuunteleminen, maalaaminen ja draama. Toiminta perustuu aina lapsen aikaisemmille taidoille, valmiuksille ja kokemuksille. Aikuisen on otettava huomioon lapsen yksilöllisyys sekä kehittyminen. Jokainen lapsi osallistuu omalla tavallaan musisointiin. (Ruokonen 2000, 81.) Musiikkituokioiden erilaiset muodot kehittävät sosiaalisia taitoja. Sosiaalista toimintaa ovat musiikkileikit, roolileikit, musiikkisadut, dramatisoinnit, orkesterileikit, yhteislaulut, musiikkiliikunta, tanssit ja piirileikit. Myös toisen musiikkiesityksen kuuntelu ja kuvallinen ryhmätyöskentely musiikin mukaan ovat sosiaalista toimintaa. Yhteismusisointi ja musiikkiliikunta kehittävät lapsen vuorovaikutustaitoja. (Ruokonen 2009, 28.)

Pienryhmätoiminnan avulla vahvistetaan ja syvennetään vuorovaikutusta pedagogisin keinoin. Pienryhmistä on myönteisiä kokemuksia sekä lapsilla että aikuisilla. Lasten ajatukset, ideat ja tuotokset saadaan paremmin esille pienryhmässä. Pieni ryhmä mahdollistaa lapsille turvallisen ja ennakoitavan toiminnan. Siinä lapsen on helpompi solmia ystävyysuhteita, suunnitella omia tekemisiään ja valintojaan. Pienessä ryhmässä lapsi oppii suhteuttamaan omia tekojaan sekä tunnistamaan niiden seuraukset ja vaikutukset toisiin. Aikuisen on helpompi havainnoida ja suunnata lapsen toimintaa, kun lapsi toimii turvallisesti ja ohjatusti. Aikuinen ehtii oikeasti kohdata ryhmänsä lapset. Kasvattajat ovat läsnä pienryhmätoiminnassa ja ohjaavat aktiivisesti ryhmäprosessia. Kasvattajan tehtävänä on auttaa lapsia liittymään ryhmään ja kiinnittymään toimintaan. (Järvinen & Mikkola 2015, 39–40.)

Pienryhmätoiminnassa tavoitteet lähtevät lapsista ja lapsiryhmästä. Tavoitteisiin vaikuttavat lasten ikä, sukupuoli, mielenkiinnonkohteet, tuen tarpeet ja erityispiirteet. Toimintaa kehitetään haasteellisia ilmiöitä kohden. Jos ryhmässä kiusataan ja on ristiriitoja, huomio tulee kiinnittää lasten välisiin suhteisiin ja on tuettava lasten ystäväystymistä ja ryhmän ryhmäytymistä. Aikuisten ammattitaito ja pedagogiikka auttavat löytämään lasten ja ryhmän näkökulmasta merkityksellisimmät teemat ja menetelmät. Ryhmät muodostuvat toiminnan tavoitteiden ja lasten kehityksen tarpeiden mukaan. Alle 3-vuotiaille on tärkeää rakentaa pysyvä suhde yhteen aikuiseen ja yli 3-vuotiaille tärkeitä ovat kaverit ja leikki. Ryhmät voidaan muodostaa pienistä ja isommista lapsista. Ryhmä voi olla myös sisarusryhmä, jossa on eri-ikäisiä lapsia. Pienryhmät voivat olla erikokoisia, kokoonpanoissa ja pysyvyydessä voidaan joustaa. (Järvinen & Mikkola 2015, 40, 42.)

Aikuisilla on vastuu ryhmäytymisestä, ohjaamisesta ja sujuvuudesta. Toiminnan järjestämisen perustana ovat pedagogiikka ja lapsiryhmän tarpeet. Lasten iästä ja kehityksen tasosta riippuu, tarvitaanko ryhmälle pysyvä omahoitaja. Aikuisen tehtävänä on luoda myönteinen ilmapiiri, joka innostaa leikkimiseen, tutkimiseen ja oppimiseen. Jokainen lapsi on tärkeä ja ainutlaatuinen. Aikuisen on

osattava toimia eritavoin ison ja pienen ryhmän ohjaajana. Haasteena onkin kehittää joustavia tapoja toimia lasten kanssa. (Järvinen & Mikkola 2015, 42.)

Musiikinopettajat ovat tärkeässä roolissa lasten musiikin opetuksessa. Musiikinopettajien tulisi rakastaa ja kunnioittaa lapsia. Musiikki on tärkeä osa pienten lasten elämää. Musiikkia tulisi hyödyntää jokapäiväisessä elämässä. Aikuisen tulee luottaa omiin musiikillisiin taitoihin ja huomata, että on monia eri keinoja vaikuttaa lapsen musiikilliseen kehittymiseen. Aikuisen tehtävänä on käyttää erilaisia materiaaleja ja opetusmenetelmiä. Aikuisen on oltava herkkä ja joustava, kun lapset ovat kiinnostuneita jostain muusta kuin mitä on suunniteltu. (National Association for Music Education 2016.)

Opinnäytetyön musiikkituokioilla voidaan hyödyntää pienryhmätyöskentelyä. Pienemmässä ryhmässä aikuinen saa huomioitua lapsia paremmin ja antaa tarvittaessa yksilöohjausta. Lapset saavat enemmän huomiota ja pienessä turvallisessa ryhmässä on helpompi lähteä musisoimaan. Pienryhmissä saa helpommin jaoteltua lapset esimerkiksi pieniin ja isoihin, jolloin aikuisen on helpompi suunnitella ikäryhmälle sopivat toiminnot.

Musiikkituokioiden sisältö

Musiikkikasvatuksessa keskeistä on äänen perusominaisuuksiin tutustuminen sekä dynamiikkaan, sointiväriin, rytmiin, melodiaan, harmoniaan sekä muotoon tutustuminen. Näihin keskeisiin asioihin tutustutaan toiminnallisesti elämysten, mielikuvaleikkien, laulujen ja liikkumisen kautta. Käsitteitä opitaan vastakohtaparien kautta esimerkiksi suuri-pieni, pitkä-lyhyt, korkea-matala. (Ruokonen 2000, 81.) Lapset tutustuvat erilaisiin ääniin kuunnellen ja havainnoiden sekä niitä tunnistaen ja nimen. Lapset oppivat tekemään havaintoja äänistä ja *sointivärit* kiehtovat lapsia. Jokaisella äänellä on tietty sointiväri, jonka kuulemme äänen ylittäessä tietyn voimakkuuskynnyksen. Lapset oppivat tunnistamaan erilaisia ääniä, tunnistamaan soitinten ja äänten sointiväriä sekä havaitsemaan äänen *dynamiikkaa* (voimakas-hiljainen). Äänen voimakkuus voi vaihdella äärimmäisen hiljaisista voimakaisiin ääniin. Äänten tunnistaminen luo perustan musiikillisen kielen oppimiselle. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 23, Ruokonen 2009, 23.)

Musiikilliseen ajattelun kehittymiseen liittyy myös *tempo* eli musiikin etenemisnopeus. Tasainen tempo on esitysnopeuden pysymistä samana koko esityksen ajan, jolloin myös syke säilyy. Tempo voi myös vaihdella. Varsinkin tempon kiihdyttämiseen liittyvät harjoitukset ovat lapsista mukavia. Lapsi oppii kokemuksen kautta käsitteet hidas-nopea. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 23, 28, Ruokonen 2009, 23.)

Kun kaksi tai useampia ääniä soi yhtä aikaa, käytetään termiä *harmonia*. Harmoniaan liittyvät käsitteet duuri ja molli. Kuorot ja orkesterit soivat harmonisesti ja harmonia syntyy myös säestettäessä laulua. Musiikin *muoto* on kuultavissa tai nuotista luettavissa. Lasten kanssa musiikin muodon tunnistamista voi harjoitella kuuntelemalla musiikkia ja erottamalla ensin säkeen, samanlaiset, erilaiset

tai kertautuvat osat. Aikuisen tehtävänä on vahvistaa musiikillisen muodon kokemista tanssin, soitinten tai säestyksen avulla, jotta eri osat hahmottuvat lapsille. Musiikin kuuntelun voi sijoittaa esimerkiksi lepohetkelle mentäessä. (Hongisto- Åberg ym. 1994, 31, Ruokonen 2009, 23–24.)

Rytmi on musiikin selkäranka, joka voi säilyä samana tai vaihtua laulun aikana. Rytmi määrittää musiikin tahtilajin ja onko musiikki esimerkiksi valssia vai marssia. Rytmikasvatuksen tavoitteena on ymmärtää rytmin käsite elämyksellisesti ja tiedollisesti. Lähtökohtana on rytmin kuuntelu musiikkiliikunnassa, loruissa, runoissa ja soittamisessa. (Hongisto-Åberg 1994, 23, 25.) Laulut, lorut, runot, riimit ja musiikkisadut auttavat hahmottamaan *sykettä, sana- ja melodiarytmejä*. Syke antaa perusrytmin, ja siihen perustuvat sana- ja melodiarytmit. Yleensä lastenlauluissa melodiarytmi seuraa sanojen rytmitystä. Sanarytmien taputtaminen auttaa myöhemmin äidinkielessä ja esimerkiksi tavutuksen hahmottamisessa. Äänenkäytön perusteet tulevat lapsille tutuiksi puheilmaisuissa ja lauluissa. *Melodiaan* liittyvät kokemukset tallentuvat lasten mieleen eritasoisesti ja kokonaisvaltaisina aiheina. Lapsi tarvitsee paljon toistoja ja harjaantumista, jotta hän osaa itse jäsentää ja toistaa laulujen melodian. (Ruokonen 2009, 24.)

Laulaminen ja puhuminen kehittyvät lapsilla yhtä aikaa, aikuisen on tärkeä laulaa lapsille ja lasten kanssa. Lapsen laulu kasvaa vain jos aikuinen laulaa. Lapsi jäljittelee aikuisen laulua tai prosessoi sitä. Lapsi voi painaa mieleensä laulusta katkelmia ja tuottaa niistä omia laulujaan omia mielikuviaan lisäten. Jos lapsen kanssa on laulettu, myös lapsi laulaa spontaaneja lauluja ja keksii itse lauluja. Lapsi voi laulaa leikkiessään ajatuksistaan, päivän tapahtumista tai jotain aivan muuta. Aikuisen tehtävänä on vaalia ja ruokkia lapsen laulua rohkaisemalla laulamaan lisää ja menemällä itse mukaan lauluun. Jokainen lapsiryhmä pitää musiikkituokioita ja näiden lisäksi voidaan pitää koko päiväkodin yhteisiä lauluhetkiä, jotka luovat positiivista ilmapiiriä ja virittävät yhteisöllisyyteen. (Ruokonen 2009, 24–25.)

Musiikki antaa mahdollisuuksia myös hieno- ja karkeamotorisille harjoituksille. Liikunnan avulla opitaan musiikin perussyke sekä melodiarytmi. Soittaminen alkaa kehosoittimilla soittamisesta, jonka jälkeen siirrytään rytmisoittimiin. Rytmi voidaan kokea marssissa, juostessa, laukatessa, hypätessä, hyppyaskeleessa sekä keinuessa. Sanarytmejä voi harjoitella taputtamalla loruja. Musiikkiliikunnan avulla kehitetään kuuntelutaitoa, rytmitajua sekä liikkeiden koordinaatiota. Musiikkiliikunnan avulla lapselle muodostuu kokonaisvaltainen käsitys omasta itsestään. Musiikkia kannattaa toteuttaa myös spontaanisti ja elävästi päivän eri tilanteissa. Musiikin toiminnot kehittävät lasten ajattelutaitoja. (Ruokonen 2009, 26.)

Musiikkituokion suunnittelu

Musiikkituokioiden suunnittelu on osa toimintakokonaisuutta ja aikuisen on osattava analysoida toimintaan vaikuttavia tekijöitä ennen toimintaa ja sen aikana. Hyvin suunniteltu musiikkikasvatus mahdollistaa korkeatasoisen ja kehittyvän musiikkikasvatustyön. Aikuinen perustaa suunnittelunsa lapsen tarpeisiin, joustaa tarvittaessa sekä liittyy musiikin lasta lähellä oleviin asioihin ja toimintoihin. Aikuisen tehtävänä on miettiä tavoitteet toiminnalle ryhmäkohtaisesti. Tuokioille asetetut tavoitteet

antavat toiminnalle suunnan ja motivaation aikuiselle. Musiikkituokioiden suunnittelussa on tärkeä huomioida lasten ikä, aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset sekä erityistarpeet- ja tilanteet. Pienten lasten laulut ja lorut ovat lyhyitä ja soittotehtävät helppoja. Kun lapsen ikä otetaan huomioon, lapset jaksavat keskittyä hyvin, kokevat onnistumisen tunteita sekä nauttivat musiikista. Eri-ikäisten lasten ryhmässä kaikki lapset tulisi huomioida tasapuolisesti. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 172–173, Paasolainen 2009, 19, Ruokonen 2000, 81.)

Opetuksen rakenteeseen vaikuttaa uuden opetettavan aineksen osuus, mitä kerrataan ja miten. Asettujen tavoitteiden huomiointi ja lasten palaute toiminnasta on tärkeää. Tavoitteiden merkitys on selvitettävä ja mihin opetuksella pyritään. Olennaista on, mitä hyötyä toiminnasta on lapselle ja mitä lapsen on tarkoitus oppia. Suunnitteluvaiheessa on otettava huomioon opetuksen sisältö ja painottuminen: mitä asioita opetellaan, millaisia työtapoja käytetään ja millaista oheismateriaalia tarvitaan. Yhteistyö toisten aikuisten kanssa rikastuttaa tuokioiden rakennetta. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 173–175.)

Aikajakso vaikuttaa myös suunnitteluun, jolloin on mietittävä, onko aihe koko kaudelle vai lyhemmälle ajanjaksolle. Kausisuunnittelu on toiminnan suunnittelua pitkälle ajanjaksolle esimerkiksi vuodelle. Tuokioiden kesto määrittyy ryhmän mukaan. Ohjaajan on varauduttava joustavuuteen ja suunnitelmien muutoksiin tilanteen mukaan. Etukäteissuunnittelu ja tuokioiden tapahtumat ovat yhtä tärkeitä. Aikaisemmista tuokioista voi oppia miettimällä, millainen kokonaisuus oli käytännössä ja miksi. Ohjaaja voi miettiä, mitä suunnitelmasta toteutui ja mitä jäi toteutumatta. Tärkeää on myös miettiä, miten tavoitteet saavutettiin ja kuinka ne toteutuivat lasten sekä aikuisten kannalta. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 173–175.)

Musiikkituokioita suunniteltaessa ryhmät tulisi muodostaa niin, että ryhmässä on suunnilleen samanikäisiä lapsia. Silloin toiminta on kutakin kehityskautta tukevaa. Vaatetuksen musiikkituokioilla tulee olla kevyttä ja liikuntaan sopivaa, sisältönsä estävät liukastumisen. Tilan tulee olla riittävän suuri liikkumiseen ja mahdollisimman vähävirikkeinen. Musiikkiliikunnassa voidaan käyttää palloja, huiveja, hernepusseja, vanteita, naruja ja kankaita. Maalausta varten tarvitaan kuvallisen ilmaisun välineistöä sekä laululeikkien dramatisointiin puvustoa ja lavastusrekvisiittia. Materiaalit ja välineet voivat olla hyvinkin moninaisia musiikkikasvatuksessa. Aktiivista toimintaan tunnin aikana on noin 30 minuuttia. (Alho ym. 1993, 140–141, Ruokonen 2009, 26.)

Musiikkitilassa tulisi olla tarvittavaa välineistöä aikuisten ja lasten käyttöön. Säestyssoittimina tulisi olla piano, kitara ja viisi kielisiä kanteleita. Melodiasoittimiin kannattaa hankkia laattasoittimia, ksylofoni- ja metallofonilaattoja sekä kellopelejä. Kellopeleille sopivat puiset malletit ja ksylofoni- ja metallofonilaatoille huopamalletit. Rytmisoittimista olisi hyvä olla rytmikapulat, penaali, guiro ja sormitai varsikastanjetit. Metallisista rytmisoittimista olisi hyvä olla triangeli, sormisymbaalit ja tamburiini ilman kalvoa. Kalvosoittimista hyviä soittimia ovat kehärumpu ja bongot. Äänimaisemaa luodessa hyviä soittimia ovat merirumpu, sadeputki ja chimes. Musiikkituokioilla voidaan soittaa myös mitä tahansa materiaalia. (Ruokonen 2009, 27.)

Musiikkituokioilla tulisi olla positiivinen tunnelma, jossa jokainen lapsi saa kokea onnistumisen elämyksiä tutussa ja turvallisessa ilmapiirissä. Turvallisuutta lisäävät tutut rituaalit ja toimintatavat. Kun lapsi oppii tuntemaan toimintatavat, hän osaa toimia odotetulla tavalla ja kokee siitä mielihyvää. Tuttujen asioiden kertaaminen auttaa lasta selviämään uuden asian aiheuttamasta hämmennyksestä. (Hongisto-Åberg ym. 1994, 178.) Tuokioiden suunnitteluun vaikuttaa käytettävissä oleva aika. Tuokiolla olisi hyvä laulaa, liikkua, kuunnella ja soittaa. Vaihtelemalla työtapoja, lasten mielenkiinto pysyy virkeänä koko musiikkihetken ajan. (Paasolainen 2009, 19.)

Aileen Miracle on musiikinopettaja lähellä Columbusta Ohiossa. Miracle on kirjoittanut pienten lasten musiikinopetuksesta. Lapsi jaksaa keskittyä niin monta minuuttia kuin hänellä on ikää, esimerkiksi viisi vuotias voi keskittyä viisi minuuttia ennen kuin hänen keskittymisensä kaikkoo. Tunnilla voi olla noin kymmenen eri toimintoa, joissa siirrytään pehmeästi toiminnasta toiseen. Aikuisen toiminta on tuokiolla tärkeää, vaikka olisi huono päivä, sitä ei saa näyttää lapsille. Jokaista lasta tulisi katsoa silmiin mahdollisimman monta kertaa tuokion aikana. Lapsille tulisi osoittaa, kuinka onnellinen olo aikuisella on, kun lapset ovat tuokiolla. Rutiinit ovat lapsille tärkeitä, jolloin lasten tulee tietää, mitä tuokion aikana tapahtuu. Jokaisen lapsen tulisi oppia odottamaan vuoroaan, jolloin lapset sitoutuvat toimintoihin paremmin ja jaksavat odottaa seuraavaa tuokiota. Lasten kanssa ei tulisi opetella liian vaikeita asioita, riittää kun lapsi ymmärtää käsitteet kovaa-hiljaa, korkea-matala, nopea-hidas ja rytmin. Ennen kaikkea lasten kanssa tulee pitää hauskaa ja heitä tulee kuunnella. (Miracle 2015.)

Musiikkituokion rakenne

Musiikkituokio alkaa aina samalla alkulorulla tai -laululla. On tärkeää, että tunti alkaa ja loppuu selkeästi. Jos ryhmä ei ole suuri, jokaiselle lapselle voi laulaa nimilaulun tai nimilorun. Alkulauluhetki vaatii jo keskittymistä, kun siihen liitetään monipuolista, elävää äänenkäyttöä, käsinukkeja tai rytmiä ja kehosoitteita. Ohjaajan on valmisteltava tuokio huolella, koska jos lapset joutuvat odottamaan, syntyy helposti ylimääräistä hälinää. Pelisäännöt luodaan jo tuokioiden alussa, niiden mukaan toimitaan ja niiden on oltava sellaisia, että lapsi pystyy toimimaan oikein. Lasta ja ryhmää tulee palkita onnistumisesta, koska myönteinen palaute luo hyvää mieltä ja kannustaa yrittämään. Kun lapsi toimii oikein ja tiedostaa sen itsekin, hän toimii niin vastaisuudessaakin. (Alho ym. 1993, 138, Hongisto-Åberg ym. 1994, 178.)

Tuokiolla tulisi olla vanhoja ja tuttuja lauluja sekä uutta materiaalia. Toiminnan tulisi olla monipuolista: loruja, lauluja, musiikkiliikuntaa, tansseja, leikkejä, kuuntelua, soittamista ja tutustumista äänen maailmaan. Yhdelle tunnille ei kuitenkaan kannata kerätä liikaa asioita. Uuden opettelu kannattaa sijoittaa musiikkihetken alkuun, jolloin lapset keskittyvät parhaiten. Musiikkihetkellä on tärkeää olla liikuntaa noin tuokion puolessa välissä. Liikkumisen jälkeen voi siirtyä rytmisoittimilla soittamiseen. Tuokion loppupuolella voidaan kerrata uusi asia ja laulaa aikaisemmin opeteltuja lauluja tai laulaa lasten toivomia lauluja. Musiikkihetki päättyy tuttuun loppulauluun tai -loruun, jossa lapset ja ohjaajat saavat kiittää toisiaan mukavasta yhdessäolohetkestä. (Alho ym. 1993, 138, Hongisto-Åberg ym. 1994, 178, Paasolainen 2009, 19–20.)

3.5 Musiikkikasvatus Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa

Tämän hetkiset tavoitteet Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksessa ovat laulaminen, kuunteleminen sekä soittimiin ja musiikin peruskäsitteisiin tutustuminen. Tavoitteena on myös tutustua musiikin eri lajeihin sekä monenlaiseen musiikkiin. Tärkeää on rohkaista lapsia laulamaan ja korostaa sitä, että kaikki osaavat laulaa. Musiikkikasvatuksessa on hyvää aikuisten innostus laulamiseen sekä välineiden ja materiaalien runsaus. Musiikkituokioita pidetään jokaisessa päiväkodin ryhmässä kerran viikossa. Musiikkikasvatuksessa on myös kehitettävää. Uusien laulujen opettelu, vuoden musiikkipedagogiikan huomiointi sekä kaikkien musiikkikasvatukseen liittyvien aiheiden käsittely vuoden aikana olisi tärkeää. Myöskin lasten huomioiminen ja heidän mielipiteiden huomioon ottamista tulisi kehittää. (Timonen 2016.)

Vieremän kunnassa musiikkikasvatusta toteutetaan jokaisessa yksikössä lähes päivittäin, suunniteltuja musiikkituokioita pidetään viikoittain. Päiväkodin ryhmissä jokaiselle viikolla laaditaan viikko-ohjelma, joka pohjautuu vuosittain tehtävään vuosisuunnitelmaan. Suunnitelmien laatimiseen vaikuttavat varhaiskasvatussuunnitelmat (valtakunnallinen ja paikallinen) sekä varhaiskasvatuslaki ja siihen kirjatut tavoitteet. Viikko-ohjelman suunnittelusta vastaa ryhmän koko henkilökunta, pedagoginen vastuu on lastentarhanopettajalla. Viikkoon suunnitellaan erilaisia toimintoja: kielenhuoltoa, kädentaitoja, musiikkia ja liikuntaa. Aikaa varataan myös lasten vapaaseen leikkiin.

Jokaisessa ryhmässä on asianmukaiset tilat myös musiikkituokioille, joissakin tilaa on enemmän liikumiseen ja toisissa vähemmän. Huonekaluja siirtämällä jokaiseen ryhmään saa sellaiset tilat, joissa pystyy laulamaan ja liikkumaan. Jokaisessa ryhmässä on cd -soitin sekä jonkin verran soittimia, Päiväkoti Nuppulassa on myös piano. Soittimia voidaan myös lainata. Muuta rekvisiittaakin on runsaasti, esimerkiksi roolivaatteita. Yhteistyötä tehdään seurakunnan kanssa. Noin kerran kahdessa kuukaudessa pidetään pyhäkoulu, jossa seurakunnan työntekijä kertoo Raamatun kertomuksista ja laulamme aiheeseen liittyviä lauluja.

Tällä hetkellä musiikkituokiot suunnitellaan edellisellä viikolla viikon muun toiminnan suunnittelun yhteydessä. Suunnitteluun on varattu aikaa noin tunti. Musiikkituokiot ovat helposti suunniteltu vanhojen laulujen ja materiaalien pohjalle. Opinnäytetyöllä on tavoitteena kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta Päiväkoti Nuppulan ryhmissä laatimalla musiikkikasvatuskansio. Tavoitteena on myös helpottaa musiikkituokioiden suunnittelua laatimalla valmiita musiikkituokiosuunnitelmia materiaaleineen sekä hyödyntämällä uusia materiaaleja, lauluja sekä leikkejä, joissa otetaan huomioon myös musiikin keskeiset käsitteet.

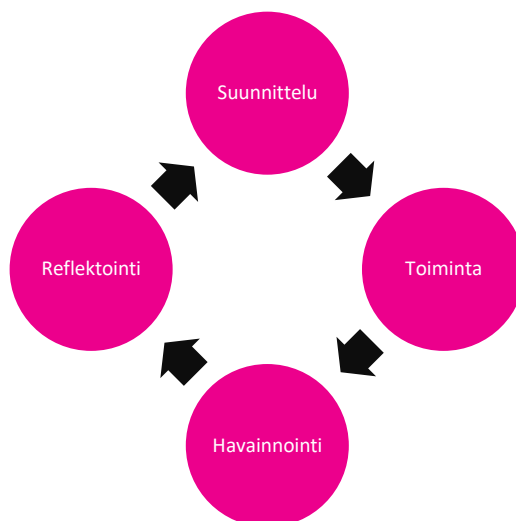
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toimintatutkimus on ammatillisen oppimisen ja kehittymisen prosessi, joka liittyy käytännön työelämään ja siellä oleviin käytännön ongelmiin, niiden tiedostamiseen ja poistamiseen. Oleellista toimintatutkimuksessa ovat toiminnan kehittäminen, yhteistoiminta ja tutkimus. Opinnäytetyössä tuotetaan tietoa käytännön kehittämiseksi. Toimintatutkimus on toimijoista lähtöisin, jossa henkilöt, joita ongelma koskee, löytävät siihen ratkaisun yhdessä ja sitoutuvat samalla muutokseen. Tutkimuksella pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia ja parantamaan jatkuvaa toimintaa, jolloin toimintatutkimus on työyhteisössä koko uran läpi tapahtuva oppimis- ja kasvuprosessi. Toimintatutkimus kohdistuu vain yksittäiseen tapaukseen, jossa tulokset pitävät paikkansa vain siinä ja niitä ei pyritä yleistämään. Toimintatutkimuksella pyritään saamaan aikaan muutos, joka edellyttää muutettavan ilmiön tuntemista ja siihen vaikuttavien tekijöiden selvittämistä. Muutoksen aikaansaaminen voi olla vaikeaa, mutta se voidaan saavuttaa vaan toiminnan kautta. (Kananen 2009, 9-11.)

Toimintatutkimuksessa tutkitaan ihmisten toimintaa, ja siinä kehitetään käytäntöjä entistä paremmiksi. Tutkimus kohdistuu erityisesti sosiaaliseen toimintaan, ja se on yleensä ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jossa suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. Toimintatutkimus on oman työn kehittämistä yhteistoiminnassa ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Toimintatutkimukseen kuuluu syklisyys, jossa suunnitelmaan perustuvaa kokeilua seuraa kokemusten pohjalta parannettu suunnitelma. Sykliseen prosessiin kuuluvat suunnittelu, toimeenpano, havainnointi ja reflektointi. Sykliä seuraa uusi sykli, joka lähtee siitä, mihin ensimmäisen syklin aikana päästiin. Toimintaa hiotaan, ja siitä muodostuu kokeilujen ja tutkimuksen vuorovaikutuksena etenevä spiraali. Toimintatutkimuksessa tavoitellaan käytännön hyötyä ja käyttökelpoista tietoa. Tutkija on aktiivinen vaikuttaja ja toimija. (Heikkinen 2007, 16–19, Kananen 2009, 10.)

Opinnäytetyö on toimintatutkimus, johon kuuluvat kehittämisprosessi, kirjallinen raportti sekä tuotteenä musiikkikasvatuskansio. Kirjalliseen raporttiin on kirjattu teoria sekä tutkimuksen kulku pohdintoineen. Kansiossa on teoriatietoa musiikkituokion suunnittelusta, musiikkikasvatuksesta sekä valmiita tuokioita ja materiaaleja tuokioihin.

Tutkimus eteni kuvion 5 mukaisesti. Ensin musiikkituokiot suunniteltiin valmiiksi hyödyntäen teoriatietoa (liite 2). Toimintavaiheessa osa tuokioista testattiin lapsiryhmässä, jossa mukana oli myös aikuisia. Lasten vanhemmilta pyydettiin kirjallinen lupa lasten osallistumisesta musiikkituokioille (liite 3). Lapsia havainnointiin musiikkituokion aikana. Huomiota kiinnitettiin siihen, mihin toimintoihin lapset osallistuivat mieluiten ja millaiset toiminnot olivat lapsille turhauttavia. Lapsilta pyydettiin palautte kuvien avulla sekä aikuisilta kirjallinen palaute. Tuokioiden kuvat on laadittu Symbolikirjoitus 2000 -ohjelmalla. Kuvat ovat lapsille tuttuja, koska niitä käytetään jokapäiväisessä kuvaohjauksessa. Aikuisen palautteessa (liite 4) palautetta pyydettiin tuokion hyvistä puolista, kehittämiskohteista, lapsen osallisuudesta ja sovellusohjeista. Testauksen jälkeen tuokioihin tehtiin tarvittavia muutoksia ja palautteet huomioitiin seuraavien tuokioiden suunnittelussa.

KUVIO 5. Toimintatutkimuksen vaiheet. (Heikkinen 2015, 212.)

4.1 Musiikkituokioiden suunnittelu

Musiikkituokioiden suunnittelu aloitettiin jo työn alkuvaiheessa yhtä aikaa teorian kirjoittamisen kanssa. Musiikkituokioiden suunnitteluun huolellisesti, huomioitiin suunnitteluvaiheen tärkeys sekä asetettiin toiminnolle realistiset tavoitteet ja aikataulu. Lapsiryhmän tuntemus helpotti suunnitteluvaihetta ja toteutuskeinojen valintaa. Suunnitteluvaiheessa kerättiin erilaisia materiaaleja, uusia lauluja, leikkejä sekä laadittiin musiikkituokion suunnitelma -lomake (liite 2). Musiikkituokiosuunnitelmaan mietittiin erilaisia tuokioiden aiheita. Lomakkeeseen kirjattiin tuokion nimi, kohderyhmä, tavoitteet tuokiolle, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot, ajankäyttö, tila, välineet ja materiaalit, etukäteisvalmistelut, tuokion toteutuksen vaiheet, soveltaminen, muita aiheeseen liittyviä lauluja ja huomioitavaa. Tuokion nimi pyrkii kuvailemaan tuokion sisältöä.

Kohderyhmänä kaikissa tuokioissa ovat 3-5 -vuotiaat lapset, mutta tuokioiden sovellettavissa myös pienemmille tiivistämällä rakennetta ja helpottamalla toimintoja. Jokaiselle tuokiolle on määritelty tavoitteet, tavoitteissa on huomioitu musiikkikasvatukselle asetetut tavoitteet Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa. Tavoitteiden lisäksi jokaiseen musiikkituokiosuunnitelmaan on kirjattu mitkä lapselle ominaiset tavat toimia sekä mitkä varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot toteutuvat musiikkituokioilla. Tuokioiden ajankäyttö vaikuttaa muun toiminnan suunnitteluun. Ennen tuokioita on huomioitava, millaisen tilan tuokiolle tarvitsee, mitä välineitä tarvitaan ja tarvitseeko tehdä valmisteluja ennen tuokiota.

Tuokion toteutusvaihe kohtaan on kirjattu kaikki tuokion toiminnot. Toiminnoissa on huomioitu, että tuokioilla on toiminnan sekä lepovaiheen vuorottelua, laulamista, soittamista, kuuntelemista, liikkumista, esiintymistä sekä rentoutumista. Muutamassa tuokiossa on yhdistetty toimintoihin myös käden- tai jalkataitoja. Sovellus kohdassa on ohjeita tuokion muunteluun seuraaville kerroille. Jokaista tuokiota voidaan käyttää kolmen viikon ajan. Ensimmäisellä kerralla opetellaan lauluja ja leikkejä. Toisella ja kolmannella kerralla mukaan otetaan erilaisia sovelluksia ja lasten toiveita huomioon. Lisäksi musiikkituokiosuunnitelmaan on lisätty muita aiheeseen liittyviä lauluja, joita voi hyödyntää tarvittaessa ja

niiden avulla saa vaihtelua tuokioille. Huomioitavaa laatikko jää tyhjäksi. Siihen tuokiota ohjaava aikuinen voi tehdä omia merkintöjään.

Materiaalien pohjalta aloitettiin tuokioiden suunnittelu miettimällä aiheita, joihin löytyi sopivia lauluja ja leikkejä. Tuokioiden aiheet löytyivät melko helposti ja tuokioiden rungot rakennettiin. Tuokioita on 13, tuokiot koko toimintakaudelle elokuusta toukokuuhun. Jokaista tuokiota on tarkoitus käsitellä kolmen viikon ajan. Tuokioiden nimiksi suunnitteluvaiheessa muodostuivat: tutustutaan toisiimme, ötökän elämää, syksy saapuu, liikutaan rytmissä, matkustaminen eri tavoin, joulun odotusta, talvi tuli, ihanaa, hyvät tavat ja perinteet, keho, tunteet ja aistit, pääsiäinen lähestyy, peikot heräävät koloistaan, kevättöihin valmistautuminen, kevät saapuu. Tuokiot kirjoitettiin musiikkituokioiden suunnitelma -lomakkeelle. Tuokioille laadittiin tavoitteet sekä toteutuksen vaiheet. Lasten vanhemmilta pyydettiin kirjallinen lupa (liite 3) siihen, että lapset saavat osallistua musiikkituokioille ja heidän mielipiteitään voidaan hyödyntää opinnäytetyössä. Suunnitteluvaiheen jälkeen alkoi tuokioiden testaus.

4.2 Toiminta, musiikkituokioiden testaus

Toimintatutkimuksessa tutkimus viedään mukaan itse toimintaan, jossa toimija on itse mukana tutkimuksessa ja toiminnassa. Toiminta, tutkimus ja muutos tapahtuvat kaikki samanaikaisesti. Etuna on, jos tutkija tai teorian kehittäjä on itse ilmiön kanssa tekemisissä tai hänellä on kosketuspintaa teollisen kohteen käytännön ilmiöihin. Toimintatutkimukseen liittyy aina tiedonkeruumenetelmänä osallistuva havainnointi, jossa tutkija on mukana tutkittavassa ilmiössä. (Kananen 2009, 13, 25.)

Tutkimuksessa testattiin laadittuja tuokioita Vieremän päiväkotiki Nuppulassa. Tutkimus on rajattu Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen päiväkodin ryhmiin, koska kansioita tulee vain yksi, jota ei saa kopioida. Musiikkikasvatuskansion käytettävyyttä parantaa se, että se on helposti saatavilla. Perhepäivähoitajat voivat tietysti hyödyntää myös kansiota ottamalla sieltä vinkkejä omaan työhönsä. Kansioon voi tutustua esimerkiksi perhepäivähoitajien ohjauksissa. Ennen musiikkituokioiden testausta lasten vanhemmilta pyydettiin kirjallinen lupa osallistua musiikkituokioille (liite 3). Jokaisen tuokion päätteeksi lapsilta kerättiin tietoa kysymällä kuvien avulla laulujen ja leikkien mieluisuutta. Tuokiolla mukana olleelta aikuiselta pyydettiin kirjallinen palaute tuokion kulusta sekä kehittämiskohdista (liite 4). Mikäli kehitettäviä asioita löytyi, tuokioita muokattiin niiden mukaisesti. Valmiit tuokiot liitettiin kansioon (liite 5).

Musiikkituokioiden testaus aloitettiin kesäkuun 2016 alussa. Tuokioista testattiin viisi, joista saatiin suullinen palaute lapsilta sekä kirjallinen palaute aikuisilta. Tuokioilla oli mukana kolme eri aikuista, jolloin saatiin erilaisia palautteita, joita hyödynnettiin lopullisten tuokioiden suunnittelussa. Tuokioista testattiin: ötökän elämää, syksy saapuu, hyvät tavat ja perinteet, keho, tunteet ja aistit sekä kevät saapuu. Testaukseen rajattiin nämä tuokiot, koska osa tuokioista oli kohdistettu johonkin tiettyyn vuodenaikaan, jolloin kesäkuussa ei laulettu joululauluja tai talvisia lauluja. Kaikista muista tuo-

kioista saatiin kirjallinen palaute. Tuokioille osallistui vain pieni lapsiryhmä. Osa luvan saaneista lapsista jäi tässä vaiheessa kesälomalle, joten muutama lapsi osallistui useammalle tuokiolle. Testauksen tarkoituksena oli ohjata suunnitellut musiikkituokiot lapsiryhmälle ja saada palautetta lapsilta sekä aikuisilta.

Kevät saapuu

Ensimmäisenä testattiin kevät saapuu -musiikkituokio. Tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, kehosoittimiin, rytmisoittimiin ja sointiväriin tutustuminen, vuoron odottaminen, laskeminen, liikkuminen musiikin tahtiin, rytmin kuuleminen sekä esiintyminen. Tuokio sisältää laulamista, soittamista ja liikkumista. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat matemaattinen, luonnontieteellinen sekä esteettinen orientaatio.

Ensimmäinen musiikkituokio sujui hyvin. Tuokio oli valmisteltu huolella, mutta silti tuokion sujuminen jännitti. Tuokion alussa kerrottiin kuvastruktuurin avulla, mitä tuokio pitää sisällään. Tuokio alkoi alkulaululla Muskariporukka, jota oli käytetty koko vuoden ajan. Toisena lauluna oli Kevätlaulu, jossa ensin laulettiin ja leikittiin. Seuraavaksi otimme lauluun soittimet mukaan, jotka aikuinen jakoi lapsille. Kolmantena lauluna oli Hipsun hapsun, jossa liikuimme tilassa kuten kissat, karhut, hiiret, linnut ja kengurut. Neljäs laulu oli Viisi sammakkoa, jossa taululla oli lammikon kuva sekä viisi sammakkoa. Sammakot hyppäsivät vuorotellen lammikkoon. Leikkiä leikittiin samalla sormileikkinä. Lopuksi laulettiin tuttu loppulaulu Pieni ystäväni mun, jota oli käytetty koko vuoden ajan. Lapset osallistuivat tuokioon innokkaasti.

Ötökän elämää

Toisena musiikkituokiona testattiin ötökän elämää -tuokio. Tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, rytmiin ja kehosoittimiin tutustuminen, äänen käytön hallinta (hiljaa-voimakkaasti), erilaisten taputusten opettelu sekä esiintyminen roolivaatteissa. Ötökän elämää -tuokio sisältää laulua ja leikkiä omalla paikalla sekä myös liikkumista. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat luonnontieteellinen sekä esteettinen orientaatio.

Toisella musiikkituokiolla ohjaaminen oli jo varmempaa, koska oli jo kokemusta yhdestä tuokiosta. Tuokio alkoi alkulaululla, jota oli käytetty koko vuoden ajan. Toisena lauluna laulettiin ja leikittiin Muurahaisten muori -laulu. Kolmantena lauluna oli Tunnetko sä sammakon. Laulua laulettiin ensin omilla paikoilla ja käytettiin tukiviittomia. Toisella kerralla lapset saivat valita roolivaatteet ja esitimme laulun. Roolit ovat sammakko, perhonen, hevonen ja koira. Testausvaiheen lapsiryhmä oli pieni, joten jokainen sai pukeutua rooliasuun. Neljäs laulu oli Mato ahmii. Siinä leikittiin omilla paikoilla. Lopuksi laulettiin tuttu loppulaulu.

Syksy saapuu

Kolmantena musiikkituokiona testattiin syksy saapuu -tuokio. Tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, kehoosoittimien ja rytmisoittimien käyttö sekä käsitteisiin dynamiikka ja rytmi tutustuminen. Tuokiolla lorutellaan, lauletaan, liikutaan sekä tutustutaan soittimiin. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat luonnontieteellinen sekä esteettinen orientaatio.

Musiikkituokio alkoi alkulaululla. Toisena opeteltiin loruna Pisarat -laulu. Samalla taputettiin reisiin hiljaa – kovaa – hiljaa. Kolmantena laulettiin ja leikittiin laulu Tiheässä pimeässä. Ensin keskusteltiin laulun sanoista ja sen jälkeen leikittiin liikkuen tilassa. Jännitystä lisäsi valojen himmennys tilassa. Neljäs laulu oli Sade, jossa taputettiin erilaisilla rytmeillä reisiin. Osalla lapsista vaikeatkin taputukset onnistuvat hienosti harjoittelun jälkeen. Tuokio päättyi tuttuun loppulauluun.

Keho, tunteet ja aistit

Neljäntenä testattiin musiikkituokio keho, tunteet ja aistit. Tavoitteena tuokioilla on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, kehonosiin, tunnetiloihin sekä aisteihin tutustuminen sekä käsitteisiin harmonia, tulkinta ja duuri-molli tutustuminen. Tuokiolla lauletaan, leikitään, keskustellaan ja piirretään. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat matemaattinen, eettinen sekä esteettinen orientaatio.

Musiikkituokio alkoi tutulla alkulaululla. Toisena lauluna laulettiin ja leikittiin Viisi sormeä, joka oli jo tälle lapsiryhmälle tuttu laulu. Laulussa tutustuttiin kehon osiin. Kolmantena lauluna oli Miltä näyttät sä, jossa tutustuttiin erilaisiin tunteisiin. Ensin keskusteltiin tunteista ja miltä näyttää esimerkiksi iloisenä ja surullisena. Lapset eläytyivät hyvin erilaisiin tunteisiin. Keskustelun jälkeen jokainen piirsi valkotaululle erilaisen ilmeen tunteen mukaisesti. Jokaisella lapsella oli erilainen tunne piirrettävänä. Piirtämisen jälkeen laulettiin laulua ja lapset saivat näyttää tunteen kasvoillaan ja eleillään. Laulua säestettiin pianolla, iloiset säkeet duurissa ja surulliset mollissa. Neljäs laulu oli Aistit, jossa tutustuttiin erilaisiin aisteihin. Laulua laulettiin ja leikittiin omilla paikoilla. Tuokion lopuksi laulettiin ja leikittiin tuttu loppulaulu.

Hyvät tavat ja perinteet

Viidentenä testattiin musiikkituokio hyvät tavat ja perinteet. Tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, hyvien tapojen opettelu, perinteisiin tutustuminen, rytmisoittimien soittaminen, vuoron odottaminen ja keskittyminen sekä musiikin muotoon tutustuminen. Tuokiolla lauletaan, leikitään ja soitetaan. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat historiallis-yhteiskunnallinen, eettinen sekä esteettinen orientaatio.

Musiikkituokio alkoi alkulaululla. Toisena lauluna oli Hyvät tavat. Ensin keskusteltiin hyvistä tavoista, milloin sanotaan ole hyvä, kiitos ja anteeksi. Laulua laulettiin ja leikittiin omilla paikoilla. Kolmantena

toimintona oli Orkesteritaulu. Taulussa oli erilaisten soittimien kuvia ja keskellä teksti tuttu. Ensin katsottiin yhdessä, mitä soittimia oli taulussa. Kertasimme soitinten nimet ja miten niillä soitetaan. Lapset saivat valita soittimista yhden itselleen. Aikuinen toimi ensin kapellimestarina, jolloin osoitettiin eri soittimia ja välillä tuttu osioita. Myös lapset saivat olla kapellimestarina. Neljäs laulu oli Ennen vanhaan. Kuvien avulla tutustuttiin laulun sanoihin sekä erilaisiin vanhoihin esineisiin ja ammatteihin. Laulua laulettiin ja leikittiin kuvien avulla. Tuokion lopuksi laulettiin tuttu loppulaulu.

Toimintavaihe oli opinnäytetyön kannalta merkittävä, koska siinä kokeiltiin tuokioiden toimivuutta, aiheiden mielenkiintoisuutta sekä uusia menetelmiä musiikkikasvatuksessa. Toiminnan kautta saatiin uusia ideoita tuokioille sekä käsitys siitä, mitä lapset haluavat tehdä mieluiten tuokioilla.

4.3 Havainnointi musiikkituokioilla

Tuokioiden testausvaiheessa tehtiin havaintoja lapsista. Tutkimuksessa korostui aikaisemmin pidetyistä tuokioista oppiminen, joka vaikutti seuraavien tuokioiden suunnitteluun. Tärkeää oli miettiä, mikä tuokioissa meni hyvin ja mitä kehitettävää niissä oli. Tämän vuoksi lapsilta pyydettiin suullinen palaute kuvien avulla ja aikuisilta kirjallinen palaute. Palautteista kävi ilmi tuokioiden hyvät puolet, kehittämishaasteet, lasten osallisuuden huomiointi sekä soveltamisohjeet.

Musiikkituokioiden testaamiseen osallistui varhaiskasvatuksen henkilöstöä, jotka käyttävät myöhemmin kansiota. Testausvaiheessa he pääsivät vaikuttamaan kansion sisältöön ja tuokioiden rakenteisiin. Vaikuttaminen motivoi käyttämään kansiota helpommin. Tuokioilla lapsilta saatu palaute vahvisti havaintoja. Laulut ja leikit, joissa lapset olivat parhaiten mukana, saivat myös hyvää palautetta. Omassa työssä suunnittelen tiimissä musiikkituokioita, joten minulla on tutkijana ilmiöstä kokemusta. Olen myös valmis kouluttamaan kansion käyttöön, mikä myös helpottaa muutokseen suhtautumista.

Opinnäytetyössä kehitetään musiikkikasvatusta, jossa huomioidaan yhteistoiminnasta saadut palautteet. Palautteet tutkittiin, joiden perusteella lopullinen musiikkikasvatuskansio koottiin. Työllä pyritään parantamaan musiikkikasvatuksen toteutusta. Musiikkikasvatuskansio helpottaa varhaiskasvatushenkilöstön työtä, koska kansiossa on valmiita musiikkituokioita. Musiikkituokioilla vastataan tämän hetkisiin kehittämishaasteisiin, jotka ovat uusien laulujen opettelu, vuoden musiikkipedagogiikan huomiointi, kaikkien oleellisesti musiikkikasvatukseen liittyvien aiheiden käsittely vuoden aikana sekä lasten huomioiminen ja heidän mielipiteiden huomioon ottaminen (Timonen 2016).

4.4 Reflektointi testauksessa ja sen jälkeen

Toimintatutkimuksessa pyritään kehittämiseen reflektiivisen ajattelun kautta. Reflektiivisyydessä ihminen kohdistaa huomionsa itseensä ajattelevana subjektina, jolloin hän tarkastelee omia ajatussi-

sältöjään, kokemuksiin ja itseään. Oma toiminta ja ajattelu nähdään uudesta näkökulmasta, ja samalla pohditaan totuttuja toiminta- ja ajatustapoja. Toimintatutkimus hahmotellaan itsereflektiivisenä kehänä, jossa toiminta, havainnointi, reflektointi ja uudelleen suunnittelu seuraavat toisiaan. Toteutusta havainnoidaan ja reflektoidaan käytännön aikana ja sen jälkeen. Kokemusten pohjalta suunnitellaan entistä parempi toimintatapa. (Heikkinen 2007, 33–35.)

Tuokioiden testauksen ja havainnoinnin jälkeen tarkasteltiin tuokioiden aiheita, sujuvuutta ja sisältöjä. Tuokioilla tehtyjen havaintojen avulla seuraaviin tuokioihin pystyttiin lisäämään lapsille mieluisia toimintoja ja kiinnittämään huomiota lasten osallisuuteen. Lapset saivat valita esimerkiksi soittimet, rooliasut sekä tuokioilla huomioitiin heidän ehdotuksia esimerkiksi erilaisista taputuksista. Reflektointi vaiheessa hyödynnettiin aikuisten kirjoittamia palautteita sekä lasten suullisia palautteita. Palautteista nousi esille, mikä oli tuokioissa hyvää ja mitä tulisi kehittää. Lopullisissa tuokioissa huomioitiin se, mistä lapset pitävät, mihin he voivat osallistua ja mitä heidän tulee oppia. Palautteiden perusteella toimintoja pystyttiin muuttamaan jo seuraavia musiikkituokiota ajatellen.

5 TUTKIMUKSEN ARVIOINTI/TULOKSET

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön arviointia ja tuloksia. Arvioinnissa käsitellään tuokioiden suunnittelun, toteutuksen, havainnoinnin sekä reflektoinnin arviointia. Arviointi perustuu aikuisten ja lasten palautteisiin musiikkituokiosta. Opinnäytetyön tuloksena on kehittämisprosessi, johon kuuluvat kirjallinen raportti sekä musiikkikasvatuskansio.

5.1 Tuokioiden suunnittelemisen arviointi

Musiikkituokioiden suunnittelu tapahtui jo työn alkuvaiheessa kuuntelemalla ja opettelemalla uusia lastenlauluja sekä miettimällä niihin sopivia leikkejä. Teorian kirjoittamisen rinnalla alkoi musiikkituokioiden suunnittelu erilaisten aiheiden pohjalta. Suurin osa aiheista liittyy toimintakauden erilaisiin tapahtumiin ja vuodenaikoihin. Kansion käyttö on tarkoitus aloittaa elokuun alussa uuden toimintakauden alkaessa. Alkusyksystä kaikessa toiminnassa näkyy tutustuminen ja ryhmäytyminen. Sen vuoksi ensimmäisellä tuokiolla on tutustumislauluja ja -leikkejä. Tuokiolla on huomioitu vuoden ajoista syksy, talvi ja kevät. Kalenterivuoden juhlista on huomioitu itsenäisyyspäivä, joulukuun ystävänpäivä, Kalevalanpäivä (perinteet) sekä pääsiäinen. Muut musiikkituokioiden aiheet liittyvät ötököihin, matkustamiseen, liikkumiseen rytmissä, kehoon ja peikkoihin, ja ne muotoutuivat sen mukaan, miten löytyi sopivia materiaaleja tavoitteiden saavuttamiseen.

Suunnitteluun käytettiin paljon aikaa, jotta tuokiot olisivat musiikkikasvatuksen tavoitteet täyttävät, mutta myös lapsille mieleisiä. Joitakin lauluja ja leikkejä oli laulettu ryhmässä jo aiemmin, jolloin oli jo havainnointia laulujen mielekkyyttä lapsille. Musiikkituokioiden suunnittelussa huomioitiin myös lasten osallisuus. Tuokioiden suunnitelmat kirjattiin heti alussa musiikkituokion suunnitelma -lomakkeelle (liite 2). Tämä helpotti muokkausta myöhemmin, kun perustyö oli tehty huolella. Suunnitteluvaiheessa tuokioiden kirjattua niin, että testaaminen onnistui sekä tuokiosta sai kirjallista palautetta. Tuokioiden olivat tässä vaiheessa riittävän selkeitä, koska niistä sai hyvin palautetta. Palautteesta kerrotaan tarkemmin tuokioiden testauksen arviointi -otsikon alla. Tuokioiden suunnittelun tärkeys korostui eniten tuokioiden testauksessa ja valmiiden tuokioiden laatimisessa. Valmiit tuokioiden oli helppo kirjata, kun suunnitteluvaiheen pohjatyö oli huolellisesti tehty. Testauksen jälkeen tuokioihin tehtiin muutoksia ja lisäyksiä sekä järjestystä muokattiin hieman.

5.2 Tuokioiden toteutuksen arviointi

Opinnäytetyön toteutusvaiheessa testattiin viisi musiikkituokiota. Testatuista musiikkituokiosta saatiin suullinen palaute lapsilta tuokion päätteeksi ja kirjallinen palaute aikuisilta. Lopulliset musiikkituokiosuunnitelmat valmistuivat palautteiden pohjalta.

Kevät saapuu

Tuokion lopussa lapsilta saatiin suullinen palaute, jonka toinen aikuinen kuvasi iPadilla. Kaikki lapset pitivät Hipsun hapsun laulusta. Osa ei pitänyt alku- ja loppulauluista. Tuokiolla mukana ollut aikuinen antoi kirjallisen palautteen. Aikuisen palautteen perusteella tuokio sujui melko hyvin. Lasten osallisuutta tuettiin niin, että he saivat soittaa rytmisoittimilla sekä liikkua musiikin mukana. Tuokiolle asetetut tavoitteet saavutettiin hyvin. Tuokio oli selkeä, kuvien tuki oli hyvä ja tuokio oli monipuolinen. Tuokiota voi kehittää niin, että kysytään lasten omia ideoita ja ehdotuksia sekä rohkaistaan lapsia laulamaan. Rytmisoittimia voi vaihtaa lapselta toiselle ja korostaa rytmin yhteistä sykettä. Viisi sammakkoa -laulussa lapset voivat myös itse olla sammakoita.

Kokonaisuudessa musiikkituokio oli hyvä ja sujui hyvin. Lapset pitivät siitä.

Ötökän elämää

Tuokion lopuksi lapset antoivat suullisen palautteen. Lasten mielestä Mato ahmii -laulu oli mukava. Osa lapsista ei pitänyt Tunnetko sä sammakon -laulusta sekä alku- ja loppulauluista. Tuokiolla mukana ollut aikuinen antoi kirjallisen palautteen. Kirjallisen palautteen mukaan tuokio sujui erinomaisesti. Kuvastrukturi auttoi lapsia keskittymään sisältöön ja seuraamaan toiminnan kulkua. Lasten osallisuutta tuettiin niin, että lapset saivat tehdä valintoja roolivaatteiden valinnassa sekä kehosoitinten soittamisessa aikuisen asettamissa rajoissa. Tuokiolle asetetut musiikkikasvatuksen tavoitteet toteutuivat. Tuokiota voi soveltaa pienemmille lapsille lyhentämällä tuokion kestoa. Tuokiolle voi ottaa myös mukaan rytmisoittimia ja yhdistää johonkin osaan rentoutuksen.

3-5 -vuotiaalle tuokio sopii mainiosti. Ohjaamisen tukena käytit erilaisia kuvia ja havainnollistavia asioita. Laulun sanat oli helppo oppia ja laulun lisäksi mukana oli paljon tekemistä, liikkumista. Myös pukeutuminen eläimiksi tuki lapsiryhmän iänmukaista kehitystä – leikkiin heittäytymistä mielikuvituksen kautta.

Syksy saapuu

Lapset antoivat suullisen palautteen tuokion lopuksi. Lähes kaikki lapset pitivät Tiheässä pimeässä -laulusta. Osa lapsista ei pitänyt Sade -laulusta. Palautteen antaminen sujui jo reippaasti, koska käytäntö oli tullut jo lapsille tutuksi. Tiheässä pimeässä laulu oli lähes kaikista lapsista mukava. Aikuisen palautteen mukaan tuokio sujui rauhallisesti. Tuokio oli antoisa ja mukaansa tempaava kokonaisuus. Tutut alku- ja loppulaulu luovat turvan lapselle ja kuvien avulla kerrottiin, mitä tuokiolla tapahtuisi. Lasten osallisuutta tuettiin antamalla lasten tehdä valintoja aikuisen asettamissa rajoissa. Lapset saivat ehdottaa, miten taputetaan ja liikutaan. Tuokiota voi kehittää yhdistämällä rytmisoittimia ja tehdä metsämaisemaa soittamalla. Lasten osallisuutta voi vahvistaa, kun asiat tulevat tutuksi. Tuokiolle voi lisätä rentoutusta soittimien lisäksi sekä tuokiota voi ohjata myös pienemmille lapsille lyhentämällä tuokiota.

Metsässä liikkuminen oli lapsista ihanaa! Mielikuvitus ja valojen hämärtäminen riitti, ei tarvittu rekvisiittaa metsän luomiseksi.

Keho, tunteet ja aistit

Lapsilta saatiin suullinen palautteen tuokion päätteeksi. Tällä tuokiolla lapsilla oli eniten erilaisia mielipiteitä. Viisi sormeaa laulu oli liian tuttu laulu tälle ryhmälle, joten siitä lapset eivät enää pitäneet. Uutena opeteltu Miltä näytät sä? oli lapsista mieluisa. Aikuisen palautteen mukaan musiikkituokio meni jouhevasti. Tuokio oli opetuksellisesti todella monipuolinen ja antoisa. Lapset huomioitiin kertomalla tuokion rakenne, ja lapset osasivat ennakoida kuvista, mitä oli luvassa. Lapset saivat osallistua lauluihin ja leikkeihin sekä tutustua tunteisiin piirtämällä ja valitsemalla, minkä tunteen piirtää. Tuokiolle asetetut tavoitteet toteutuivat ja lapset oppivat paljon uutta kehosta, tunteista ja aisteista. Kun laulut tulevat tutuiksi, lapset voivat osallistua päättämällä laulujen järjestyksen tai keksimällä lisää tunteita ja niihin liittyviä liikkeitä. Tuokio on sopiva 3-5 -vuotiaalle lapsille, pienemmille tuokiota tulisi lyhentää.

Musiikin avulla voi valtavasti opettaa asioita – se nähtiin taas. Minusta piirtäminen tunnelaulun pohjalle oli hieno orientaatio.

Hyvät tavat ja perinteet

Tuokion päätteeksi saatiin lapsilta suullinen palaute. Orkesteritaulu ja Ennen vanhaan -laulu olivat lapsille mieleisiä. Jatkossa useampi lapsi pääsee kapellimestarin rooliin. Aikuisen palautteen mukaan jokaiselle lapselle annettiin mahdollisuus vastata kysymyksiin ja osallistua. Osallisuutta tuettiin kysymällä ja rohkaisemalla. Lapset olivat kiinnostuneita ja tuntuivat tykkäävän toiminnoista. Hyvää musiikkituokiossa oli rauhallinen tahti, selkeä järjestys sekä sopivasti materiaalia. Useampi lapsi varmasti haluaa kapellimestarin rooliin Orkesteritaulussa. Tuokio sopii 3-5 -vuotiaalle lapsille, koska kaikilla on valmius odottamiseen, vuorotteluun ja uuden oppimiseen.

Rauhallisesti ja selkeästi. Tuokio oli selvästikin suunniteltu ja ohjaajallekin sisäistynyt.

Kirjallisen arvioinnin saaminen kaikista tuokioista on tärkeä osa opinnäytetyötä. Palautteiden avulla muodostuvat lopulliset musiikkituokiot. Tähän on kirjattu testaamattomien tuokioiden tavoitteet sekä keskeiset palautteet.

Tutustutaan toisiimme

Tutustutaan toisiimme -tuokio on kansion ensimmäinen tuokio. Tämän tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, tutustuminen (sointiväri, kuunteleminen, nimien opettelu), vuoron odottaminen ja laskeminen kuvien avulla. Tuokiolla lorutellaan, lauletaan, liikutaan ja lasketaan. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat matemaattinen, historiallis-yhteiskunnallinen, eettinen sekä esteettinen orientaatio. Tuokiossa tutustutaan toisiin lapsiin Arvauslorun ja Mehiläisten piiri -leikin avulla. Alkusyösyn teemaan liittyy myös Laskutehtäviä -laulu, jossa torimummo myy perunoita ja porkkanoita. Palautteen mukaan tuokio on monipuolinen, lapset saavat välillä myös liikkua. Osallisuutta tuetaan osallistamalla mahdollisimman monta lasta Arvausloruun sekä Mehiläisten piiriin. Jatkossa tuokiolle voisi ottaa mukaan rytmisoittimia ja torimummon tuotteita voi vaihtaa.

Liikutaan rytmissä

Liikutaan rytmissä -tuokio on neljäs tuokio. Liikutaan rytmissä tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, keho- ja rytmisoittimilla soittaminen, keskittyminen, erilaisilla tavoilla liikkuminen ja tutustuminen käsitteisiin rytmi, tempo ja tauko. Tuokiolla leikitään, liikutaan, taputellaan ja rentoudutaan. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat eettinen sekä esteettinen orientaatio. Tässä tuokiossa tutustutaan erilaisiin rytmeihin ja liikutaan rytmin mukaisesti. Lauluina tuokiolla on Stop sekä Mun jalat kulkee näin, jossa lapset pääsevät liikkumaan. Laulujen välissä tutustutaan erilaisiin rytmeihin vähitellen. Tuokio päättyy loppurentoutukseen. Palautteessa hyväksi koettiin tuokion rakenne, jossa on liikkumista, keskittymistä, liikkumista ja rentoutus. Monipuolisuutta lisää rentoutus klassista musiikkia kuuntelemalla. Osallisuutta voidaan tukea ottamalla lasten ehdotuksia huomioon liikkumisen suhteen. Rytmeihin tutustumista kannattaa lisätä vähitellen, voi aloittaa ensin taukoon tutustumisella. Tuokiota voi soveltaa piirtämällä rytmejä paperille ja miettiä eri ikätasolle sopivia rytmitehtäviä.

Lähdetään matkalle

Lähdetään matkalle -tuokio on viidentenä tuokiona. Tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, keskittyminen ja vuoron odottaminen, tutustuminen viikonpäiviin, laskemiseen ja musiikin muotoon. Tuokiolla lauletaan, leikitään ja liikutaan. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat matemaattinen sekä esteettinen orientaatio. Tuokion lauluissa liikutaan erilaisilla kulkuvälineillä lauluissa Viikonpäivämatka, Kymmenen pientä autoa ja Laivan kapteeni. Lauluissa harjoitellaan samalla viikonpäiviä, laskemista ja tutustutaan musiikin muotoon. Palautteessa hyväksi koettiin eri kulkuvälineiden käsittely sekä musiikin muotoon tutustuminen. Tuokioiden lauluja lauletaan ensin cd:n kanssa. Kehitettävää on lasten oma laulaminen myöhemmin ilman cd:tä sekä Laivan kapteeni laulussa voisi harjoitella vuorolaulua ABABAB osioissa.

Joulun odotusta

Joulun odotusta -tuokio on kuudes tuokio, jossa lauletaan ja leikitään jouluisia lauluja. Tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, keho- ja rytmisoittimilla soittaminen, jouluisten laulujen laulaminen, lasten toiveiden huomiointi. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat historiallis-yhteiskunnallinen sekä esteettinen orientaatio. Ensin tuokiolla lauletaan tuttujen sävelmien pohjalta laulut Metsämökin tonttu sekä Tonttumarssi. Näiden jälkeen tai tilalla voi opetella uusina lauluina Arvoituksia, joka sopii itsenäisyyspäivän aikaan sekä Jouluystävän. Tai tuokiolla voi laulaa lasten toivomia joululauluja. Tässä tuokiossa hyväksi koettiin tutusta tuntemattomaan järjestys, lasten toiveiden kuuleminen, tutut laulut, soittimet sekä rytmittely. Lapset saavat soittaa, liikkua, laulaa ja heidän toivelauluja lauletaan myös. Tuokion aiheet voisi näyttää myös esimerkiksi tontun piilotuksena. Metsämökin tontusta voi tehdä musiikkisadun rytmisoittimilla, joka kuvataan ja katsotaan yhdessä lasten kanssa. Lasten osallisuutta tuetaan kyselemällä ja antamalla mahdollisimman monelle mahdollisuus osallistua.

Talvi tuli, ihanaa

Tämä tuokio on seitsemäs tuokio. Talvi tuli, ihanaa -tuokiolla lauletaan talvisia lauluja. Tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, laulukortteihin tutustuminen, rytmisoittimiin tutustuminen, kehon osiin tutustuminen, käsitteisiin rytmi ja sointiväri tutustuminen. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuu esteettinen orientaatio. Tällä kertaa laulut ja lorut ovat korteilla, kortit ovat laulupussissa. Talvilaulussa leikitään ja soitetaan, Lumiukko -masurkassa tutustutaan masurkan rytmiin ja Lumiukon rakentamislorussa tehdään lumiukko. Palautteen mukaan hyvää on vaihtelua tuova laulupussi. Palautteessa kysytään, onko liian monta uutta laulua. Jokaisella tuokiolla on saman verran (kolme) uusia lauluja. Tuokiolla voisi kuunnella talven hiljaisuutta tai klassista musiikkia sekä tutustua myös muihin tanssirytmieihin. Lasten osallisuutta tuetaan laulupussilla sekä soittimilla soittamisella.

Pääsiäinen lähestyy

Pääsiäinen lähestyy -tuokio on kymmenes tuokio. Tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, laulukortteihin tutustuminen, erilaisten tunteiden käsittely, erilaisten rytmien opettelu, melodian kuuntelu (korkea-matala), sormileikkien leikkiminen sekä rytmisoittimilla soittaminen. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat matemaattinen, uskonnollis-katsomuksellinen sekä esteettinen orientaatio. Tämä tuokio sisältää pääsiäiseen liittyviä lauluja ja leikkejä. Tuokion laulut ja lorut ovat korteilla, kortit ovat laulupussissa. Helmiina kana -laulussa lapset saavat soittaa rytmimunilla rytmin mukaisesti, Pupuperhe laulu on sormileikkilaulu, Tipu, kana, kukko -lorussa tutustutaan rytmeihin ja Kanapolkassa lauletaan ja leikitään. Tässä tuokiossa hyväksi koettiin rytmin käsittely, tunteiden käsittely sekä soittaminen. Lapset saavat osallistua leikkeihin sekä he saavat soittaa rytmisoittimia. Kehittämiskohtia ovat hidas – nopea parin tunnistaminen sekä lasten ehdotuksia voi ottaa mukaan. Lapset voivat esittää lauluja ja tuokioon voi yhdistää maalaamisen. Tuokiolla on helpot ja mukaansatempaavat laulut.

Peikot heräävät koloistaan

Tämä tuokio on yhdestoista tuokio. Tuokion tavoitteena on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, liikkuminen musiikin tahdissa eri tavoilla, kehonosien hahmottaminen sekä rentoutuminen. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat historiallis-yhteiskunnallinen sekä esteettinen orientaatio. Tuokiolla lauletaan ja leikitään peikkoaiheisia lauluja. Peikkolan aamujumpassa jumpataan, Peltirännin peikkopoika laulussa peikot soittavat ja lopuksi peikot rentoutuvat Peikkoäidin kehtolaulun aikana. Liikunnallinen tuokio on varmasti lapsille mieleinen ja kaikki saavat osallistua. Osallisuutta tukee se, että kaikki pääsevät liikkumaan musiikin mukaan. Tuokiota voisi kehittää niin, että tuokion alussa olisi klassista musiikkia, jolloin peikot heräilevät ja sen jälkeen alkaisi Peikkojen aamujumppa -laulu.

Kevät töihin valmistautuminen

Kevät töihin valmistautuminen on kahdestoista tuokio. Tavoitteena tuokiolla on uusien laulujen ja leikkien opettelu, lasten osallisuuden tukeminen, kehosoitilla soittaminen, dynamiikkaan tutustuminen, r -äänteen harjoittelu ja kasvin kasvattamisen oppiminen. Tuokiolla toteutuvat lapsille ominaisista tavoista toimia leikkiminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen. Varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista toteutuvat historiallis-yhteiskunnallinen sekä esteettinen orientaatio. Tällä tuokiolla lauletaan ja leikitään kevääseen liittyviä lauluja. Samalla voidaan keskustella siemenen istuttamisesta sekä mitä sen jälkeen tapahtuu. Salaisuus sekä Pieni puutarhuri lauluissa istutetaan siemeniä ja hoidetaan puutarhaa. Voi kunpa voisin olla -laulussa lauletaan erilaisista työkoneista sekä harjoitellaan samalla r -äännettä. Lasten osallisuutta tuetaan tuokiolla siten, että he pääsevät soittamaan kehosoitilla. Tuokioon liittyen voi perustaa pienen kasvimaan tai kylvää kukan siemeniä. R -äänteen harjoittelu myös musiikissa ajankohtaista.

Kaikista palautteista tuli hyviä ohjeita lopullisiin tuokioihin. Suurin osa kehittämisehdotuksista oli hyödyllisiä ja niitä ei olisi huomioitu ilman palautteita. Juuri sen vuoksi toisten kirjallinen arviointi on tärkeä osa opinnäytetyötä.

5.3 Tuokioiden havainnoinnin ja reflektoinnin arviointi

Opinnäytetyön musiikkituokioiden testausvaiheessa lapsia sekä tuokion sujuvuutta havainnoitiin. Tuokioilla mukana olevat aikuiset laativat omat havaintonsa ja kirjallisen palautteen niistä. Tuokioilla mukava olevat aikuiset osallistuivat musiikkituokion lauluihin sekä leikkeihin. Laulut ja leikit, joissa lapset olivat parhaiten mukana, saivat myös hyvää palautetta. Tuokioiden lopuksi kuvattiin lasten palautteet, joihin pystyi palaamaan myöhemmin ja hyödyntämään myös lasten palautetta opinnäytetyön musiikkituokioissa. Tuokioilla lapsilta saatu palaute vahvisti omia havaintojani.

Reflektointivaiheessa tuokioiden aiheita, sujuvuutta ja sisältöjä pohdittiin. Aikuisten ja lasten palautteista kävi ilmi mikä tuokioissa oli hyvää ja mitä tulisi kehittää. Reflektoidessa huomioitiin mistä lapset pitävät, mihin he voivat osallistua ja mitä heidän tulisi oppia. Aikuisten palautteiden tarkastelu heti tuokioiden jälkeen mahdollisti tuokioiden toimintojen muuttamisen seuraavilla musiikkituokioilla. Tässä mielestäni toteutuu juuri reflektiivinen ajattelu sekä toimintatutkimuksen vaiheet, jolloin toimintoja kehitettiin seuraavia tuokioita ajatellen.

Opinnäytetyössä suunnittelun, toteutuksen, havainnoinnin sekä reflektoinnin jälkeen koottiin lopullinen musiikkikasvatuskansio, jonka avulla kehitetään musiikkikasvatusta Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa päiväkotinä Nuppulassa. Työllä pyritään parantamaan musiikkikasvatuksen toteutusta. Musiikkikasvatuskansio helpottaa varhaiskasvatushenkilöstön työtä, koska kansiossa on valmiita musiikkituokioita ja kansion avulla vastataan tämän hetkisiin kehittämishaasteisiin. Kansio sisältää teoriatietoa musiikkikasvatuksesta, musiikkituokion suunnittelusta, valmiit tuokiot, nuotit lauluihin (joita ei löydy päiväkodin kirjoista), kuvastruktuurin jokaiseen tuokioon sekä muita materiaaleja tuokioihin liittyen. Nuottien liittäminen kansioon onnistui Savonia-ammattikorkeakoulun Kopioistolta saamalla

valokopiointiluvalla, mutta nuoteista ei saa ottaa kopioita edelleen. Nuotit on kirjoitettu puhtaaksi Muse Score 2 ohjelmalla, jotta nuotit olisivat yhdenmukaisia ja siistejä. Muita materiaaleja ovat erilaiset kuvat, laulukortit ja orkesteritaulu. Työn loppuvaiheessa tuokioihin lisättiin aiheisiin liittyviä muita laulujen ja leikkien nimiä. Niitä voi hyödyntää jatkossa, jolloin toimintaan tulee muutoksia vuosittain.

5.4 Luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuutta arvioidaan validiteetin sekä reliabiliteetin avulla. Validiteetti tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tutkimustulos vastaa asioiden tilaa todellisuudessa. Reliabiliteetti tarkoittaa, kuinka samana tutkimustulos pysyy, jos tutkimus toistetaan uudestaan. Validiteetti ja reliabiliteetti käsitteiden käyttö on toimintatutkimuksessa vaikeaa. Toimintatutkimus on muuttuja, jota käytetään tarkoituksellisesti muuttamaan tilannetta. Sama tulos ei ole saavutettavissa uudelleen. Validius riippuu ajallisesta ja paikallisesta asiayhteydestä sekä tutkijan ja tutkimuskohteen välisestä suhteesta. Toimintatutkimuksella kehitetään yhteisön toimintaa, jolloin onnistunut tutkimus luo järkevämpiä uusia käytäntöjä. (Huttunen, Kakkori & Heikkinen 1999, 113–114, 118.)

Toimintatutkimuksen luotettavuutta voidaan lähestyä niin, että toimintatutkimus on joukko erilaisia tutkimusotteita ja -menetelmiä. Toimintatutkimus on joukko tutkimuksia, joilla ilmiötä tarkastellaan, eräänlainen tutkimusstrategia. Tutkimuksen tulosten luotettavuuden arvioinnin lähtökohtana on tulosten, menetelmien ja tiedonkeruun tarkka dokumentaatio, koska muuten luotettavuuden päättely ei onnistu. Luotettava tutkimus edellyttää objektiivisuutta, jolloin tulokset nousevat vain aineistosta. Toimintatutkimus pyrkii ymmärtämään ja selittämään ilmiötä. Tutkimuksen arvioinnin suorittavat ne, jotka ovat prosessissa mukana. Tulosten ohella voidaan mitata myös asenteiden muutosta sekä oppimista. (Kananen 2009, 88, 98–99.)

Opinnäytetyön musiikkikasvatuskansion avulla luodaan uusi tapa toteuttaa musiikkikasvatusta Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa päiväkotitilassa Nuppulan ryhmässä. Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen toimintatavat, välineet, materiaalit sekä tilat ovat ennestään tuttuja, jolloin tuokioiden suunnittelu oli helpompaa. Tutkimuksen tulokset voisivat olla erilaiset, mikäli tuokioita testattaisiin jossakin toisessa päiväkodissa. Opinnäytetyön luotettavuuden arviointiin vaikuttavat menetelmän, tiedonkeruun ja tulosten kirjaukset. Tutkimukseen on kirjattu toimintatutkimuksen vaiheet sekä arviointi ja tulokset. Arviointiin on kirjattu lapsilta sekä aikuisilta saatuja palautteita. Arviointia ovat antaneet vain ne lapset ja aikuiset, jotka ovat osallistuneet tuokioille. Lopullisia tuokioita on muutettu palautteiden perusteella. Keskeistä musiikkituokioilla on myös lasten oppiminen.

Eettisesti hyvässä tutkimuksen teossa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Lähtökohtana tutkimuksessa on ihmisarvon sekä itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. (Hirsjärvi ym. 2007, 23,25.) Tutkimuslupa anottiin Vieremän kunnan sivistystoimen osastopäälliköltä keväällä 2016. Tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta kerrottiin lasten vanhemmille kirjallisesti. Vanhemmilla oli oikeus päättää, saako heidän lapsensa osallistua opinnäytetyöhön liittyviin musiikkituokioihin. Lapsilla oli oikeus

päittää, osallistuvatko he tutkimuksen tekemiseen kertomalla mielipiteensä musiikkituokiosta. Tuokioiden testausvaiheessa toinen tuokiolla mukana ollut aikuinen kuvasi lasten palautteet päiväkodin iPadilla. Lopullisessa tutkimusraportissa ei käytetty lasten nimiä ja videot tuhottiin opinnäytetyön valmistuttua. Myös tuokioille osallistuneiden aikuisten sekä testaamattomien tuokioiden arvioijan henkilöllisyys ei käy missään vaiheessa esille. Kirjalliset kyselyt tuhottiin myös tutkimuksen valmistuttua.

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön myötä on käynyt esille, miten tärkeää musiikkikasvatus on varhaiskasvatuksessa, koska se tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Musiikkikasvatus koetaan myös muualla maailmassa todella tärkeäksi osaksi varhaislapsuutta. Teorian kautta on avattu keskeisiä käsitteitä, jotka liittyvät varhaiskasvatukseen sekä musiikkikasvatukseen. Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat varhaiskasvatus, osallisuus, musiikkikasvatus sekä musiikkituokio. Musiikkikasvatuskansiossa on hyödynnetty teoriataustaa, ja asioita yhdistelemällä on laadittu 13 musiikkituokiota materiaaleineen.

Pohdintaa varhaiskasvatuksesta

Opinnäytetyön aihe on rajattu Vieremän kunnan päiväkoti Nuppulan ryhmiin, koska musiikkikasvatuskansioita tulee yksi kappale. Varhaiskasvatuksen määrittely on työn ensimmäinen luku, johon liittyvät lapsen oppiminen, varhaiskasvatuslaki, varhaiskasvatussuunnitelma, osallisuus sekä lapsilähtöisyys. Lasten oppiminen on varhaiskasvatuksessa tärkeä elementti, koska varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus.

Varhaiskasvatuslaki määrittää tavoitteet varhaiskasvatukselle, ja myös musiikkikasvatuksessa on noudatettava lain asettamia tavoitteita. Varhaiskasvatuslain (2015, § 2 a) mukaan tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Pedagoginen toiminta antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä toisia kulttuureja, uskontoja ja kieliä.

Lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun vaikuttaa se, että lapsi pääsee osallistumaan erilaisiin toimintoihin päivittäin. Musiikkikasvatus edistää omalta osaltaan lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä sekä hyvinvointia. Musiikkituokioilla lasten on helppo saada myönteisiä oppimiskokemuksia. Lapset pitävät musiikin erilaisista työtavoista, joissa he pääsevät laulamaan, soittamaan, kuuntelemaan ja liikkumaan, jolloin oppimista tapahtuu myönteisillä tavoilla. Musiikkituokioilla päästään tutustumaan suomalaisen kulttuuriin sekä muiden maiden musiikkiin.

Varhaiskasvatuslaissa (2015, § 2 a) varhaiskasvattajien tulee tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja on järjestettävä tukea tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Varhaiskasvatuksen tulee kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa omiin asioihin. Varhaiskasvattajien tulee toimia yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa lapsen tasapainoisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea huoltajia kasvatustyössä.

Lasten tuen tarve huomioidaan musiikkituokiolla kuvastruktuurin avulla. Musiikki on tärkeää myös tuen tarpeessa oleville lapsille. Musiikkituokioilla lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot kehittyvät vertaisryhmässä. Tuokioilla lapset oppivat kuuntelemaan sekä odottamaan omaa vuoroaan ja siten

kunnioittamaan toisia lapsia ja aikuisia. Lapset saavat osallistua musiikkituokioilla kaikkiin toimintoihin sekä he pääsevät vaikuttamaan tuokioiden sisältöihin. Musiikkituokioilla lapset saavat tehdä valintoja esimerkiksi soittimien suhteen. He saavat myös esittää omia toiveitaan laulujen suhteen. Varhaiskasvatuksessa kannustetaan vanhempia musisoimaan lasten kanssa myös kotona. Lapset oppivat päiväkodissa uusia lauluja, joita he voivat opettaa myös vanhemmilleen. Siinä lapset saavat myönteisiä kokemuksia vanhempien opettamisesta.

Musiikkituokioissa tulee esille myös lapsilähtöisyys, jolloin tuokioissa on paljon sellaisia toimintoja, joista lapset pitivät musiikkituokioiden testausvaiheessa. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa lapsi tarvitsee rakastavaa huolenpitoa, valvontaa, onnistumisen kokemuksia, kiitosta ja turvallisia rajoja. Lasta tulisi pitää yksilöllisenä persoonana, jonka tarpeet ja mielipiteet otetaan huomioon. Lapsilähtöinen kasvatusta voi edistää lapsen sopeutumista yhteiskuntaan, tukee itsetuntoa ja edistää suoriutumista koulussa. Lapsilähtöisyys tarkoittaa myös tietoisesti kasvattamista, lapselle opetetaan tapa-, normaali- ja moraalikasvatusta. (Hermanson 2012.) Musiikkituokioilla lapset saavat onnistumisen kokemuksia ja kiitosta, jolloin lapsen itsetunto vahvistuu. Lasten mielipiteitä otetaan huomioon, ja he saavat osallistua kaikkiin toimintoihin. Musiikkituokioilla on myös tietoista kasvattamista, jolloin lapsille opetetaan esimerkiksi hyviä tapoja.

Tässä työssä on käytetty tällä hetkellä voimassa olevaa varhaiskasvatussuunnitelmaa, mutta on myös hyödynnetty uusia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Tämän hetkisestä valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelmasta on poimittu oleellista tietoa lapsille ominaisista tavoista toimia sekä varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista. Musiikkituokioiden suunnittelussa on huomioitu näiden lisäksi myös tukea tarvitsevat lapset. Lapselle ominaiset tavat toimia ja ajatella ovat leikkiminen, liikkuminen, taiteellinen kokeminen sekä tutkiminen. Ne ovat lapselle oleellisia tapoja jäsentää ajattelua, oppimista ja suhdetta toisiin ihmisiin, johon liittyvät myös kieli ja vuorovaikutus. Kaikissa toiminnoissa tarvitaan kieltä, joka kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen kokemuksen ja ilmaisemisen kautta. Kielen avulla leikkeihin tulee tarkoitus, leikki etenee ja sen avulla voidaan säädellä suhteita. (Välimäki 2011, 17.)

Jokaisella musiikkituokiolla lapset pääsevät käsittelemään taiteellista kokemista sekä leikkiä. Taiteellista kokemista ovat laulaminen, soittaminen, tanssiminen ja musiikillinen draama. Jokaisella musiikkituokiolla lapset saavat leikkiä erilaisia laululeikkejä. Jokaisella musiikkituokiolla tutustutaan erilaisiin soittimiin, jolloin lapset pääsevät tutkimaan. Musiikkikasvatuskansion tuokit on laadittu koko toimintakaudelle, jolloin tutkitaan myös vuoden aikana esimerkiksi vuodenaikoihin liittyviä asioita. Lähes jokaisella musiikkituokiolla liikutaan musiikin mukaan. Liikkuminen kuuluu musiikkituokioihin, koska pienet lapset eivät jaksakaan istua yhdessä paikassa pitkiä hetkiä ja liikkuminen tuo vaihtelua toimintoihin. Jokaiseen musiikkituokion suunnitelmaan on kirjattu, mitkä lapselle ominaiset tavat toimia toteutuvat tuokiolla.

Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu kuusi toisistaan eroavaa suuntautumisen ja suhtautumisen tapaa ilmiöihin ja asioihin. Sisällölliset orientaatiot ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen sekä uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio. Jokaisella

orientaatiolla on oma kriittinen ajattelutapa, oma luovuuden ilmentäminen, oma mielikuvituksen harjaannuttamisen menetelmä sekä oma ratkaisumalli tunteiden jalostamiseen ja toiminnan suuntaamiseen. Orientaatioiden yhdistäminen toimintoihin vaatii pohdintaa, pysähtymistä ja oivalluksia. (Välimäki 2011, 14–16.) Orientaatioissa tarkoituksena on välineiden ja valmiuksien hankinnan aloittaminen, joiden avulla lapsi pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26).

Musiikkituokioilla käsitellään kaikkia sisällöllisiä orientaatioita. Musiikkituokiosuunnitelmiin on kirjattu, mitkä sisällölliset orientaatiot toteutuvat missäkin tuokiossa. Jokaisella tuokiolla tulee esille esteettinen orientaatio, joka tarkoittaa musiikkituokiolla laulamista, kuuntelemista, soittamista ja liikkumista musiikin mukaan. Kaikkia sisällöllisiä orientaatioita käsitellään musiikkituokioilla. Ainoastaan uskonnollis-katsomuksellisen orientaation osuus on vähäinen, koska seurakunnan työntekijä pitää noin kerran kahdessa kuussa oman tuokion, jossa käsitellään tätä orientaatiota enemmän.

Pohdintaa musiikkikasvatuksesta

Toisena lukuna opinnäytetyössä on musiikkikasvatus, jossa keskeistä on huomioida lapsen musiikillinen kehittyminen sekä musiikkituokion rakenne ja suunnittelu. Musiikkikasvatuksen tavoitteena on tarjota lapsille musiikillisiä elämyksiä, valmiuksia, taitoja sekä antaa virikkeitä myöhemmän musiikin harrastuksen syntymiseen. Musiikkikasvatus tukee lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymistä sekä emotionaalista, sosiaalista, kognitiivista ja motorista kehitystä. (Musiikinopetus Suomessa 2007.) Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tuottaa musiikillisen ilmaisun kokemuksia opettelemalla lauluja, loruja, soittimia soittamalla, kuuntelemalla ja liikkumalla. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin sekä ohjata ääniympäristön kuuntelemiseen ja havainnointiin. Lapset oppivat perussykkeen, sanarytmin sekä kehosoitimilla soittamisen. Huomiota kiinnitetään musiikkiin sekä äänen keston, tasoon, sointiväriin ja äänen voimakkuuteen leikinomaisen toiminnan kautta. Musiikkia tehdään yksin ja yhdessä, ja lapsia rohkaistaan improvisoimaan, esiintymään yhdessä sekä ilmaisemaan tunteitaan esimerkiksi tanssien. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42.)

Musiikkikasvatus on merkittävä osa lapsen kokonaisvaltaista kehittymistä. Musiikkituokioiden toiminnot ovat monipuolisia, jolloin lapset saavat erilaisia elämyksiä ja taitoja. Musiikkituokioilla lapset ovat vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Lapset oppivat uusia lauluja, soittamista, kuuntelemista ja liikkumista musiikin tahtiin. Musiikkituokiolla opetellaan musiikkiin liittyviä peruskäsitteitä leikin kautta. Musiikkituokioilla soitetaan ja esiinnytään yksin ja yhdessä. Lapset pääsevät myös ilmaisemaan omia tunteitaan. Musiikkituokioilla toteutuvat musiikkikasvatuksen tavoitteet, tuoreen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet sekä tuokioilla käsitellään keskeiset aiheet toimintakauden aikana.

Musiikillinen ajattelu kehittyy lapsella musiikillisiin kokemuksiin liittyvien leikkien ja keksimisen kautta. Lapsi oppii leikin kautta musiikillisiä ja äänellisiä viestintätaitoja sekä pääsee tutustumaan ääneen viestinnän välineenä. (Ruokonen 2009, 23.) Päiväkodin ryhmissä on 1-5 -vuotiaita lapsia.

Musiikkituokioiden suunnittelu on suunniteltu 3-5 -vuotiaille, mutta toimintoja helpottamalla ja karsimalla tuokioita voidaan ohjata myös pienemmille lapsille. Aikuisen on tärkeää huomioida jokaisen lapsen ikä ja kehityksen taso.

Musiikkituokioiden suunnittelussa on otettava huomioon monia eri ulottuvuuksia ja tuokioiden laaditaan tietyn mallin mukaisesti. Musiikkituokio alkaa aina samalla alkulaululla. Tuokiolla tulee olla vanhoja ja tuttuja lauluja sekä uutta materiaalia. Toiminnan tulee olla monipuolista: loruja, lauluja, musiikki-liikuntaa, tansseja, leikkejä, kuuntelua, soittamista ja tutustumista äänten maailmaan. Yhdelle tunnille ei kuitenkaan kannata kerätä liikaa asioita. Uuden opettelu kannattaa sijoittaa musiikkihetken alkuun, jolloin lapset keskittyvät parhaiten. Musiikkihetkellä on tärkeää olla liikuntaa noin tuokion puolessa välissä. Liikkumisen jälkeen voi siirtyä rytmisoittimilla soittamiseen. Tuokion loppupuolella voidaan kerrata uusi asia ja laulaa aikaisemmin opeteltuja lauluja tai laulaa lasten toivomia lauluja. Musiikkihetki päättyy tuttuun loppulauluun tai -loruun. (Alho ym. 1993, 138, Paasolainen 2009, 20.)

Musiikkikasvatuskansion musiikkituokioiden laadittu teoretietojen pohjalta. Jokainen suunniteltu musiikkituokio noudattaa musiikkituokion rakennetta. Jokainen musiikkituokio alkaa tutulla alkulaululla ja päättyy loppulauluun. Välissä on erilaisia toimintoja: laulamista, liikkumista, soittamista, kuuntelemista sekä rentoutumista. Toiminnot ovat monipuolisia ja lapset saavat osallistua kaikkiin toimintoihin. Lapset pääsevät myös vaikuttamaan tuokioiden kulkuun.

Musiikkikasvatuksen teoriaosuuteen oli vaikeaa löytää lähteitä. Ainoa suomalainen musiikkikasvatuksen perusteos on vuodelta 1994. Tietoa musiikkikasvatuksesta löytyi varhaiskasvatuksen perusteoksista ja laulukirjoista, joissa oli laulujen lisäksi kerrottu esimerkiksi musiikkituokioista ja lapsen musiikkillisesta kehitymisestä. Kansainvälisten lähteiden avulla työhön on saatu myös kuvausta musiikkikasvatuksen merkityksestä muualla maailmassa.

Pohdintaa opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksissä haetaan vastausta musiikkikasvatuksen kehittämiseen sekä lasten osallisuuden tukemiseen. Musiikkikasvatusta kehitetään kansion avulla, jossa on teoretietoa musiikkikasvatuksesta sekä valmiita musiikkituokioita. Tuokioiden suunnittelu on suunniteltu niin, että lasten osallisuutta huomioidaan mahdollisimman paljon. Kansio helpottaa tuokioiden suunnittelua, koska siihen on valmiiksi mietitty erilaisia toimintoja tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tavoitteena opinnäytetyössä on kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta. Musiikkikasvatusta kehitetään laatimalla musiikkikasvatuskansio. Tavoitteena kansiossa on tuottaa tietoa musiikkikasvatuksesta, johon sisältyvät teoretietoa, valmiit tuokiosuunnitelmat sekä materiaalit niihin. Opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa, jossa etsitään ja kehitetään uusia keinoja toteuttaa musiikkikasvatusta Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa sekä helpotetaan musiikkituokioiden suunnittelua.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet on saavutettu hyvin. Opinnäytetyön raportissa sekä kansiossa on teorian tietoa varhaiskasvatuksesta sekä musiikkikasvatuksesta. Kansiossa on 13 valmista musiikkituokiota, joihin kuuluvat myös nuotit sekä erilaisia materiaaleja. Tuokioista on testattu viisi ja kaikista tuokioista on saatu kirjallinen palaute. Palautteiden perusteella tuokioiden sisällöt koettiin monipuoliseksi, kuvien tuki auttaa lapsia sekä tuokioilla on sopivasti materiaalia. Jonkin verran löytyi myös kehitettävää. Toimintoihin voisi lisätä enemmän soitinten käyttöä sekä huomioida enemmän lasten ehdotuksia. Kehitysehdotukset huomioitiin lopullisissa musiikkituokioissa.

Kansion avulla kehitetään uusi keino toteuttaa musiikkikasvatusta. Kansio helpottaa musiikkituokioiden suunnittelua ja siinä on huomioitu musiikkikasvatuksen tavoitteet sekä keskeiset käsitteet. Jokaisella tuokiolla on oma aihe, jotka liittyvät vuodenaikoihin, juhliin sekä erilaisiin tapahtumiin. Tuokioiden suunnittelussa on huomioitu varhaiskasvatuksen orientaatiot, lapselle ominaiset tavat toimia sekä musiikkituokion suunnittelun rakenne. Jokaiselle tuokiolle on mietitty erilaisia sovellusohjeita sekä mietitty aiheeseen sopivia muita lauluja. Kansion materiaaleista osa on tuttua ja osa uutta.

Kansion kehittelyä voi jatkaa loputtomiin. Suunnitteluvaiheessa aiheiden suunnittelussa olisi voinut kysyä ideoita työyhteisöltä, lapsilta ja miettiä aiheita myös seuraavan toimintakauden keskusaiheen mukaan. Vanhempien osallistaminen toimintaan kuuluu varhaiskasvatukseen, jolloin heidän mielipiteitä olisi voinut myös huomioida. Aikataulullisesti tämä oli hankalaa, koska seuraavan toimintakauden keskusaihe selvisi tuokioiden suunnitteluvaiheen jälkeen ja tuokioiden piti testata ennen lasten kessälomia. Mikäli tuokioista olisi testattu useampi, lasten palautetta olisi tullut enemmän. Vaikka lasten suullinen palaute oli melko niukkaa, havainnoista selvisi, millaisista lauluista, leikeistä ja toiminnoista lapset pitivät eniten. Jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tutkia, millaisia kokemuksia aikuisilla on kansion käytöstä ja millaisia kokemuksia lapsilla on musiikkituokioista.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

ALHO Eve, HAUTSALO Hilikka & PERKIÖ Soili 1993. Vauvojen laulun aika. Porvoo: WSOY.

HIRSJÄRVI Sirkka, REMES Pirkko & SAJAVAARA Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

HEIKKINEN Hannu L.T. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: VALLI Raine & AALTOLA Juhani (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Juva: Bookwell Oy. s. 212.

HEIKKINEN Hannu L.T. 2007. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa HEIKKINEN Hannu L.T., ROVIO Esa & SYRJÄLÄ Leena (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy. s. 16–19, 33–35.

HEINÄMÄKI Liisa 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

HERMANSON Elina 2012. Lapsilähtöinen kasvatus ja curling -vanhemmuus. [Viitattu 2016-02-23.] Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00301.

HOLGERSEN Sven-Erik 2008. Music Education for Young Children in Skandinavia: Policy, Philosophy or Wishfull Thinking? Heldref Publications. Vol. 109, No. 3, January/February 2008.

HONGISTO-ÅBERG Marja, LINDEBERG-PIIROINEN Anne & MÄKINEN Leena 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! Tampere: Tammer-Paino Oy.

HUJALA Eeva, PUROILO Anna-Maija, PARRILA Sanna & NIVALA Veijo 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

HUTTUNEN Rauno, KAKKORI Leena & HEIKKINEN Hannu L.T. 1999. Toiminta, tutkimus ja totuus. Teoksessa: HEIKKINEN Hannu L.T., HUTTUNEN Rauno & MOILANEN Pentti (toim.) 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Juva: WSOY. s. 113–114, 118.

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU 2016. Oppimiskäsitykset. Konstruktivismi ja oppiminen. [Viitattu 2016-02-20.] Saatavissa: <http://oppimateriaalit.jamk.fi/oppimiskäsitykset/oppimiskäsitykset/konstruktivistinen-oppiminen/>.

JÄRVINEN Marja-Liisa 2011. Konstruktivistinen oppimiskäsitys opettajan pedagogisena työvälineenä alkuopetuksessa. Näkökulmia muutokseen. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

JÄRVINEN Kirsi & MIKKOLA Petteri 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieta Oy.

KANANEN Jorma 2009. Toimintatutkimus yritysten kehittämisessä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja: Tampereen Yliopistopaino oy.

KASKELA Marja & KRONQVIST Eeva-Liisa 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

KAUKOLUOTO Eeva 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksesta yhteisöllisestä kehittämisestä. Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.

KIVELÄ- TASKINEN Elina 2012. Rytmikylvyn Pikku-kuplat. Helsinki: Kyriiri Oy.

KOIVUNEN Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

LEVINOWITZ Lili M. 1998. The Importance of Music in Early Childhood. General music today. [Viitattu 2016-09-03.] Saatavissa: <https://www.musictogether.com/about/research-and-development/researched-based-program//importance-of-music-in-early-childhood>.

MAHKONEN Sami 2015. Varhaiskasvatuslaki. Porvoo: Bookwell Oy.

MIRACLE Aileen 2015. Tips for teaching kindergarten music. [Viitattu 2016-11-16.] Saatavissa: <http://www.mrsmiraclesmusicroom.com/2015/01/tips-for-teaching-kindergarten-music.html>.

MUSIIKINOPETUS SUOMESSA 2007. Varhaisiän musiikkikasvatus. [Viitattu 2016-10-03.] Saatavissa: http://www.musiikinopetus.fi/fi/jarjestelma/varhaisian_musiikkikasvatus.

NATIONAL ASSOCIATION for MUSIC EDUCATION 2016. Early Childhood Education. [Viitattu 2016-09-03.] Saatavissa: <http://www.nafme.org/about/position-statements/early-childhood-education-position-statement/early-childhood-education/>.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ 2016. Varhaiskasvatuslaki. [Viitattu 2016-03-25.] Saatavissa: <http://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatuslaki?resolvetemplatefordevice=true>.

OPETUSHALLITUS 2016. VASU 2017 – varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistaminen. [Viitattu 2016-08-26.] Saatavissa: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/varhaiskasvatus.

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ 2016. Lasten liikuntasuosituksset: vähintään kolme tuntia liikuntaa päivässä. [Viitattu 2016-10-30.] Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2016/09/lasten_liikuntasuosituksset.html.

PAASOLAINEN Tuuli 2009. Pienestä laulusta iso ilo. Uusia lasten lauluja. Virikkeitä musiikkihetken suunnitteluun. Helsinki: Multiprint Oy.

RUOKONEN Inkeri 2000. Musiikki lapsen minuuden vahvistajana ja maailman rakentajana. Teoksessa: KARPPINEN Seija, PUURULA Arja & RUOKONEN Inkeri (toim.) 2000. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3 -vuotiaiden taidekasvatukseen. Tampere: Tammer-Paino Oy. s. 73, 81–83.

RUOKONEN Inkeri 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa: KARPPINEN Seija, PUURULA Arja & RUOKONEN Inkeri (toim.) 2001. Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Tammer-Paino Oy. s. 125–126.

RUOKONEN Inkeri 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa: RUOKONEN Inkeri, RUSANEN Sinikka & VÄLIMÄKI Anna-Leena (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy. s.22–29.

RUOKONEN Inkeri 2011. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa: HUJALA Eeva & TURJA Leena (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy. s. 123, 127, 129.

RUOKONEN Inkeri & RUSANEN Sinikka 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa: RUOKONEN Inkeri, RUSANEN Sinikka & VÄLIMÄKI Anna-Leena (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy. s.12–14.

TIMONEN Marja-Leena 2016-03-23. Vastaava lastentarhanopettaja [Haastattelu.] Vieremä: Päiväkoti Nuppula.

TURJA Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: HUJALA Eeva & TURJA Leena (toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: Bookwell Oy. s. 42–43, 46–48, 52.

VARHAISKASVATUSLAKI 2015. [Viitattu 2016-03-25.] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2005. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2016. [Viitattu 2016-12-04.] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.

VIEREMÄN KUNTA 2016. Talousarvio 2016. Taloussuunnitelma 2016–2018. [Viitattu 2016-10-29.] Saatavissa: <http://www.vierema.fi/loader.aspx?id=78504d38-67cd-4b2e-88c2-85064bdf92a7>.

VIEREMÄN KUNTA 2016. Varhaiskasvatus Vieremällä. [Viitattu 2016-01-06.] Saatavissa: <http://www.vierema.fi/fi/Palvelut/Varhaiskasvatus>.

VIEREMÄN KUNTA 2011. Varhaiskasvatussuunnitelma.

VIRKKI Päivi 2015. Varhaiskasvatus toimijuuden ja osallisuuden edistäjänä. Itä-Suomen yliopisto. Helsinki: Kopio Niini Oy. [Viitattu 2016-08-20.] Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1735-5/urn_isbn_978-952-61-1735-5.pdf.

VÄLIMÄKI Anna-Leena 2011. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2003/2005. Teoksessa: NURMILAAKSO Marja & VÄLIMÄKI Anna-Leena 2011. Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Unigrafia Oy. s. 14–17.

LIITE 1 TUTKIMUSLUPA

Outi Pappi
osoite xxxx
sähköposti xxxx
puh. xxxx

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

19.4.2016

Vieremän kunta
Sivistystoimen osastopäällikkö Matti Pasanen

Anon tutkimuslupaa opinnäytetyöni laatimiseen. Suoritan ylempää amk -tutkintoa Savonia-ammattikorkeakoulussa, sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtaminen. Teen opintoihini liittyen opinnäytetyön, jonka aiheena on musiikkikasvatuksen kehittäminen Vieremän kunnassa. Opinnäytetyöni on toimintatutkimus, joka koostuu kirjallisesta raportista sekä tuotteesta eli musiikkikasvatuskansiossa. Laatimani kansio on tuote, jota voidaan hyödyntää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa. Kansio sisältää teoretietoja musiikkikasvatuksesta sekä valmiita musiikkituokioita materiaaleineen. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta laatimalla musiikkikasvatuskansio, joka lisää lapsen osallisuutta ja helpottaa musiikkituokioiden suunnittelua.

Tutkimuksessani etsin ensin teoretietoja, johon pohjaten voin suunnitella lapsilähtöiset musiikkituokiot. Työn teoriaosuus muodostuu keskeisten käsitteiden avaamisesta. Pyydän lasten vanhemmilta kirjallisen luvan lasten osallistumisesta tutkimukseeni. Tutkijana minua sitoo vaitiolovelvollisuus. Testaan osan tuokiosta lapsiryhmässä, jossa lapsia havainnoi minun lisäksi myös toinen aikuinen. Tuokion jälkeen pyydän lapsilta suullisen ja aikuisilta kirjallisen palautteen. Teen tuokioihin tarvittavia muutoksia ja otan palautteet huomioon seuraavien tuokioiden suunnittelussa. Valmiit tuokiot liitän kansioon sekä opinnäytetyöraporttiini. Opinnäytetyöni arvioitu valmistumisaika on joulukuussa 2016.

Tutkimukseni kulut muodostuvat lähinnä kopiointi- ja tulostuskuluista. Anon samalla lupaa käyttää Vieremän kunnan ja Päiväkoti Nuppulan kopiointi- ja tulostuskoneita opinnäytetyöhön liittyen. Anon myöhemmin avustusta opinnäytetyöni kirjallisen raportin kansittamisen kuluihin.

Opinnäytetyöni ohjaava opettaja on lehtori Anne-Leena Juntunen, anne-leena.juntunen@savonia.fi, puh. xxxx

Uskon, että tutkimuksestani on hyötyä Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksessa.

19.4.2016 Vieremällä

Outi Pappi

Anne-Leena Juntunen

Liitteenä: Opinnäytetyön työsuunnitelma

Myönnän tutkimusluvan Outi Pappille Vieremän kunnan varhaiskasvatukseen kohdistuvaa tutkimusta varten.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Matti Pasanen

LIITE 2 MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	
Kohderyhmä	
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	
Ajankäyttö	
Tila	
Välineet ja materiaalit	
Etukäteisvalmistelut	
Tuokion toteutuksen vaiheet	
Soveltaminen	
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	
Huomioitavaa	

LIITE 3 LUPA OSALLISTUA MUSIIKKITUOKIOILLE

HYVÄT VANHEMMAT

Suoritan työn ohessa ylempää -amk tutkintoa Savonia -ammattikorkeakoulussa, sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen. Opintoni ovat loppuvaiheessa ja teen tällä hetkellä opinnäytetyötä. Opinnäytetyöni aiheena on musiikkikasvatuksen kehittäminen Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöni on toimintatutkimus, joka koostuu kirjallisesta raportista sekä tuotteesta eli musiikkikasvatuskansioista. Laatimani kansio on tuote, joka sisältää teoretietoa musiikkikasvatuksesta sekä valmiita musiikkituokioita materiaaleineen. Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta laatimalla musiikkikasvatuskansio, joka lisää lapsen osallisuutta ja helpottaa musiikkituokioiden suunnittelua. Testaan laatimiani musiikkituokioita Päiväkoti Nuppulassa Pionit ryhmässä. Testaan tuokioita toukokuun aikana. Kaikki lapset eivät osallistu kaikille tuokioille. Pyydän teidän lupaa siihen, että lapsenne saa osallistua tuokioille ja heidän mielipiteensä saa huomioida tutkimuksessani. Lasten henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa esille ja minua sitoo vaitiolovelvollisuus. Halutessanne voin antaa lisää tietoa tutkimuksestani.

Ystävällisin terveisin *Outi Pappi*

Palauttaisitko alaosan päiväkodille viimeistään 6.5.2016

Lapsen nimi _____

_____ saa osallistua musiikkituokioille, jotka liittyvät opinnäytetyöhöni

_____ ei saa osallistua musiikkituokioille, jotka liittyvät opinnäytetyöhöni

Päiväys ja huoltajan allekirjoitus

LIITE 4 PALAUTELOMAKE MUSIIKKITUOKIOSTA

Tuokion nimi/aihe:-----

Miten musiikkituokio mielestäsi sujui?

Miten lapset huomioitiin musiikkituokiolla? Millainen oli lasten rooli?

Miten lasten osallisuutta tuettiin musiikkituokiolla?

Miten lapset suhtautuivat musiikkituokioon?

Mikä oli musiikkituokion keskeisin tavoite? Miten tavoite/tavoitteet tulivat saavutettua?

Mitä lapset oppivat?

Mitä hyvää musiikkituokiossa oli?

Mitä kehitettävää musiikkituokiossa oli?

Miten soveltaisit musiikkituokiota jatkossa?

Sopiko musiikkituokio lapsiryhmälle iän puolesta? Perustelut.

Millaiseksi koit tuokion keston?

Muita kommentteja?

KIITOS PALAUTTEESTASI! ☺

MUSIIKKIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Musiikkikasvatuksen kehittäminen Päiväkotä Nuppulessa
Musiikkikasvatuskansio

TEKIJÄ: Outi Pappi

SISÄLTÖ

1. Kansion käyttäjälle
2. Musiikkikasvatus
3. Musiikkituokion alku- ja loppulauluja
4. Tuokio 1: Tutustutaan toisiimme
5. Tuokio 2: Ötökän elämää
6. Tuokio 3: Syksy saapuu
7. Tuokio 4: Liikutaan rytmissä
8. Tuokio 5: Lähdetään matkalle
9. Tuokio 6: Joulun odotusta
10. Tuokio 7: Talvi tuli, ihanaa!
11. Tuokio 8: Hyvät tavat ja perinteet
12. Tuokio 9: Keho, tunteet ja aistit
13. Tuokio 10: Pääsiäinen lähestyy
14. Tuokio 11: Peikot heräävät koloistaan
15. Tuokio 12: Kevättöihin valmistautuminen
16. Tuokio 13: Kevät saapuu
17. Hyviä lähteitä
18. Kansion lähteet

KANSION KÄYTTÄJÄLLE

Tämä kansio on tehty sinulle, varhaiskasvatuksen ammattilainen. Kansio on osa Musiikkikasvatus varhaiskasvatuksessa, musiikkikasvatuksen kehittäminen päiväkotinäytetyötä.

Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää Vieremän kunnan varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta. Musiikkikasvatusta kehitetään laatimalla musiikkikasvatuskansio. Tavoitteena kansiossa on tuottaa tietoa musiikkikasvatuksesta, johon sisältyvät teoretiset tiedot, valmiit tuokiosuunnitelmat sekä materiaalit niihin.

Opinnäytetyön avulla etsitään ja kehitetään uusia keinoja toteuttaa musiikkikasvatusta Vieremän kunnan varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on myös helpottaa musiikkituokioiden suunnittelua laatimalla valmiita musiikkituokiosuunnitelmia, joissa on uutta materiaalia, erilaisia variaatioita tuokioihin sekä musiikkikasvatuksen keskeisten aiheiden käsittelyä toimintakauden aikana.

Kansio sisältää 13 musiikkituokiota koko toimintakaudelle. Musiikkituokioissa on huomioitu musiikkikasvatuksen tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia sekä varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot. Jokaiseen musiikkituokioon on laadittu kuvastrukturi, joka helpottaa tuokion etenemisen hahmottamista. Kansiossa on nuotit niihin lauluihin, joita ei löydy päiväkotinäytetyöstä. Osa lauluista löytyy erilaisilta cd-levyiltä, joita löytyy päiväkotinäytetyöstä sekä kirjastosta. Lisäksi joihinkin tuokioihin on laadittu muuta materiaalia helpottamaan tuokion ohjausta. Huomioitavaa kohtaan kansiota käyttävä aikuinen voi tehdä omia merkintöjään tuokioiden sujuvuudesta tai lisätä sovellusohjeita. Musiikkituokioita ohjaavan aikuisen ei välttämättä itse tarvitse osata laulaa tai soittaa mitään.

Kansion materiaaleista suurimman osan on piirtänyt Henna Rivinoja. Joihinkin materiaaleihin on käytetty Papunet.fi sivuston kuvia. Opinnäytetyön ohjaavana opettajana on Savonia-ammattikorkeakoulun lehtori Anne-Leena Juntunen.

Tätä kansiota ei saa kopioida.

Antoisia hetkiä musiikkikasvatuksen parissa!

-Outi-

(Kannen kuva: Outi Pappi)

MUSIIKKIKASVATUKSEN TAVOITTEET

- ▶ Herättää myönteinen asenne musiikkia kohtaan.
- ▶ Luoda ja kehittää musiikin tiedolliset ja taidolliset valmiudet sekä antaa virikkeitä myöhemmän musiikin harrastuksen syntymiseen.
- ▶ Tukea ja kehittää lapsen luovuuden ja itseilmaisun kehittymistä sekä emotionaalista, sosiaalista, kognitiivista ja motorista kehitystä.
- ▶ Elvyttää ja säilyttää suomalaista kansanperinnettä.

(Musiikinopetus Suomessa 2007, Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piironen & Mäkinen 1994, 176.)

- ▶ Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016):
 - ▶ Tuotetaan musiikillisen ilmaisun kokemuksia opettelemalla lauluja, loruja, soittimia soittamalla, kuuntelemalla ja liikkumalla.
 - ▶ Tavoitteena on myös vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin sekä ohjata ääniympäristön kuuntelemiseen ja havainnointiin.
 - ▶ Opetetaan lapsille perussyke, sanarytmi sekä kehosoittimilla soittaminen.
 - ▶ Kiinnitetään huomiota musiikkiin sekä äänen keston, tasoon, sointiväreihin ja äänten voimakkuuteen leikinomaisen toiminnan kautta.
 - ▶ Musiikkia tehdään yksin ja yhdessä, lapsia rohkaistaan improvisoimaan, esiintymään sekä ilmaisemaan tunteitaan.

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 42.)

KESKEISET KÄSITTEET

- ▶ Rytmi: musiikin syke, perussyke, melodiarytmi
- ▶ Tempo: musiikin etenemisnopeus
- ▶ Melodia: sävelkorkeus ja sen vaihtelut
- ▶ Sointiväri: äänen väri
- ▶ Harmonia: samanaikaisesti soivien äänten kokonaisuus
- ▶ Dynamiikka: äänen voimakkuus
- ▶ Muoto: musiikin kokonaisrakenne
(Hongisto-Åberg ym. 1994, 23.)

MUSIIKILLISET TYÖTAVAT

Musiikillisia työtapoja ovat musiikin kuuntelu, laulaminen, soittaminen sekä musiikkiliikunta.

MUSIIKIN KUUNTELU

- ▶ Musiikki alkaa hiljaisuudesta.
- ▶ Kuunteleminen edellyttää aktiivista toimintaa: keskittymistä, havaintojen tekemistä ja valintojen suorittamista.
- ▶ Kuunteleminen on kaiken toiminnan lähtökohta ja oppimisen perusedellytys.

Kuuntelutaidon harjaannuttaminen

- ▶ Oman äänen kuuntelu: puhe, laulu
- ▶ Itsetuotetut äänet: eläinten äänet
- ▶ Muiden ihmisten äänten kuuntelu
- ▶ Ympäristön äänten kuuntelu
- ▶ Sisäisen kuulon ja muistin harjoittaminen
- ▶ Vastakohtaparien harjoittaminen
 - ▶ hidas-nopea
 - ▶ kiihtyvä-hidastuva
 - ▶ korkea-matala
 - ▶ nouseva-laskeva-tasainen
 - ▶ hiljainen-voimakas
 - ▶ hiljentyvä-voimistuva
- ▶ Soolo – tutti esitykset
- ▶ Tasajakoinen-kolmijakoinen
- ▶ Duuri-molli
- ▶ Luova kuuntelu: musiikkimaalaus

(Hongisto-Åberg ym. 1994, 90-91, 96-105.)

LAULAMINEN

- ▶ Laulaminen virkistää, rentouttaa, luo tunnelmaa, yhdistää ihmisiä, luo ja säilyttää yhteishenkeä.
- ▶ Laulaminen on ilmaisukanava ja voimavara.
- ▶ Lapsia tulee rohkaista ja innostaa oman äänen löytämiseen ja erilaisten äänten kokeilemiseen.
- ▶ Laulaminen perustuu vapaaehtoisuuteen.
- ▶ Laulamalla voidaan ilmentää musiikin peruselementtejä: rytmiä, melodiaa, muotorakenteita, harmoniaa.

(Hongisto-Åberg ym. 1994, 106.)

Mitä lauluja lauletaan?

▶ Lasten kanssa laulettavat laulut

- ▶ laulut sellaisia, että lapsi pystyy laulamaan mukana
- ▶ otetaan huomioon lapsen ikä ja kehitystaso
- ▶ otetaan huomioon laulun muoto, rytmi, sävelala, sävellaji, sanoitus, aihepiiri

▶ Lapsille laulettavat laulut

- ▶ rytmisesti ja melodisesti monimutkaisempia lauluja
- ▶ monisäkeistöisiä lauluja
- ▶ kehtolaulut, lasten virret, joululaulut
- ▶ kerronnalliset, juonelliset laulut => sisältö tärkeää
- ▶ pienille lapsille voi laulaa lauluja, joita he itse voivat laulaa isompana

(Hongisto-Åberg ym. 1994, 108-109.)

Miten laulu opetetaan?

- ▶ Aikuinen aloittaa laulun antamalla alkuäänen.
- ▶ Aikuinen käyttää luonnollista, kaunista ääntä.
- ▶ Kun laulu tulee tutuksi lapsille, aikuinen hiljentää omaa ääntään.
- ▶ Tärkeää oikea lauluasento ja hengittäminen.
- ▶ Mikäli aikuinen ei osaa laulaa puhtaasti, voi käyttää apuopettajaa tai cd – levyjä.
- ▶ Aikuisen pidettävä opetettavasta laulusta.

Uuden laulun opettaminen

- ▶ **Käytetään kaikumenetelmää**
 - ▶ Ohjaaja laulaa säkeen, lapset toistavat perässä.
- ▶ **Lähdetään liikkeelle laulun sanoista, sana- ja perusrytmistä**
 - ▶ Lorutellaan laulun sanoja, korostetaan perusrytmiä keho- tai rytmisoittimilla.
 - ▶ Sanat yhdistetään melodiaan.
- ▶ **Lähdetään liikkeelle laulun melodiasta**
 - ▶ Lauletaan melodiaa jollakin tavulla: laa, duu, dum.
 - ▶ Sanoihin tutustuminen.
 - ▶ Sanat yhdistetään vähitellen lauluun.

▶ Lähdetään liikkeelle leikistä

- ▶ Leikin ja laulun kokonaisvaltainen kokeminen.
- ▶ Melodia opitaan pikkuhiljaa leikin myötä.

▶ Käytetään apuna havainnollistamisvälineitä

- ▶ Pöytäteatterinuket, käsinuket, lelut, lauluun liittyvät kuvat.
- ▶ Kiinnostava ja mielikuvitusta aktivoiva tapa.

▶ Käytetään apuna piilo-opetusta

- ▶ Ohjaaja hyräilee tai laulaa uutta laulua muun toiminnan aikana esim. askarteluhetki.
- ▶ Musiikkiliikunta, rentoutuminen

▶ Käytetään apuna laulavaa kättä

- ▶ Ohjaaja näyttää kädellä melodian kulun ylös- ja alaspäin.
- ▶ Voidaan yhdistää kaikumenetelmään.

▶ Käytetään käsimerkkejä

- ▶ Sävelillä on laulunimet: do, re, mi, fa, so, la, ti, do
- ▶ Käytetään laulun opetuksen alkuvaiheessa.
- ▶ Apuväline melodian hahmottamisessa.
- ▶ Sekä ohjaajan että lasten on tunnettava merkit ennen käyttöä.

(Hongisto-Åberg ym. 1994, 109-112.)

SOITTAMINEN

- ▶ Tavoitteena soittamisessa, että jokainen lapsi oppii:
 - ▶ kuuntelemaan ja tunnistamaan soittimen sointiväriä,
 - ▶ hallitsemaan oikean soittotavan ja
 - ▶ soittamaan kauniisti sekä käsittelemään soittimia siten, etteivät ne rikkoudu.

 - ▶ Soittimet tulisi ostaa musiikkiliikkeestä, ei lelukaupasta.
 - ▶ Aikuinen tarkistaa, että lapsi käsittelee soitinta oikein.
 - ▶ Soittotehtävät eivät saa olla liian vaikeita => onnistumisen riemu ja tyydytys omasta osaamisesta.
 - ▶ Musiikki alkaa hiljaisuudesta, jolloin lapset oppivat odottamaan omaa vuoroaan. Musiikki päättyy hiljaisuuteen, jolloin kukaan ei enää soita.
 - ▶ Tärkeää on keskittyminen ja oman soittovuoron odottaminen.
 - ▶ Aikuinen mallina soittimien käsittelyssä (oma asenne).
 - ▶ Ennen tuokiota ohjaajan on mietittävä:
 - ▶ Mitä soittimia käytetään? (soittimet etsitään valmiiksi)
 - ▶ Missä vaiheessa soitetaan?
 - ▶ Miten soittimet jaetaan? (lapset vai ohjaaja)
 - ▶ Mitä soittimilla tehdään?
 - ▶ Miten soittohetki päättyy?
 - ▶ Kuinka soittimet kerätään pois?
- (Hongisto-Åberg ym. 1994, 137.)

Soittimet

▶ Kehosoittimet

- ▶ Omalla äänellä leikkiminen
- ▶ Käsillä ja jaloilla leikkiminen
- ▶ Liikunta

▶ Rytmisoittimet

- ▶ Puiset soittimet: rytmikapulat, putkipenaali, kastanjetit, marakassi, guiro, puu-agogo
- ▶ Metalliset soittimet: triangeli, kulkuset, lautaset, symbaali, sormisymbaalit, agogo-kellot, lehmänkellot
- ▶ Kalvosoittimet: kehärumpu, tamburiini, bongot
- ▶ Muut soittimet: helistimet, hiekkaputki, cabasa, chimes

▶ Melodiasoittimet

- ▶ Laattasoittimet: kellopeli, metallofoni, ksylofoni
- ▶ Kitara
- ▶ Kantele
- ▶ Nokkahuilu
- ▶ Piano
- ▶ Orkesterisoittimet: huilu, viulu, sello, klarinetti

▶ Kansanomaiset lastensoittimet: pajupilli, tuohiharppu, puukello

▶ Itsetehdyt lastensoittimet: helisevät ja kilisevät soittimet, sihisevät ja rapisevat soittimet, kopisevat soittimet, malletit ja soittokepit

(Hongisto-Åberg ym. 1994, 116-145.)

MUSIIKKILIIKUNTA

- ▶ Tavoitteena musiikkiliikunnassa kehittää:
 - ▶ rytmitajua
 - ▶ keskittymis- ja kuuntelukykyä
 - ▶ reaktio- ja koordinaatiokykyä
 - ▶ kontakti- ja kommunikointikykyä
 - ▶ liikunnallisia valmiuksia

- ▶ Musiikkiliikunnassa hahmotetaan:
 - ▶ äänen kestoa, tauko
 - ▶ eritasoiset sävelet ja melodian kulku
 - ▶ dynamiikan ja tempon vaihtelut
 - ▶ musiikin sävyt ja piirteet
 - ▶ musiikin muoto

- ▶ Rytmikasvatus on tärkein osa-alue musiikkiliikunnassa: säännönmukaisuus, toimintojen vuorottelu.
- ▶ Musiikkiliikunnalla tuetaan rytmitajun kehittymistä: musiikin syke, sanarytmi, tempo, tasa- ja kolmijakoinen rytmi.
- ▶ Kehittää luovaa ilmaisua, kommunikaatiokykyä, vuorovai-
kutustaitoja sekä sosiaalista kanssakäymistä.
- ▶ Tärkein instrumentti on keho, johon vaikuttavat rytmin syke, melodia, musiikin sävy, tunnelma ja oma mieliala.
- ▶ Musiikkiliikunta harjaannuttaa kehonosien yhteistyötä, keskittymistä, kärsivällisyyttä, tarkkuutta ja herkkyyttä.

(Hongisto-Åberg ym. 1994, 156–157.)

MUSIIKKITUOKIO

- ▶ Huomioidaan lasten ikä ja kehityksen taso.
- ▶ Huomioidaan kaikki lapset tasapuolisesti.
- ▶ Toiminta perustuu aina lasten aikaisemmille taidoille, valmiuksille ja kokemuksille.
- ▶ Musiikkihetken perustyötavat: laulaminen, liikkuminen, kuunteleminen ja soittaminen.
- ▶ Vaihtelevat työtavat säilyttävät lasten mielenkiinnon koko musiikkihetken ajan.
- ▶ Musiikkituokioiden erilaiset muodot kehittävät sosiaalisia taitoja. Sosiaalista toimintaa ovat musiikkileikit, roolileikit, musiikkisadut, dramatisoinnit, orkesterileikit, yhteislaulut, musiikkiliikunta, tanssit ja piirileikit.
- ▶ Musiikkituokioissa huomioitava lapselle ominaiset tavat toimia sekä varhaiskasvatuksen sisällölliset orientaatiot.
(Paasolainen 2009, 19, Ruokonen 2000, 81, Ruokonen 2009, 28.)

MUSIIKKITUOKION SUUNNITTELU

- ▶ Musiikkituokioiden suunnitelmassa huomioitava:
 - ▶ tuokion aihe
 - ▶ kohderyhmä
 - ▶ tavoitteet
 - ▶ ajankäyttö
 - ▶ tila
 - ▶ välineet ja materiaalit
 - ▶ etukäteisvalmistelut
 - ▶ tuokion toteutuksen vaiheet
 - ▶ muuta huomioitavaa

- ▶ Musiikkituokio alkaa aina samalla alkulorulla tai – laululla.
- ▶ Musiikkituokioilla tulisi olla ”punainen lanka”, esim. käsinukke, joka lähtee retkelle.
- ▶ Musiikkituokiolla tulisi olla jotain vanhaa ja tuttua sekä jotakin uutta.
- ▶ Uuden laulun opettelu kannattaa tehdä musiikkituokion alussa, jolloin lasten keskittymiskyky on parhaimmillaan.
- ▶ Liikunta kannattaa sijoittaa tuokion puoleenväliin.
- ▶ Liikkumisen jälkeen sopii soittaminen.
- ▶ Musiikkituokion lopuksi voidaan kerrata uusi asia, laulaa tuttuja lauluja tai lasten toivomia lauluja.
- ▶ Musiikkihetki päättyy tuttuun loppuloruun tai -lauluun.

(Paasolainen 2009, 19-20.)

MUSIIKKITUOKIOIDEN ALKU- JA LOPPU- LAULUJA

- ▶ Mitä tehdään: Vauvojen laulun aika
- ▶ Tule tänne vaan: Maharumpu
- ▶ Muskariporukka: Rikko Tikko Tei
- ▶ Lystitunti: Lystitunti
- ▶ Matkimisleikki: Lauluja
- ▶ Ilo meillä irti on: Vauvojen laulun aika
- ▶ Hei terve vaan!: Kiiltomato laulupolulla

* * *

- ▶ Loppulaulu: Iloinen lauluretki 2
- ▶ Loppuleija: Lystitunti
- ▶ Pudonnut laulu: Pikku Papun orkesteri
- ▶ Pieni ystäväni mun: Lauluja
- ▶ Loppulaulu: Maharumpu

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 1: Tutustutaan toisiimme
Kohderyhmä	3-5 -vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • tutustuminen: sointiväri, äänestä tunnistaminen, kuunteleminen, nimien opettelu • vuoron odottaminen • laskeminen kuvien avulla • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • matemaattinen, historiallis-yhteiskunnallinen, eettinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 30–45 minuuttia
Tila	Ensin lauletaan penkeillä Tarvitaan tilaa myös liikkumiseen
Välineet ja materiaalit	Kuvastrukturi Pieni taulu, jossa torimummon kuva ja pöytä Lisäksi perunoiden ja porkkanoiden kuvia, ainakin viisi molempia
Etukäteisvalmistelut	Aikuisten olisi hyvä muistaa jo kaikkien lasten nimet. Tarvittavien välineiden etsiminen valmiiksi.
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Kerrotaan lapsille musiikkituokion runko kuvien avulla. Runko on aina samanlainen. Tuokio alkaa aina tutulla alkulaululla ja päättyy tuttuun loppulauluun. Välillä lauletaan, leikitään, liikutaan, soitetaan, kuunnellaan ja rentoudutaan.</p> <p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uudessa ryhmässä tutustumista: Arvausloru (Pienestä laulusta iso ilo)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lorussa opetellaan kuuntelemalla tunnistamaan toisten lasten ääniä. • Yksi lapsista istuu selkä ryhmään päin. • Lorun alkuosa sanotaan yhdessä. • Lorun loppuosan sanoo yksi valittu lapsi. • Selin istuva saa arvata, kuka oli äänessä lorun loppuosassa. • Aikuisen kannattaa laittaa muistiin, ketkä pääsivät arvuuttelemaan.

Kuvat: Papunet
(Outi Pappi)

	<p>Tutustuminen jatkuu: Mehiläisten piiri laululeikki</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulussa opetellaan lasten nimiä. • Lapset asettuvat piiriin, yksi lapsi jää piirin keskelle. • Lapset pyörivät piirissä ja keskellä oleva menee käsien alta piiristä ulos ja sisälle. • Laulun loputtua keskellä oleva työntää toisen lapsen piirin sisälle ja menee itse piiriin. • Aikuisen kannattaa laittaa muistiin, ketkä pääsivät piirin keskelle. <p>Uusi laulu: Laskutehtäviä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäisellä kerralla tärkeintä oppia laulun sävel ja sanat. • Kuvat torimummosta, lokista, perunoista ja porkkanoista, laskeminen lopuksi. <div data-bbox="1193 577 1554 1003" style="text-align: right;"> </div> <div data-bbox="943 846 1230 943" style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 10px auto; width: fit-content;"> <p>Piirroksat: Henna Rivinoja (Outi Pappi)</p> </div> <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
<p><i>Soveltaminen</i></p>	<p>Alkulauluun voi ottaa halutessaan mukaan keho- tai rytmisoittimia.</p> <p>Arvausloru: Loruun voi ottaa mukaan sellaisia lapsia, jotka eivät edellisellä kerralla päässeet mukaan.</p> <p>Mehiläisten piiri: Leikkiin voi ottaa keskelle sellaisia lapsia, jotka eivät edellisellä kerralla päässeet mukaan.</p> <p>Laskutehtäviä: Laulussa voi keksiä erilaisia laskutehtäviä, huomioitava lasten ikä ja kehityksen taso, ja että on riittävä määrä perunoita ja porkkanoita. Mikäli keittiöltä löytyy oikeita perunoita ja porkkanoita, ne elävöittävät tuokiota. Myytäviä tuotteita voi myös vaihtaa.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
<p><i>Muita aiheeseen liittyviä lauluja</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • loru: Kerro, kerro ystävä hoi, mikä on sun nimesi ja kuinka se soi. • loru: Nallukka nalle • Liinalaulu: Iloinen lauluretki 2 • Paulin polkka: Saahinkaisen samettiviitta • Kellarilaulu: Iloinen lauluretki 2 • Popsi, popsi porkkanaa
<p><i>Huomioitavaa</i></p>	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 2: Ötökän elämää
Kohderyhmä	3-5 -vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • rytmi • kehosoitteisiin tutustuminen • äänenkäyttö, hiljaa-voimakkaasti • erilaisia taputuksia • esiintyminen roolivaatteissa • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • luonnontieteellinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 30–45 minuuttia
Tila	Osa lauluista leikitään omalla paikalla Tarvitaan tilaa myös liikkumiseen
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Cd soitin</p> <p>Pikku Papun laulut -kirja ja cd</p> <p>Siinan taikaradio cd halutessaan</p> <p>Kuvat: sammakko, perhonen, hevonen, koira</p> <p>Roolivaatteita yksi tai useampi: sammakko, perhonen, hevonen (käy keppihevonen), koira</p>
Etukäteisvalmistelut	<p>Kirjan ja cd levyjen etsintä valmiiksi</p> <p>Cd-soitin</p> <p>Roolivaatteiden etsiminen valmiiksi</p>
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi laululeikki: Muurahaisten muori</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Pikku Papun laulut – kirjasta. • Laulussa leikitään omalla paikalla. • Perunoiden kuoriminen ja porkkanoiden pilkkominen rytmissä. • ”Koska päästää syömään” hallitaan oma äänen käyttö ja ei huudeta, voidaan myös kuiskata välillä, jolloin vastakohtapari hiljaa-ko-vaa toteutuu. <p>Uusi laululeikki: Tunnetko sä sammakon</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä. • Lauletaan ensin omalla paikalla, otetaan taputukset pikku hiljaa mukaan.

	<ul style="list-style-type: none"> • Taputukset reisiin, reisiin kämmenet alas- ja ylöspäin, reisiin ja kädet yhteen ja reisiin ja kädet reisiin ristiin. • Taputukset voivat olla myös eläimiin liittyvät tukiviittomat. • Kun laulu tulee tutuksi, voidaan ottaa lapsille roolivaatteet. <p>Piirroksia: Henna Rivinoja (Outi Pappi)</p> <p>Uusi laululeikki: Mato ahmii</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Pikku Papun laulut – kirjasta. • Laulussa leikitään omalla paikalla. • Ilmeillä leikkiminen laulun aikana. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
Soveltaminen	<p>Alkulauluun voi ottaa halutessaan mukaan keho- tai rytmisoittimia.</p> <p>Tunnetko sä sammakon: aluksi voi tehdä vähemmän erilaisia taputuksia, kun taidot karttuvat voi vaikeutta lisätä. Erilaisia taputuksia voi harjoitella ennen laulua ensin aikuisjohtoisesti ja myöhemmin lapset voivat ehdottaa omia taputuksia. Esimerkiksi istutaan piirissä, yksi taputtaa käsiä yhteen, toiset matkivat, taputus vaihtuu pään taputukseen, toiset matkivat jne. Lauluun voi ottaa mukaan myös rytmisoittimia. Suuressa ryhmässä kaikki eivät voi välttämättä joka kerta saada roolivaatteita. Aikuisen on hyvä laittaa muistiin, ketkä ovat päässeet esiintymään.</p> <p>Tuokion voi toteuttaa myös niin, että aikuinen valitsee kaksi laulua ja lopuksi ötökät rentoutuvat sopivan rauhallisen musiikin tahtiin.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Hämähämähäkki: Leikkitunti • Siili ja kastemato: Iloinen lauluretki 1 • Viisi pientä itikkaa: Lasten toivekonsertti
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 3: Syksy saapuu
Kohderyhmä	3-5 -vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • kehosoitinten käyttö • rytmisoittimien käyttö • dynamiikka • rytmi • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • luonnontieteellinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 30–45 minuuttia
Tila	Osa lauluista leikitään omalla paikalla Tarvitaan tilaa myös liikkumiseen
Välineet ja materiaalit	Kuvastrukturi Cd-soitin Siinan taikaradio cd halutessaan Piilometsän säveliä cd
Etukäteisvalmistelut	Kirjan ja cd levyjen etsintä valmiiksi Cd-soitin
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi loru/laulu: Pesarat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sanotaan yhdessä loruja kuiskaamalla ja samalla taputellaan sormenpäillä lattiaa. • Vähitellen sade kiihtyy ja taputus kovenee, lyödään kämmenillä lattiaan. • Sade laantuu ja jälleen kuiskataan ja taputellaan sormenpäillä lattiaan. <div data-bbox="743 1615 1190 1944" data-label="Image"> </div> <div data-bbox="1206 1758 1460 1879" data-label="Caption"> <p>Kuva: Papunet (Outi Pappi)</p> </div> <p>Uusi laululeikki: Tiheässä pimeässä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Piilometsän säveliä cd:ltä. • Laulun sanoista keskustelua, mitä tiheässä pimeässä metsässä voi nähdä? Keskustelussa huomioitava lasten kehityksen taso ja mahdollinen pimeän pelko.

	<ul style="list-style-type: none"> • Liikutaan tilassa ja leikitään laulun sanojen mukaan. • Halutessaan tuokion tilasta voi vähentää valaistusta. <p>Uusi laululeikki: Sade</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä, ei välttämättä tarvitse. • Ensimmäisellä kerralla soitetaan kehosoittimilla ja opetellaan laulun sanoja ja säveltä. • Tärkeää taputtaa rytmin mukaan. • Laulaessa voi huomioida myös dynamiikan. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
<i>Soveltaminen</i>	<p>Pisarat: Ensin toimitaan aikuisjohtoisesti. Myöhemmillä kerroilla lapsi voi määrittää, milloin taputus voimistuu ja hiljentyy. Suuremmissa ryhmässä lapset voivat taputtaa kaverin selkään, tässä huomioitava ettei taputeta liian kovasti.</p> <p>Tiheässä pimeässä: Soitinten yhdistäminen laulun sanoihin. Osa lapsista leikkii ja osa soittaa esimerkiksi eri eläinten kohdissa. Aikuisen laitettava muistiin, ketkä soittivat ja ketkä leikkivät. Toisella kerralla osia voi vaihdella.</p> <p>Sade: Toisella ja kolmannella tuokiolla voi ottaa mukaan rytmisoittimet, rytmikapulat tai rytmimunat. Myös sadekeppi sopii lauluun. Veden lorinan kuuntelu voi olla lapsista mielenkiintoista.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
<i>Muita aiheeseen liittyviä lauluja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Sateen rummutus: Vauvojen laulun aika • Sadepisaroiden ropina • Sataa, sataa ropisee • Lähtekäämme metsään • Pienen pieni sade: Siinan taikaradio • On syksy niin ihmeellinen: Lasten laulusuosikit • Havupuu ja lehtipuu: Iloinen lauluretki 1
<i>Huomioitavaa</i>	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 4: Liikutaan rytmissä
Kohderyhmä	3-5- vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • rytmi • kehosoittimet • tempo • tauko • keskittyminen • erilaisilla tavoilla liikkuminen • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • eettinen ja esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia
Tila	Tuokion aikana liikutaan paljon. Penkkejä ei välttämättä tarvita (ainoastaan alkulauluun ja rytmitehtäviin)
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Cd -soitin</p> <p>Vauvojen laulun aika cd</p> <p>Siinan taikaradio cd</p> <p>Klassisen musiikin cd, jossa sopiva musiikki rentoutumiseen</p> <p>Erlaisia rytmejä valmiina paperilla</p> <p>Hierontapalloja tai tavallisia palloja</p>
Etukäteisvalmistelut	<p>Kirjan ja cd levyjen etsintä valmiiksi</p> <p>Cd-soitin</p> <p>Rytmittehtävien valmistelu</p>
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi laululeikki: Stop</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Vauvojen laulun aika cd:ltä. • Liikutaan laulun sanojen mukaan ja pysähdytään stop sanan kohdalla. • Liikutaan eritavoin ja pysytään rytmissä. <p>Rytmittehtävät</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käsitellään erilaisia rytmejä: taa, titi ja tauko. Ensimmäisellä kerralla voi olla vaikka vain taa ja tauko. Aikuisen huomioitava lasten ikä ja kehityksen taso. • Aikuisella paperilla valmiita rytmejä. • Taputetaan ensin aikuisjohtoisesti.

	<p>Uusi laululeikki: Mun jalat kulkee näin</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä. • Leikitään laulun sanojen mukaisesti. • Huomioidaan tässäkin laulussa stop sana. <p>Rentoutus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aikuinen valitsee rentoutukseen sopivan klassisen musiikin. • Lapset ovat pareittain ja hierovat toisiaan palloilla, aikuinen näyttää esimerkkiä. • Aikuisen kannattaa huomioida, ketkä voivat olla pareja ja millaista palloa voidaan käyttää (aistiherkkyys). <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
<p><i>Soveltaminen</i></p>	<p>Stop: Cd:tä ei välttämättä tarvita. Aikuinen voi säestää ja keksiä samalla erilaiset tyylit liikkua. Lapset voivat myös ehdottaa erilaisia liikkumistapoja. Lauluun voidaan keksiä myös tarina.</p> <p>Rytmittehtävät: Seuraavilla kerroilla yksi lapsi kerrallaan voi taputtaa rytmejä, joita toiset jäljittelevät.</p> <p>Tuokioilla voi painottaa eri asioita. Toisella tuokiolla voi käyttää enemmän aikaa rytmitehtävään ja toisella rentoutukseen.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
<p><i>Muita aiheeseen liittyviä lauluja</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liikkumiset: Vauvojen laulun aika • Matkimisleikki: Lauluja • Hiivi hiljaa varpaillaan: Iloinen lauluretki 1 • Lattiapomppulaulu: Lasten toivekonsertti
<p><i>Huomioitavaa</i></p>	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 5: Lähdetään matkalle
Kohderyhmä	3-5 -vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • viikonpäivät • laskeminen • muoto • keskittyminen ja vuoron odottaminen • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • matemaattinen ja esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia
Tila	Osa lauluista leikitään omalla paikalla Tarvitaan tilaa myös liikkumiseen
Välineet ja materiaalit	Kuvastrukturi Cd -soitin Siinan taikaradio cd Kuvat erilaisista kulkuvälineistä Halutessaan kymmenen pientä auton kuvaa tai kymmenen pientä autoa
Etukäteisvalmistelut	Kirjan ja cd levyjen etsintä valmiiksi Cd-soitin Erialaisten kulkuvälinekuvien valmistelu
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi laulu: Viikon matka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä. • Laulun sanojen opettelu kuvien kautta, kuvat erilaisista kulkuvälineistä. • Samalla opitaan viikonpäivät, kuvat viikonpäivän värisellä paperilla.

Kuvat: Papunet
(Outi Pappi)

	<p>Uusi laulu: Kymmenen pientä autoa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä, ei välttämättä tarvita. • Lasketaan autot sormilla laulun tahtiin (voidaan harjoitella ensin). • Auton kuvat tai pikkuautot helpottavat laskemista, varsinkin taaksepäin laskemista. <p>Piirroksat: Henna Rivinoja (Outi Pappi)</p> <p>Uusi laulu: Laivan kapteeni</p> <ul style="list-style-type: none"> • Musiikin muotoon tutustuminen ABABAB. • Leikitään laulun sanojen mukaisesti. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
Soveltaminen	<p>Maanantaina metrolla kuljen: Lauluun voi ottaa mukaan leikin, jossa tehdään liikkeitä omalla paikalla.</p> <p>Kymmenen pientä autoa: Aikuisella voi olla kymmenen auton kuvaa, joita lisätään ja poistetaan taulusta laulun aikana. Lapsista voidaan tehdä jono, jossa ensimmäisellä on ratti ja leikitään autolla ajelua. Säkeistön vaihtuessa kuski vaihtuu.</p> <p>Laivan kapteeni: Kun laulu tulee tutuksi, voidaan jakaa lapsiryhmä kahteen osaan. Toinen ryhmä laulaa aina A osion ja toinen aina B osion. Molemmissa ryhmissä kannattaa olla aikuinen.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Oli synkeä yö: Lasten toivekonsertti • Pienen pieni veturi: Reissutunti • Autolla ajetaan varovasti • Matkalaulu: Reissutunti
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

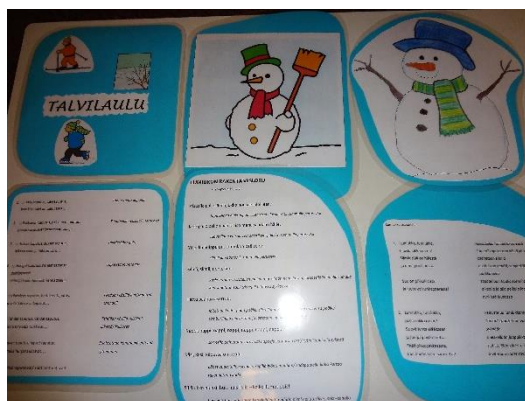
Tuokion nimi/aihe	Tuokio 6: Joulun odotusta
Kohderyhmä	3-5 -vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lapsen osallisuuden tukeminen • kehosoitimet • soittimet • jouluisten laulujen opettelu • lasten toiveiden huomiointi • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • historiallis-yhteiskunnallinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	Osa lauluista lauletaan omalla paikalla. Voidaan tarvita tilaa myös liikkumiseen.
Välineet ja materiaalit	Kuvastrukturi Tonttuhatut Soittimet
Etukäteisvalmistelut	Tonttuhattujen etsiminen Soittimien etsiminen
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Tuttu laulu: Kas metsämökin ikkuna</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulun sävel on lapsille tuttu. • Lauletaan ja leikitään jouluisien sanojen mukaisesti. • Laulua voi laulaa niin, että jätetään aina yksi säe alusta pois, mutta leikitään koko ajan. <p>Tuttu laulu: Tonttumarssi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Kiiltomato laulupolulla kirjasta. • Laulun sävel on yksi pieni elefantti. • Lauletaan ja leikitään jouluisien sanojen mukaisesti. • Otetaan soittimet mukaan. <p>Halutessaan voi opetella uusina lauluina: Arvoituksia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu sopii itsenäisyyspäivään. • Laulun sanat voidaan käsitellä yhdessä ennen laulamista. • Laulussa on monta säkeistöä, aluksi voi opetella vain muutaman.

	<p>Jouluystävä</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lauletaan ja leikitään sanojen mukaisesti. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
<i>Soveltaminen</i>	<p>Lapset voivat ehdottaa omia joulutoivelauluja.</p> <p>Joulun alla tuokioita voi pitää kaksi kertaa saman tuokion. Aikaa menee myös joulujuhlaohjelman valmisteluihin.</p> <p>Metsämökin tonttu: Laulusta voi tehdä musiikkisadun rytmisoittimilla. Esitys kuvataan ja katsotaan yhdessä.</p> <p>Toisella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
<i>Muita aiheeseen liittyviä lauluja</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Porsaita äidin oomme kaikki • Soihdut sammuu • Pikkuiset tontut hyppeli näin • Tonttu lähti matkaan
<i>Huomioitavaa</i>	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 7: Talvi tuli, ihanaa!
Kohderyhmä	3-5- vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • laulukortteihin tutustuminen • rytmisoittimiin tutustuminen, sointiväri • rytmi • kehon osat • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia
Tila	Leikit leikitään omalla paikalla välillä seisten.
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Laulukortit +pussi</p> <p>Rytmisoihtimet</p> <p>Halutessaan cd-soitin ja Pienestä laulusta iso ilo -cd</p>
Etukäteisvalmistelut	<p>Laulukortit + pussi korteille</p> <p>Soittimien etsiminen</p> <p>Cd-soitin</p> <p>Pienestä laulusta iso ilo -kirjan etsiminen valmiiksi</p>
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Tällä kertaa laulut ja loru ovat korteilla, jotka ovat pussissa. Lauletaan laulua: Kuka saa, kuka saa, laulupussiin kurkistaa, tillin tallin tömpsis. Se on (lapsen nimi) hömpsis. Jokaisen laulun tai lorun jälkeen lauletaan uudestaan laulupussi -laulu. Valitaan joka kerta eri lapsi. Aikuisen hyvä laittaa muistiin, ketkä ovat päässeet kurkistaamaan laulupussiin.</p>

Kuvat: Pappi-
net, Piirros:
Henna Rivi-
noja (Outi
Pappi)

	<p>Uusi laulu: Talvilaulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Pienestä laulusta iso ilo -kirjan cd:ltä. • Ensimmäisellä kerralla tutustutaan sanoihin, sävelmään ja leikkiin. • Leikitään laulun sanojen mukaisesti omalla paikalla. <p>Uusi loru: Lumiukon rakentamisloru</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäisellä kerralla yksi aikuinen lukee loruja ja kasaa samalla lumiukon valmiista paloista. • Seisotaan omalla paikalla, tarvitaan tilaa mennä kyykkyyhin, heilutella käsiä ja pyörähtää. • Tehdään keholla liikkeitä lorun mukaisesti, rakennetaan lumiukko. <p>Piirros: Henna Rivinoja, Outi Pappi (Outi Pappi)</p> <p>Uusi laulu: Lumiukko-masurkka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäiselle kerralla tutustutaan sanoihin, sävelmään ja leikkiin. • Leikitään laulun sanojen mukaisesti omalla paikalla. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
Soveltaminen	<p>Talvilaulu: Tähän voidaan ottaa mukaan rytmisoittimia. Soittimiin tutustuminen: nimi, miten soitetään. Pienessä ryhmässä kaikille soittimet ja isossa ryhmässä ensin soittaa toinen puoli ja sitten toinen. Lapset saavat valita soittimensa. Soittimia voidaan vaihdella lapselta toiselle.</p> <p>Lumiukon rakentamisloru: Tähän loruun voidaan myös ottaa soittimet mukaan. Osa lapsista soittaa ja osa leikkii loruja.</p> <p>Tällä tuokiolla voidaan tutustua erilaisiin tanssirytmieihin: valssi, jenkka, polkka jne.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Rati, riti ralla • Pakkasasteita • Lumiukkomarssi • Pakkasherra: Lasten toivekonsertti
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 8: Hyvät tavat ja perinteet
Kohderyhmä	3-5- vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • hyvät tavat • perinteisiin tutustuminen • rytmisoittimet, muoto, sointiväri • vuoron odottaminen ja keskittyminen • leikkiminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • historiallis-yhteiskunnallinen, eettinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	Laulut leikitään omalla paikalla. Tilassa olisi hyvä olla taulu, johon kuvat voidaan kiinnittää.
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Cd-soitin</p> <p>Siinan taikaradio cd</p> <p>Rytmisoihtimet</p> <p>Orkesteritaulu + karttakeppi opettajalle</p> <p>Ennen vanhaan -lauluun liittyvät kuvat</p>
Etukäteisvalmistelut	<p>Cd-soittimen ja cd:n etsiminen valmiiksi</p> <p>Rytmisoihtimien etsiminen</p> <p>Orkesteritaulun laatiminen</p> <p>Kuvat vanhoista esineistä</p>
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi laulu: Hyvät tavat</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä, ei välttämättä tarvita. • Ensin voidaan keskustella lasten kanssa hyvistä tavoista. Mitä sanotaan missäkin tilanteessa? • Tutustutaan uuteen lauluun sanojen, sävelmän ja leikin avulla. <p>Uusi tehtävä: Orkesteritaulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aikuisella on orkesteritaulu, jossa on soitinten kuvia ja keskellä sana tutti. Kerrataan soitinten nimet ja miten niitä soitetaan. Aikuinen osoittaa jotakin soitin kuvaa ja ne lapset saavat soittaa, joilla on kyseinen soitin. Aikuinen osoittaa eri soitimiin ja välillä kaikki voivat soittaa. • Jaetaan soitimet ja harjoitellaan soittamista omalla vuorollaan. Lapset saavat valita soittimensa.

	<p>Uusi laulu: Ennen vanhaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutustutaan ensin kuviin, jossa vanhoja esineitä ja erilaisia ammatteja. Kaikki kuvat voivat olla esillä laulun aikana. • Tutustutaan laulun sanoihin, sävelmään ja leikkiin. <p>Piirroksat: Henna Rivinoja (Outi Pappi)</p> <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
Soveltaminen	<p>Orkesteritaulu: Tauluun voidaan lisätä merkit f=forte ja p=piano. Kun soittaminen sujuu, myös lapsi voi toimia kapellimestarina. Aikuisen on hyvä painaa mieleen, kuka soitti mitäkin soitinta ja kuka on toiminut kapellimestarina. Toisella ja kolmannella kerralla aikuinen voi arvuutella soittimia soittamalla niitä niin, että lapset eivät näe soittimia. Arvaaja voi saada soittimen.</p> <p>Ennen vanhaan: Lauluun voi ottaa mukaan myös rytmisoittimia.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Kiva kaveri: Laululaukku • Tule ystäväksi: Lasten laulusuosikit • Ojennan käteni: Lasten laulusuosikit
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 9: Keho, tunteet ja aistit
Kohderyhmä	3-5-vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • kehonosiin tutustuminen • tunnetiloihin tutustuminen • harmonia, duuri – molli, tulkinta • aisteihin tutustuminen • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • matemaattinen, eettinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	Laulut leikitään omalla paikalla. Tilassa olisi hyvä olla taulu, johon kuvat voi kiinnittää.
Välineet ja materiaalit	Kuvastrukturi Cd-soitin Laululaukku cd Kasvokuvat tunteista tai valkotaulut ja tussit
Etukäteisvalmistelut	Cd soittimen ja cd:n etsiminen valmiiksi Kasvokuvien valmistelu
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi laulu: Viisi sormea</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Laululaukku cd:ltä. • Tutustutaan ensin erilaisiin kehonosiin. • Tutustutaan lauluun sävelen, sanojen ja leikin avulla. <p>Uusi laulu: Miltä näytät sä?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskustellaan erilaisista tunteista. • Aikuisella on kasvokuvapohjat valmiina. Lapset saavat käydä piirtämässä erilaisia ilmeitä tunteen mukaan. • Tutustutaan lauluun sävelen, sanojen ja kuvien avulla. Harjoitellaan myös itse näyttämään erilaisia tunteita. • Samalla tutustutaan käsitteeseen duuri – molli. <p>Uusi laulu: Aistit laulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutustutaan erilaisiin aisteihin ja keskustellaan niistä. • Tutustutaan laulun sanoihin, säveleen sekä leikkiin. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>

Soveltaminen	<p>Miltä näyttät sä?: Lapset voivat keksiä lauluun liikkeitä esim. Miten liikut sä, kun oot iloinen, väsynyt, reippaana jne. Tai Miten liikut sä, jos oot karhu, rapu, pupu, ihminen jne.</p> <p>Pienempien ryhmässä toimintoja voidaan karsia.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittamista/ kerta. Soittamista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Missä on peukalo? • Sipparallaa: Laululaukku • Valonsäde: Lastenhuoneen laulukirja • Nalle pieni nappisilmä: Lastenhuoneen laulukirja • Izakazomba: Reissutunti
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 10: Pääsiäinen lähestyy
Kohderyhmä	3-5-vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lapsen osallisuuden tukeminen • laulukortit + pussi • rytmisoittimet • erilaiset rytmit (titi, tam, taa-a) • melodia, korkea – matala ääni • erilaiset tunteet • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • matemaattinen, uskonnollis-katsomuksellinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	Osa lauluista lauletaan omalla paikalla. Tarvitaan tilaa myös liikkumiseen.
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Cd -soitin</p> <p>Vauvojen laulun aika cd</p> <p>Karvakorvan laulupurkki cd</p> <p>Kuvat: tipu (titi), kana (tam), kukko (taa-a)</p> <p>Rytminunat (ja marakassit)</p> <p>Laulukortit</p>
Etukäteisvalmistelut	<p>Cd soittimen ja cd- levyjen etsiminen</p> <p>Kuvien valmistelu</p> <p>Soittimien etsiminen</p> <p>Laulukortit + pussi korteille</p>
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Tällä kertaa laulut ja loru ovat korteilla, jotka ovat pussissa. Lauletaan laulua: Kuka saa, kuka saa, laulupussiin kurkistaa, tillin tallin tömpsis. Se on (lapsen nimi) hömpsis. Jokaisen laulun tai lorun jälkeen lauletaan uudestaan laulupussi -laulu. Valitaan joka kerta eri lapsi. Aikuisen hyvä laittaa muistiin, ketkä ovat päässeet kurkistamaan laulupussiin.</p> <p>Uusi laulu: Helmiina kana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Vauvojen laulun aika cd:ltä. • Tutustutaan laulun sanoihin ja säveleen. • Jaetaan rytmisoittimet (rytmimunat) lapsille. Soitetaan vaan kohdissa ”kot, kot, kot ja pot, pot, pot”.

	<p>Uusi laulu: Pupuperhe</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ensimmäisellä kerralla tutustutaan ensimmäiseen säkeistöön. • Lauletaan ja leikitään sanojen mukaisesti. <p>Uusi loru: Tipu, kana, kukko</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutustutaan erilaisiin rytmeihin kuvien avulla. • Ensimmäisellä kerralla tutustutaan loruun ja taputellaan samalla. <p>Uusi laulu: Kanapolkka</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Karvakorvan laulupurkki cd:ltä. • Tutustutaan laulun sanoihin, säveleen ja leikkiin. <div data-bbox="638 571 1212 974" style="text-align: center;"> </div> <div data-bbox="1244 683 1444 940" style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> <p>Kuvat: Papu- net, Piirroks- et: Henna Rivinoja (Outi Pappi)</p> </div> <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
Soveltaminen	<p>Pupuperhe: Toisella ja kolmannella kerralla voidaan laulaa laulun muitakin säkeistöjä ja harjoitella erilaisten tunteiden näyttämistä.</p> <p>Tipu, kana, kukko: Toisella ja kolmannella kerralla voidaan liikkua lorun aikana. Tipu kipittää, kana kävelee, kukko kävelee hitaasti. Aikuinen voi rytmittää esim. kehärummulla. Kun loru tulee tutuksi, lapsikin voi rytmittää loruja. Tipu loru sanotaan korkealla äänellä, kana tavallisella ja kukko matalalla. Tuokiolla voidaan myös maalata tipun, kanan ja kukon askelia niin kuin niitä on käsitelty.</p> <p>Pienten kanssa tuokiosta voidaan karsia toimintoja.</p> <p>Tuokiolle voidaan ottaa myös roolivaatteita ja lapset voivat tehdä esityksiä toisilleen.</p> <p>Toisella ja kolmannella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista/ kerta. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Valkea ja musta kana: Lasten toivekonsertti • Kanaemo istui orrella • Pikku jänö nukkuu: Siinan taikaradio • Jänöksellä pitkät korvat: Vauvojen laulun aika
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 11: Peikot heräävät koloistaan
Kohderyhmä	3-5- vuotiaat
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • liikkuminen musiikin tahdissa eri tavoin, rytmi • kehon osien hahmottaminen • rentoutuminen • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • historiallis-yhteiskunnallinen ja esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	Tarvitaan tilaa liikkumiseen Loppurentoutukseen voi ottaa patjat
Välineet ja materiaalit	Kuvastrukturi Cd -soitin Fröbelin palikat cd, Parhaat palat 2, -Hittejä levyiltä ja videoilta- Karvakorvan laulupurkki cd Peikkoasut halutessaan Hallaharso loppurentoutukseen
Etukäteisvalmistelut	Cd -soittimen ja cd- levyjen etsiminen Peikkoasujen etsiminen Hallaharson etsiminen
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden. Lapset voivat pukea peikkoasut päälleen halutessaan.</p> <p>Uusi laulu: Peikkolan aamujumppa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Fröbelin palikat cd:ltä. • Leikitään ja lauletaan laulun sanojen mukaisesti. <p>Uusi laulu: Peltirännin peikkopoika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Karvakorvan laulupurkki cd:ltä. • Lauletaan ja leikitään laulun sanojen mukaisesti. <p>Loppurentoutus: Peikkoäidin kehtolaulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lapset pötköttävät lattialla vierekkäin. Halutessaan voi ottaa patjoja. • Aikuiset voivat laulaa tai laulu cd:ltä. • Aikuiset heiluttavat hallaharsoa lasten päällä. <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>

Soveltaminen	<p>Loppukevään tuokioita voi pitää kaksi kertaa saman tuokion. Aikaa menee myös kevätjuhlaohjelman valmisteluihin.</p> <p>Peltirännin peikkopoika: Lauluun voi ottaa mukaan soittimia.</p> <p>Tuokion alussa peikot voivat pötköttää lattialla. Kuunnellaan klassista musiikkia. Vähitellen peikot alkavat heräillä ja aloitetaan jumppa. Tuokio päättyy loppuren- toutukseen.</p> <p>Toisella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittamista. Soittamista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muuta aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Peikkojumppa: Lystitunti • Peikkoja pieniä: Vauvojen laulun aika • Metsäsatu: Vauvojen laulun aika
Huomioitavaa	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

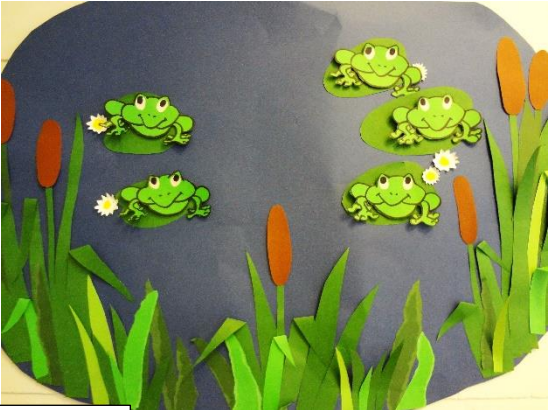
Tuokion nimi/aihe	Tuokio 12: Kevättöihin valmistautuminen
Kohderyhmä	3-5 -vuotiaat lapset
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • dynamiikka • kehosoittimilla soittaminen • kasvin kasvattamisen oppiminen • r-äänteen harjoitukset • leikkiminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • historiallis-yhteiskunnallinen ja esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	Lauluja lauletaan ja leikitään omalla paikalla.
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Cd-soitin</p> <p>Laululaukku cd</p> <p>Pikku Papun laulut cd</p> <p>Eri ajoneuvojen kuvat</p>
Etukäteisvalmistelut	Cd -soittimen ja cd -levyjen etsiminen
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Tuokion alussa voidaan keskustella siemenen istuttamisesta ja mitä istutuksen jälkeen tapahtuu.</p> <p>Uusi laulu: Salaisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Pikku Papun laulut - kirjasta. • Lauletaan ja leikitään laulun sanojen mukaan. <p>Uusi laulu: Pieni puutarhuri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tutustutaan lauluun opettelemalla sanat, melodia sekä leikki. <p>Uusi laulu: Voi kunpa voisin olla</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Laululaukku cd:ltä. • Lauletaan ja leikitään laulun sanojen mukaisesti. • Korostetaan r-äännettä. <div data-bbox="1058 1671 1501 1995" data-label="Image"> </div> <p>Kuvat: Papunet (Outi Pappi)</p> <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>

<p><i>Soveltaminen</i></p>	<p>Loppukevään tuokioita voi pitää kaksi kertaa saman tuokion. Aikaa menee myös kevätjuhlaohjelman valmisteluihin.</p> <p>Salaisuus: Ennen laulua voidaan puhalttaa omat kasvit. Valkoiselle paperille piirretään keskelle ruskea viiva. Viivan päälle tippa vihreää vesiväriä, puhalletaan pillillä ylöspäin kasviksi. Viivan alle tippa ruskeaa vesiväriä, puhalletaan pillillä kasvin juuret. Voidaan myös istuttaa oikea siemen multa.</p> <p>Voi kunpa vois olla: Laulua voi harjoitella ensin opettelemalla laulun sävelen hyräilemällä dnn-dnn-dnn ja myöhemmin drn-drn-drn.</p> <p>Toisella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittamista. Soittamista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
<p><i>Muita aiheeseen liittyviä lauluja</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Salaisuuden kala: Karvakorvan laulupurkki • Keväiset metsät, keväiset kukkaset
<p><i>Huomioitavaa</i></p>	

MUSIIKKITUOKION SUUNNITELMA

Tuokion nimi/aihe	Tuokio 13: Kevät saapuu
Kohderyhmä	3-5- vuotiaat
Tavoitteet, lapselle ominaiset tavat toimia, sisällölliset orientaatiot	<ul style="list-style-type: none"> • uusien laulujen ja leikkien opettelu • lasten osallisuuden tukeminen • kehosoitimet, rytmisoitimet, sointiväri • vuoron odottaminen • laskeminen • liikkuminen musiikin tahtiin, rytmi • esiintyminen • leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen kokeminen • matemaattinen, luonnontieteellinen sekä esteettinen orientaatio
Ajankäyttö	Tuokio kestää noin 45 minuuttia.
Tila	<p>Osa lauluista lauletaan omalla paikalla.</p> <p>Tarvitaan tilaa myös liikkumiseen.</p> <p>Tilassa olisi hyvä olla taulu, johon sammakot ja lammen voi kiinnittää</p>
Välineet ja materiaalit	<p>Kuvastrukturi</p> <p>Cd -soitin</p> <p>Pienestä laulusta iso ilo cd</p> <p>Siinan taikaradio cd</p> <p>Laululaukku cd</p> <p>Viisi pientä sammakon kuvaa sekä lammikko</p> <p>Sammakon asuja</p>
Etukäteisvalmistelut	<p>Cd -soittimen ja cd-levyjen etsiminen</p> <p>Sammakoiden ja lammikon laatiminen</p> <p>Sammakkoasujen etsiminen</p>
Tuokion toteutuksen vaiheet	<p>Alkulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p> <p>Uusi laulu: Kevätlaulu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Pienestä laulusta iso ilo cd:ltä. • Ensimmäisellä kerralla tutustutaan sanoihin, sävelmään ja leikkiin. • Leikitään laulun sanojen mukaisesti omalla paikalla. <p>Uusi laulu: Hipsun hapsun</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Laululaukku cd:ltä. • Liikutaan musiikin mukana. Aikuinen voi kysellä lapsilta esim. miten karhut liikkuvat.

	<p>Uusi laulu: Viisi sammakkoa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Laulu löytyy Siinan taikaradio cd:ltä. • Aikuisella on viisi sammakkoa, joista aina yksi hyppää lammikkoon. • Leikitään sormileikkinä. <p>Piirros: Henna Rivinoja (Outi Pappi)</p> <p>Loppulaulu: Tuttu laulu, joka on yhdessä sovittu, samaa laulua voi laulaa ainakin puoli vuotta tai koko toimintakauden.</p>
Soveltaminen	<p>Loppukevään tuokioita voi pitää kaksi kertaa saman tuokion. Aikaa menee myös kevätjuhlaohjelman valmisteluihin.</p> <p>Kevätlaulu: Lauluun voi ottaa mukaan rytmisoittimia. Soittimiin tutustuminen: nimi, miten soitetaan. Lapset saavat valita soittimensa. Soittimia voidaan vaihdella lapselta toiselle.</p> <p>Viisi sammakkoa: Lapsille voidaan etsiä sammakkoasut ja he saavat hypätä vuorotellen lammikkoon.</p> <p>Toisella kerralla voi kuunnella Musiikin maailma, Montessori-ideoita cd:ltä kaksi ääninäytettä soittimista. Soittimista on valmiit kuvat Musiikin maailma kansiossa.</p>
Muita aiheeseen liittyviä lauluja	<ul style="list-style-type: none"> • Väriarvoituksia: Lastenhuoneen laulukirja • Sammakkomummo: Pienet sammakot ja muita eläinlauluja • Pikku päästäinen: Lasten toivekonsertti
Huomioitavaa	

HYVIÄ LÄHTEITÄ

ALHO Eve, HAUTSALO Hilikka & PERKIÖ Soili 1995. Vauvojen laulun aika. Porvoo: WSOY.

BARIC´Maija 2005. Lauluja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

BELL Niina (toim.) 2008 Pienet sammakot ja muita eläinlauluja. Helsinki: Tammi.

FINER- MATTILA Heidi 2010. Matka musiikin maailmaan. 38 lastenlaulua. Notocom Oy.

HARTER Debbie 2008. Viidakkobuugi.

HIRVONEN Siina 2012. Siinan taikaradio. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HONGISTO- ÅBERG Marja, LINDEBERG-PIIROINEN Anne & MÄKINEN Leena 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! Tampere: Tammer-Paino Oy.

HONGISTO- ÅBERG Marja, LINDEBERG-PIIROINEN Anne & MÄKINEN Leena 1995. Hip hoi, musisoi! Tehtävävihko 2. Hämeenlinna: Karisto Oy.

HUOVI Hannele, PERKIÖ Soili & LOUHI Kristiina 2016. Lastenhuoneen laulukirja. Helsinki: Tammi.

ILOINEN LAULURETKI 1. Päiväkerholauluja ja -leikkejä 2012. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

ILOINEN LAULURETKI 2. Päiväkerholauluja ja -leikkejä 2013. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

KALLIO Liisa & PERKIÖ Soili 2012. Pikku Papun laulut. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

KALLIO Liisa & PERKIÖ Soili 2015. Pikku Papun laulunuoottit. Leiki, laula, liiku! Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

KALLIORANTA Sari, OLLARANTA Ritva, TAMMIRUUSU Hanna-Leena & THARMARATNAM Fiona 2013. Piilometsän säveliä. Musiikkileikkejä lapsille. Opettajan opas. Porvoo: WS Bookwell Oy.

KARI Virpi (toim.) 2014. Lasten toivekonsertti. Latvia: Livonia Print.

KIVELÄ- TASKINEN Elina 2012. Rytmikylyn Pikku-kuplat. Helsinki: Kyriiri Oy.

KORPELA Riitta 2000. Titi Nallen laulukirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LAPPALAINEN Minna 2011. Laululaukku. Laukullinen lauluja ja leikkejä. Helsinki: Laulau Oy.

LAPPALAINEN Minna 2012. Laulava kynä. Lauluopiirtämisen opas, nuotit ja leikit. Helsinki: Laulau Oy.

MURTOMAA K & HARJU E 1998. Kiiltomato laulupolulla. Porvoo: WSOY.

MURTOMAA K & HARJU E 1998. Kiiltomato laulupolulla. Opas. Porvoo: WSOY.

PAASOLAINEN Tuuli 2009. Pienestä laulusta iso ilo. Uusia lasten lauluja. Virikkeitä musiikkihetken suunnitteluun. Helsinki: Multiprint Oy.

PAASOLAINEN Tuuli 2016. Musiikki-iloa kymmenen kiloa. Uusia lauluja, musiikkiliikuntaa ja leikkejä kaikille lapsiryhmissä työskenteleville. Tallinna: Painotalo Printon Trükikoda.

PERKIÖ Soili & HUOVI Hannele 2002. Vauvan vaaka. Lauluja ja leikkejä vauvaperheille. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

PERKIÖ Soili, VIITANEN Hanna, KOLEHMAINEN Terhi & KOSKELA Heli (toim.) 2010. Rikko tikko tei. Lauluja masusta maailman ääriin. Multiprint Oy.

PERKIÖ Soili & HUOVI Hannele 2010. Karvakorvan laulupurkki. Lauluja ja leikkejä lapsiperheille. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

PERKIÖ Soili 2011. Häntä pystyy! Laulu- ja rytmileikkejä. Helsinki: Tammi.

SALONEN Merja & SALMINEN Jukka 2013. Lorulaari. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

POHJAKALLIO Anna-Kaarina 2014. Suupoppia. Avainsäätio.

RUOKONEN Inkeri 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

SAAHINKAISEN SAMETTIVIITTA 2003. Tampere: Tammer Paino Oy.

SOPANEN Satu & KOROLAINEN Tuula 1999. Satutunti. Helsinki: Otava.

SOPANEN Satu & KAIKKONEN Markku 2006. Lystitunti. Helsinki: Otava.

SOPANEN Satu & KAIKKONEN Markku 2011. Leikkitunti. Helsinki: Otava.

SOPANEN Satu & KAIKKONEN Markku 2013. Reissutunti. Helsinki: Otava.

VANNASMAA Päivi & LUUKKAINEN Maija 2012. Maharumpu. Lauluja, loruja ja sävelmiä arjen hetkiin. Kouvola: SOLVER palvelut Oy.

VANNASMAA Päivi & LUUKKAINEN Maija 2013. Aikarumpu. Lauluja, loruja ja toimintavinkkejä arkeen ja juhlaan. Helsinki: Hansaprint.

KANSIOSSA KÄYTETYT LÄHTEET

ALHO Eve & PERKIÖ Soili 1988. Laulun aika. Porvoo: WSOY.

ALHO Eve, HAUTSALO Hilikka & PERKIÖ Soili 1995. Vauvojen laulun aika. Porvoo: WSOY.

FRÖBELIN PALIKAT cd, Parhaat palat 2, -Hittejä levyiltä ja videoilta-.

HIRVONEN Siina 2012. Siinan taikaradio. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HONGISTO- ÅBERG, Marja, LINDEBERG-PIIROINEN, Anne & MÄKINEN, Leena 1994. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! Tampere: Tammer-Paino Oy.

HONGISTO- ÅBERG Marja, LINDEBERG-PIIROINEN Anne & MÄKINEN Leena 1995. Hip hoi, musisoi! Tehtävävihko 2. Hämeenlinna: Karisto Oy.

HUOVI Hannele, PERKIÖ Soili & LOUHI Kristiina 2016. Lastenhuoneen laulukirja. Helsinki: Tammi.

ILOINEN LAULURETKI 1. Päiväkerholauluja ja -leikkejä 2012. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

ILOINEN LAULURETKI 2. Päiväkerholauluja ja -leikkejä 2013. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

KALLIO Liisa & PERKIÖ Soili 2012. Pikku Papun laulut. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

KALLIO Liisa & PERKIÖ Soili 2015. Pikku Papun laulunootit. Leiki, laula, liiku! Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

KALLIORANTA Sari, OLLARANTA Ritva, TAMMIRUUSU Hanna-Leena & THARMARATNAM Fiona 2013. Piilometsän säveliä. Musiikkileikkejä lapsille. Opettajan opas. Porvoo: WS Bookwell Oy.

KARI Virpi (toim.) 2014. Lasten toivekonsertti. Latvia: Livonia Print.

LAPPALAINEN Minna 2011. Laululaukku. Laukullinen lauluja ja leikkejä. Helsinki: Laulau Oy.

LAPPALAINEN Minna 2012. Laulava kynä. Laulupiirtämisen opas, nuotit ja leikit. Helsinki: Laulau Oy.

MURTOMAA K & HARJU E 1998. Kiiltomato laulupolulla. Porvoo: WSOY.

MUSIIKINOPETTAJAT SUOMESSA 2007. Varhaisiän musiikkikasvatus. [Viitattu 2016-10-03.] Saatavissa: http://www.musiikinopetus.fi/fi/jarjestelma/varhaisian_musiikkikasvatus.

PAPUNET 2016. Papunetin Kuvatyoökalu. [Viitattu 2016-10-29.] Saatavissa: <http://papunet.net/kuvatyoökalu/fi>.

PAASOLAINEN Tuuli 2009. Pienestä laulusta iso ilo. Uusia lasten lauluja. Virikkeitä musiikkihetken suunnitteluun. Helsinki: Multiprint Oy.

PERKIÖ Soili & HUOVI Hannele 2010. Karvakorvan laulupurkki. Lauluja ja leikkejä lapsiperheille. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

PERKIÖ Soili, VIITANEN Hanna, KOLEHMAINEN Terhi & KOSKELA Heli (toim.) 2010. Rikko tikko tei. Lauluja masusta maailman ääriin. Multiprint Oy.

RUOKONEN Inkeri 2000. Musiikki lapsen minuuden vahvistajana ja maailman rakentajana. Teoksessa: KARPPINEN Seija, PUURULA Arja & RUOKONEN Inkeri 2000. Elämysten alkupuolilla. Lähtökohtia alle 3 – vuotiaiden taidekasvatukseen. Tampere: Tammer-Paino Oy. s. 81.

RUOKONEN Inkeri 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa: RUOKONEN, Inkeri, RUSANEN, Sinikka & VÄLIMÄKI, Anna-Leena (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Yliopistopaino Oy. s. 28.

SIGNERT Kerstin. Musiikin maailma. Montessori-ideoita.

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2016. [Viitattu 2016-12-04.] Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf.